هیوا

گوفاریکی ئەدەبیو زانستیی مانگانەیە
ژمارە (١) سالی (٣) تەشرینی دوهەمی ١٩٥٩

لەم ژمارەدا :ـ

- کوردو سەروکی دلسوزو کوماری دیموکراتی ـ هیوا ـ
- ئایائەشی ئەدیب لایەنگری لایەکی تایبەتی نەبی ؟ : احمد حامـد
- شەهید — داموستا گوران
- کی میژو دروست ئەکا — وەرگیر : فاتح عبدالکریم
- جولانەوەی تورانیەت — وەرگیر : محمدی مەلا کریم
- جوانیی شەقلاوە — محمد توفیق وردی
- شاعیری بە ناو بانگی کورد : لاهوتی — حسن قزلجی
- برایەتی بەهیزی رەنجکیشانی جیهان — هیوا
- زوربەی گەل — هوشەنگ
- فسفس پالەوان — ج ٠ بابان
- هەلبژاردە لە شیعری چینی
- کونگرەی چوارەمی خویندکارانی کورد لە ئەوروپا
- پەیمان : ن
- چون لە بیرم بچیتەوە — مصطفی صالح کریم

دانەی بە (٨٠) فلسە

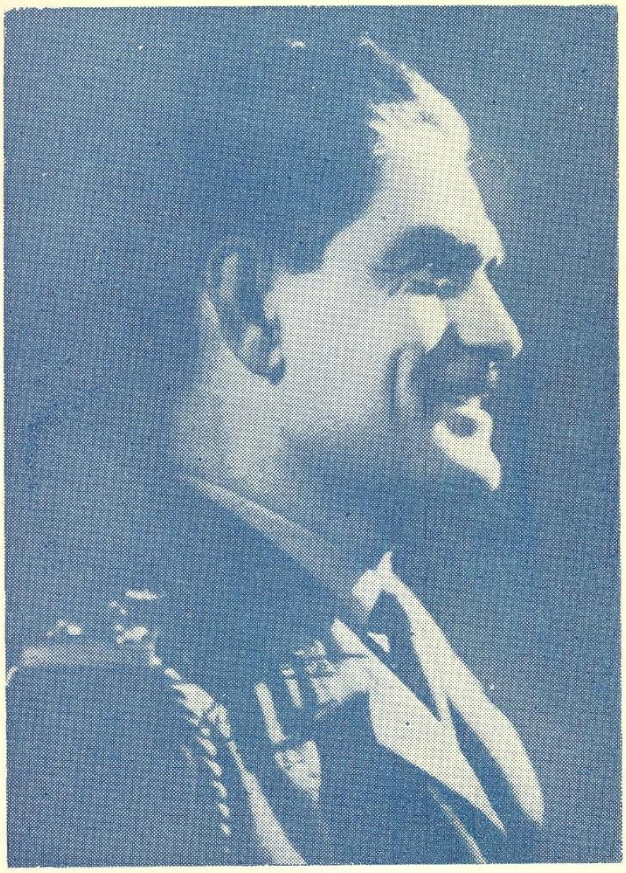

با وشك‌بی ئەو دەستە تاوان بارە کە ویستی دلی پرر بەزەییت لە لیدان بوەستینی ، دابرزی ئەو پەنجەی کە پشت بە دیوی ئـــەو دیوی سنور ، ویستی بە تاقە گولەیەك بەرهەمی رەنجی چل‌ســـالو ئاواتی کوردوعەرەبی عراقی نەبەز سەرەوژیر بکات ٠

تەمەنی دریژ بو تو ئەی رولەی دلسوزی گەلی عراق !

سەرکەوتن‌و گەشەداری بو کوماری چواردەی تەموزی نەمر ، کوماری کوردو عەرەب‌و هەمو دانیشتوانی شەرافەتمەندی نیشتمانی عراق، مەرگ‌و ســەرشوری بو دوژمنەکانی پشت‌سنورو میکروبەکانی زەلکاوی پاشماوەی پاشایەتی‌و ئیمپریالیست‌و کونەپەرست ٠

ناوو نیشانی هیوا

بەغداد : شەقامی زەهاوی ، یانەی سەرکەوتن

تەلەفون ٢٨٤٠٥

خاوەنی ئیمتیاز : یانەی سەرکەوتن

مودیری مەسئول : دوکتور هاشم دوغرەچی

لەپوستەخانەدا تومار کراوە بەژمارەی ٤٩

ـــ(ئابونە)ـــ

	فلس	دینار
ئابونە بو دەرەوەی عیراق	٢٥٠	١
ئابونەی سالیکی لە عیراقدا	٠٠٠	١
بو قوتابی	٧٥٠	-

پارەی ئابونە پیشەکی ئەنیرریت

وە بەم ناونیشانە ئەنیرریت

بغداد : وزارة الاصلاح الزراعي

المفتش العام الاستاذ مكرم الطالباني

مروڤ ئەتوانی تی بگا ئەگەر یەکی داوای مافی نەتەوایەتی‌ی خوی بکا ، بەلام سەری لەوە دەرناچی کە داوای بی‌بەش کردنی گەلیک بکەی لەو مافانەی خوی !

دەمار هەستانی کویرانەی نەتەوایەتی ئەبی بە هوی دوبەرەکی خستنەوەو بلاوکردنەوەی گیانی دودلی‌و بەدگومانی لە بەینی نەتەوە براکانا ، وە ئەمەش ئەبی بە هوی زیان گەیاندن بە مەسلەحەتی ئەو نەتەوانەو مەسلەحەتی هەمو میللەتی عیراق •

قازانجی کومەل پیویستی بەوەیە هەمو نەتەوەکانی جومهوریەتی عیراق برای یەکتری بن‌و هاوکاری بکەن ، بو ئەوەی میللەت یەک ریز راوەستی روبەروی ئیستیعمار ، وە شەقاوی گەورە بنی بـــــە ریگای دروست کردنی پاشەروژو هینانەدی‌ی کامەرانی‌و پیشکەوتنی کومەلایەتی‌و زانستی‌و ئابوری‌یا • هەلگرتنی بیروباوەری تەســـکی شوفینی لە تی‌گەیشتنەوە بی یا لە تی‌گەیشتنەوە نەبی ، ئەکیشیتەوە بو بلاو کردنەوەی گیانی ناکوکی‌و کینە لە بەینی میللەتا ••

بی‌گومان برا تورکمانەکانیش وەک نەتەوەکانی تر مافی راستی نەتەوەیی‌یان هەیە ، مافی ئەوەیان هەیە زانستی نەتەوەیی‌یان گەشـــە بکا وە بە زوبانی خویان بخوینن ، وە داوای پاراستنی مافە راستەکانیان بکەن ، وە ئەمە زیانی بو کەس نیە ، بەلکو بە پیچەوانەوە پاراستنی ماف‌و سەربەستی‌ی هەمو نەتەوەکان ئەکیشـــیتەوە بو برایەتـــی‌و هاوکاری‌ی ئەو نەتەوانە ، وە بو نەمانی گیانی دودلی لە ناویانا ، چونکە مەسلەحەتی هەمو میللەت‌و نەتەوەیەک یەکە ، وە هەمویان بو ئازادی‌و کامەرانی‌و پیشکەوتن‌و ژیانی خوش هەول ئەدەن ، وە بو فری‌دانی

هیوا

ژماره (١) سالی (٣)
تەشرینی دوهەمی ١٩٥٩
خەزەڵوەری ٢٥٧١ی
کوردی

گوقاریکی ئەدەبیو زانستییە

مانگی جاریك دەر ئەچی

کوردو سەروکی دلسوزو وکوماری دیموکراتی

بی‌گومان شـــورشی چواردەی تەموز گەورەترین هەلقـەی زنجیرەی ئیمپریالیستی پساند لە روژەلاتی ناوەراستاو ، گەورەترین زەربەیدا لە قازانجی بازرگانەکانی جـــەنگو قارونەکـــانـی ســـەرمایەداری • قازانجی شـــورشی چواردەی تەموزو کومـاری دیموکراتی عراق بو ولاتانی عەرەبو میللەتانی دراوسیی تیکوشەر ، پیویست بە دوبارە کردنەوە ناکات، چونکە نەك تەنها عراق لەوە دەرچو کە مەلبەندی پیلان‌گیریو دەس‌دریژی کردن‌بی بو ســـەر گەلە تیکوشەرەکانی دەورو پشت ، بەلکو بو بە مەلبەندی آزادیو جیگای هیوای پاراستنی مافی‌گەلان ، بو بە کولەکە یەکی بەهیز بو یارمەتیو هاوکاری گەلانی ژیردەستە لە تیکوشـــانیانا لە پیناوی هینـانەدی حوکمیکی سەربەستو پاشەروژیکی بەختیار • شـــورشی عراقو کوماری عراق روداویکی گەورەی میژوی بو کە چوە پال روداوە گرنگەکانی میژوی ئادەمیزاد ••

ئەمە بو شورش‌و کوماری دیموکراتی‌و سەرکردەی دلسوزی عراق ، بویە هەمو دەرون‌پاکیک لە هەمو لایەکی گیتی‌دا چ لە ولاتی سوشیالیستی ، چ ژیردەستەو دواکەوتوو ، بە هەمو هیزیانەوە ، لایەنگیری خویانیان پیشان داین‌و گیانی ئومەمی هاوکاری‌یان هاتە جونبوش کە ئە یان‌دی ئیمپریالزم‌و نوکەرانی ئەیانەوی دەس‌دریژی بکەن‌و دوبارە بمان‌خەنەوە ژیر رکیفی خویان ، وە بویە لەو کاتەوە رولەی بەجەرگی گەل عبدالکریمی دلسوز شورشی تەقاند ، وە بە هاوکاری گەل‌و سوپا کومارە نەمرەکەی دامەزراند ، هەتا ئیستە ساتی داودەزگای داگیرکەران لە پیلان‌نانەوە نەوەستان‌و هەر روژی لە ژیرپەردەیەکا دینە کایە وە ••

ئیمەی کورد لە کوردستانی عراقا کە بو یەکەم‌جار بون‌و بەرامەی ئازادی ئەبیەین‌و شان بە شانی نەتەوەی عەرەبی برادەرمان‌و وردە نەتەوایەتیەکانی تر ، ئەتوانین هەستی خومان دەربرین‌و بیروباوەرەی خومان بخەینە سەرکاغەزو رازونیازی نەتەوایەتی راستەقینەمان بخەینە رو ، هەر لە روژانی رابوردوی پرئازارو کورری تیکوشانی خویناوی‌یەوە ، لە ئەنجامی تاقی‌کردنەوەی خومان‌و تاقی کردنەوەی گەلانی رزگاربوی گیتی بومان دەر کەوتوەو باوەرمان هیناوە بەوەی کە مەسەلەی سەربەخویی‌و وەرگرتنی مافی نەتەوایەتی‌و دانانی چارەنوس بە دەستی خومان‌و بوژانە وەی سامانمان ، هەمو ئەمانە هەرگیز جیا ناکریتەوە لە مەسەلەی خەباتمان رو بە روی ئیستعمارو نوکەرانی ئیستعمار ••بومان دەرکەوتوە تەنها لە سایەی دیموکراتیەتی راستەقینەو ئاراستەکراوا ئەتوانین بژین وەك

نەتەوەیەکی ئازاد وە ئەو ئاواتانەی کە قوربانیەکانی نەتەوەی کورد هەتا سیدارەو هەتا گورریش ویردی سەر زمانیان بو ، بیهێنینە دی •

بی گومان لە بەرەبەیانی شورشی چواردەی تەموزەوە ، کە بەرهەمی رەنجی دولایی کوردوعەرەب بو ، ئاسویەکی روناکمان بو کرایەوە وە بو یەکەم جار لە دەستوری کاتی کومارا دانرا کە کوردو عەرەب هاوبەشن لەو کومارەدا ، نەك تەنها ئەوەش بەلکو گەلی هەنگاوی گرنگ نرا لەم بارەوە ، کە نوبەرەکەی (بەریوەبەرایەتی زمانی کوردی‌یە) ••

ئیمە شورش‌و کومار بە شتیکی بەخشراو نادەینە قەلەم‌و بە تی‌بی‌نینیکی دور لە تیکوشان لیی ورد نابینەوە ، واتە بە بەرهەمی رەنجی هەردو لایی کوردو عەرەبی دائەنین ، بویە هەقمانە کە هیوایەکی زوری پی ببەستین‌و بە تەمای هاتنە دی گەلی ئاواتە نەتەوایەتیەکانمان بین پشت بە برایەتی دلسوزەکانی نەتەوەی عەرەبی برادەرو پشتگیری گەلانی جهان‌و دەولەتانی ئوردوگای ئاشتی‌و ازادی بیجگە لە تیکوشانی سەرومری خومان •

جا ئەگەر بە وردی سەیریکی ئەو دەستە ناپاکانە بکەین کە ئەیانەوی کومارەکەمان قلپ بکەنەوەو ئەیانەوی رولەی دلسوزی گەل عبدالکریم قاسم لەناو بەرن ، ئەگەر ورد بینەوە لەوەی کە تەیاریکی شوفینی کویرانەی عەرەب لە کایەدایەو استعمار کردویەتی بە دەس‌کەلا ، ئەگەر ورد بینەوە لەوەی کە عبدالناسرو پیرەکەی ئەمرو ئەگرین بە سەر گوری هیتلەرو موسولینی‌داو بە هەمو جوری هەول ئەدەن فاشستیەت بو ژینەوە بومان دەر ئەکەوی کە چ پاشەروژیکی

تاریك‌و نالەبار لە ریمانایە ئەگەر ـ خوا نەخواستە ـ ئەم رەگەزە ناپاکانە سەر بکەون وبگەنە ئامانجی بەدیان ،

ئیمە هەرگیز وەزعی برا کوردە ئازار دراوەکانی سوریامان لە بیر ناچیت کە ئیستە شان بەشانی عەرەبە دلسوزەکانی ئەوی لـــە بەندیخانەکانی عبدالناسرو تاقمە چەتەکانیا ئەچەوسینرنیەوە ، ئەوەمان لە بەرچاوە کە بە دەیان نوسەرو شاعرو سیاسی کوردی سوریا ، یان دەربەدەری ولاتانن ، یا رازو نیازی تەنیاییان لە گـــەل دیواری زندانەکانی عبدالناسرا ئەبەنە سەر ، وە لە ســـەر ئاوازی زرەی زەنجیرو زرمەی شەلاق بە خوینی سوری لەشیان سرودی ئازادی ئەنوسن ..

ئەگەر یەك‌دو روژ بگەرینە دواوەو لاپەرەکانی میژوی کوردی بە خوین سورکراو هەل بدەینەوەو وەزعی نیوملیون کوردی لەناو براوی تورکیای ئەتاتورکیش بینینەوە بـەرچاومان ، چاك‌تر ئەزانین کە نەتەوەی ژیر دەست لە سایەی حوکمی دکتاتوری‌یا چون ژیانیك ئەباتە سەر ؟ ....

ئیمەی کورد ، هەمیشە بە دل‌و گیان کوماری دیموکراتی عراق ئەپاریزین کوردستان ئەکەین بە گوریکی دیاری بو تەماغ‌کارو نوکەرە چەپەلەکانیان سەرومر هەول ئەدەین لە پیناوی جیگیرکـردن‌و بتـەو کردنی باری دیموکراتی‌و ، دەست خستنی مافە تەوایەتیەکانمان ، جارری هاوکاری‌یەکی دلسوزانە ئەدەین لە گەل نەتەوەی عەرەبی برادەرو لە گەل هەمو گەلانی جهانا کە هەتا دوا هەناسەی ژین لە پیناوی ئازادی گەلان‌و وەرگرتنی چارەنوســـی‌یان‌و جیگیرکردنی

ئاسایشا تی‌بکوشین ، وه لەم رووەوە نەتەوەی کورد بە چاوپوشی لە بیرو باوەڕی سیاسی یەك ریز ئەوەستـــێ‌و پاریزگاری ئەکا لە مافی خوی‌و مافی هەمو گەلان ..

ئیمە کە زورباش ئەزانین تیك‌دانی باری کومارەکەمانو لـــە ناو بردنی سەرەك عبدالکریم قاسم راستەو خو مانای ژیر پی خستنی مافی زوربەی گەلی‌عراق‌و قوت‌دانی مافە تایبەتیەکانی کوردە .. لە کاتیکا ئەوپەری بیزاریمان دەرئەبرین لە پیلانە خویناویەکانی هیتلەری بچوك ! وە داوای بە توند لیدانی خەتاباران ئەکەین ، سەر لە نوی پەیمان تازە ئەکەینەوە بو کومارو شورش‌و سەروکی دلسوز عبدالکریم قاسم ، کە هەر ئەو سەربازە دلسوزانە بین کە بوین‌و داگیرکەر ناسیوینی ، پەیمان تازە ئەکەینەوە ، کە خوینی خومان لا هەرزان‌و بگرە خورایی بی لە پیناوی پاراستنی کومارەکەمان « کوماری کوردو عەرەب » وئامادەین بو ئەوەی کە لە خاوەن پی‌نوسە زەهراویەکانی بگەیینین کە « کوردستان کەوتوەتە کوی‌وە ؟؟ »

سەربەرزی بو کومارە دیموکراتیەکەمان .

تەمەنی دریژ بو نوینەری خواستی کوردو عەرەب دلســوزی گەل عبدالکریم قاسم ، مردن بو ئەو تەماع‌کارە بـــە هیچ تیر نەخورانەی کە لە چەرخی بیستا خەو بە ئیمپەراتوریەتـــەوە ئەبینن ..

روزەردی بو ئەو داردەستانەی ، کە بەزمان‌و پینوس‌و گولەو رەشاش بونەتە گورگی هار لە گەلی عراق‌و ، کوماری عراق‌و، سەروکی بەجەرگی عراق .

« هیوا »

ئایا ئەشی ئەدیب (بویژ)
لایەنگری لایەکی تایبەتی نەبی ؟؟

نوسینی : أحمد حامد

زور جار ئەبینو ئەخوینینەوە کە هەندی کەس ئەلین : نابی ئەدیب تەرەفداری لایەکی تایبەتی بیت لە نوسینەکانیا •• بەلکو ئەبی لایەنگیری هەق بیت !!

لە پیشی ئەوەدا لە جەوهەری باسەکەمان بکولینەوە ئەبی ئەوە بزانین کە (هەق) شتیك نیە بە هەوادا هەلواسرابیو پەیوەندی بە ئامیزادو ژیانی ئادەمیزادەوە نەبی ، کە وابو لە کومەلیکا کە پەیرەوی چینایەتی تیابی ئەبی (هەق) بە لای چینیك یان چەن چینیك لە چینەکانی ئەو کومەلەوە بیت • کە واتە هەقیش خوی تەرەفداری لایەکی تایبەتی‌یە •

بینەوە سەر جەوهەری باسەکەمان ، یانی (تەرەفداریو بی‌تەرەفی ئەدیب) •

ئایا ئەشی ئەدیب لایەنگیری مروڤایەتی نەکات بو بەربەرەکانی کردنی کردەوەی دررندانە ؟ ئایا ئەکری ئەدیب لایەنگیری تیکوشانی گەلان نەکات روبەروی ئیستعمارو لە پیناوی سەربەخویدا ؟! وە ئەگەر هاتو ئەدیب یا نوسەر تەرەفداری لایەکی تایبەتی بو ئەوە ریگەی لی ئەگری کە ببیتە ئەدیبو نوسەر ؟ وە ئاخو ئەدیب خوی ئەندامی یەکی لە چینەکانی کومەل نیە ؟ وە ئایا هەول نادات بو هینانەدیو پاراستنی قازانجی چینەکەی ؟ ئایا بە گویرەی بیروباوەرو

تی‌بینین (نظریة) ی چینه‌که‌ی ناچی به‌ریوه ؟ ..

ئه‌گه‌ر بیتو ئه‌دیب یا نوسه‌ر لایه‌نگری بیرو باوه‌ری نه‌کات ، وه تی‌بینیکی تایبه‌تی نه‌بی بو خوی به‌رامبه‌ر به ژیانو پیشـــــکه‌وتنی مروڤایه‌تی چون ئه‌توانی ئالای ئه‌ده‌بو نوسینو روشن‌بیری هه‌لبگری‌و ببیته رابه‌ری گه‌ل ؟

ئه‌گه‌ر هه‌ندی له بویژو نوسه‌ره‌کان لایه‌نگری خواســـتی گه‌له‌کانیان نه‌که‌ن ، وه‌لایه‌نگری ئازاد بونی نیشتمانه‌که‌یانو مه‌سه‌له‌ی ئاشتی نه‌که‌ن . وه ئه‌گه‌ر به‌رامبه‌ر به‌وانیش تاقمیکی‌تر له بویژو نوسه‌ره‌کان لایه‌نگری استعمار نه‌که‌ن ، لایه‌نگری ئه‌و چینه نـه‌که‌ن که گه‌ل ئه‌چه‌وسیننه‌وه . ئاخو ئـه‌بی بو کی هه‌ول بده‌نو لایه‌نگری کی بکه‌نو بو کی بنوسن ؟؟؟

به شیوه‌یه‌کی گشتی بویژو نوسه‌ره‌کان سه‌باره‌ت به لایه‌نگری‌و ته‌ره‌فداری ئه‌کرین به چه‌ن به‌شیکه‌وه :ــ

١ ــ ئه‌وانه‌ی لایه‌نگری خواستی گه‌لو نیشتمانو مه‌سه‌له‌ی مروڤایه‌تی ئه‌که‌ن .

٢ ــ ئه‌وانه‌ی لایه‌نگری ئیستعمارو ئه‌و چینانه ئه‌که‌ن که‌زوربه‌ی گه‌ل ئه‌چه‌وسیننه‌وه .

٣ ــ ئه‌وانه‌ی که دوره په‌ریز وه‌ستاونو چونه‌ته سه‌ر قه‌لایه‌کی به‌رزی خوکردو خویان له گه‌له‌کانیان دور گرتوه هه‌رچه‌ن خوشیان نه‌ته‌وه‌ی ئه‌و گه‌له‌ن .

ده‌سته‌ی سی‌هه‌م یا مه‌سله‌حه‌تی تایبه‌تی وه‌ختی خویان پالی پیوه ناونو دوری خستونه‌ته‌وه ، یا له تیکوشانی چینایه‌تیا به‌زیونو رایان

کردوه وەك کەفی دەم تافگە سەر ئاو کەوتوونو کەوتونەتە گیژەوە ، بەلام ئاخری لافاو هەر رایان ئەفرینی ، یان لە دواییا ئەبێ بچنەوە سەر دو بەشەکەی پیشو .

بەمەدا بومان دەرئەکەوی کە لە جهانا کەسێك نیە کە لایەنگیرو تەرەفداری لایەکی تایبەتی نەبیت ، وە ئەوانەش کە بە روالەت خویان بە بێتەرەف ئەدەنە قەلەم لە راستیا یا لە گەل ئەملان یا لە گەل ئەولا ....

اعــــلان

نعلن بهذا وجود مناقصة سرية لتعهد انشاء بناية مخفر للشرطة فى (پارەزان) حسب الشروط والمواصفات الموضوعة له والتى يمكن الحصول عليها لدى شعبة هندسة ادارة المحلية مقابل ثمنها البالـــغ (-/٢) ديناران لكل مجموعة .

تقدم العطاءات من قبل راغبى الاشتراك فى المناقصة الى مجلس ادارة لواء السليمانية فى أو قبل الساعة الحادية عشرة من صباح يوم الاثنين المصادف ٩٥٩/١١/٢٣ مرفقة بتأمينات اولية قدرها (-/٣٠٠) ثلثمائة دينارا والتى يمكن دفعها الى خزينة اللواء على ان يرفق الوصل المعطى لقاء ذلك بمجموعة استمارة شروط المناقصة .

كل عطاء يرد الى المجلس بعد الموعد او لم يرفق به وصـــل التأمينات وشهادة التسجيل لدى دوائر ضريبة الدخل وشهادة الانتساب الى غرفة التجارة اذا كان المقاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة يهمل .

حامد الالوسى

و. متصرف لواء السليمانية

شـــەهید

ـ بە یادی شەشی ئەیلول ، شەری بەردەرگی سەراوە ـ

(گوران)

هەزارو نوصەدو سی بو ، شەشی ئەیلول کە روژ هەلهات :
غریوی ویستنی حەق کەوتە ناو شاری سلیمانی ؟
(هەلو بەگ) ئەو جوانەی پر دلی بو بو وەطەن ئاوات ،
لە پیش جەمعیکەوە تا بەر سەرا روی هەلمەتی هانی .

لە گەل یارانی ئەیوت : « ئەی حوکومەت ! تا نەکەی تەثبیت
حوقوقی کوردەواری ، نایەوی کورد ئینتیخاباتت ،
ئەوانەی بانگ کرانو تو بە قووەت دەوریان ئەگریت :
دەنیو قازانج پەرستن ، هیچ نەبی پییان موبالاتت !

ئەوانە کەی لە میللەت بون هەتا تەمثیلی رەئیی کەن ؟
حوکومەت ! ئیمە کوردین ، وا ئەلیین : نامانەوی نواب
کە داوینی غەرەز بگرن بە هەردو دەست وەطەن بەردەن !
نەکەی ، مەشروع نیە .. دەرکە لە سەر سەودایی ئینتیخاب ! .. »

ئەمە جوملەی قسەو ئامالی یارانی هەلو بەگ بو ،
نە نامەشروعی تیا بو ، نە تەجاوز بو بە ئەمنیەت ..
کەچی عەسکەر بە مەترالیوزەوە بو قەتلی عام دەرچو ؟
درایە بەر شەقەی شەستیر رجاو ئامالی میللیەت !

شەقەی شەستیرو قرچەی دەستڕێژو هەڵمەتی سونگی
بە خوێنی کوردی بێ‌تاوان شەپۆلی خستە سەر جادە :
نەما جوانی کە سونگی نەی‌سمیبی صەد کەرەت سنگی ،
نەما پیری لە ریزی گوللە بوبێ قەلبی ئازادە ! ...

هەلو بەگ گوللەیی ئەووەل لە رانی دا ، دوەم دەستی ..
کە خوی‌و قەومەکەی وا دی ، بە چەشنی شێر نرکانی ،
پەلاماری کە دا بو ضابطی : یەک زللە خپ خستی ..
دەمانچەی سەند لە دەستی‌و ئاگری دا تاوەکو توانی ..

بەلام فیشەک نەما ، هەر ضابطو یەک دو نەفەر کەوتن ..
لە پاشا عەسکەریش دەست ریژی لی کردو بە لادا هات ؛
لە سەر دەریایی خوین بو کەشتی‌یی عومری بەرەو مردن
ئەچو ، ئەی‌وت : خوا حافیظ ، ئەوا ئەمرم وەطەن ! هەیهات ،

لە باوەشتا پشوی عومرم نەدی تاوی بە سەربەستی ،
هەتا مردن زرەی زنجیری دیلی بو لە گەردنما ،
ژیانم عارو زیللەت بو لە ژیر پیلاوی دوشمنما ،
بە خوین بی‌و ، گل هەلی‌لوشی ، کەوابی ، هەیکەلی پەستی ! ...

خواکەی بولبولی باغی سەرا !.. هەرچەندە پاییزە ،
بە خوینی خوم گولت بو ئاو ئەدەم ، سا بوم بلاوینە !
لە گەل ئەو جوانە پاکانەی لە دەورم مەیتیان ریزە
لە خوینا وینە شیواوین ، بە دایکمان بناسینە !...

بلی بەو بوکی تازەی یەکشەوەم ، گەر هاتە سەر نەعشم ،
نەلی خوی بو وەطەن کوشتو لە ری ی عەشقی منا نەژیا ..
وەظیفەم بو لە پیناوی ولاتیکا سەرم بەخشم :
کە توی پەروەردە کرد بو من لە دواینی چیاو کەژیا ! ..

ئەگەر خوای گەورە بەخشی پیت هەتیوی ، پیی بلی : رولە
لە من فرمیسکی ویست باوکت ، لە توش داوا ئەکا تولە !...

هەلەبجە . ئەیلولی ١٩٣٢

اعـــلان

وضع فی المناقصة العلنية تعهد تجهيز مواد التغذيـــة للمدارس الابتدائية المشمولة بالتغذية الكاملة البالغ عددها (٨٨) مدرسة الواقعة فی مختلف انحاء اللواء وفقا للشروط المعدة لهذه الغاية والتی يمكن الاطلاع عليها عند مراجعة خزينة الادارة المحلية او كاتب المجلس الاداری فعلی الراغبين مراجعة مجلس ادارة اللواء خلال مدة المناقصة التی ستنتهی فی الساعة (١١) من صباح يوم الاحد ٨ - ١١ -١٩٥٩ مستصحبين التأمينات النظامية .

باقر الدجيلی
متصرف لواء الحلة
رئيس مجلس اللواء العام

کی میژو دروست ئەکات؟

نوسینی : دکتور فیصل السامر
وەرگیر : فاتح عبدالکریم

ئەم پرسیارە پرسیاریکی کونەو لە دەمی وەختەوە هەیەو گەلی دەمە قالەو لیکولینەوەی لە سەرکراوە ، هەر لە چەرخی هەژدە هەمینەوە تا ئیستە بوە بە هوی جیایی ودوبەرەکی لە مابەینی ئەوانەدا کە خەریکی سیاسەتو لیکولینەوەی بیرن •

هەندی لەم خاوەنبیرانە رایان وایە کە هوی هەمو جولانەوەیەکی میژوی تەنها شەخسیکە ، وە لەم روەوە دان‌نانین بە هیچ هویەکی ترا ، هەندیکی تریش رایان وایە کە باری میژوی چەن هویەکی گشتی هەیەو ئیشی تەنها یەکیك نیە •

بەلام لەم روژەدا کە میژو لەوەدەرچوە کە چیروکیك‌بی بو رابواردن بیگیرینەوە ، بەلکو بوە بە علمیکی تایبەتی کە خاوەنی ریو شوینیکی تایبەتی‌یە وە هەمو کومەلیك بەشی خوی وەر گرتوە لە زانیاری‌و پیش‌کەوتن ، بەلی لەم روژەدا هەمو میژو نوسە زاناکان بیرو باوەریان هەر چون‌بی یەك‌قسەن لە سەر ئەوە کە دەوری « پیاوی‌گەورە » شتیك نیە ئینکار بکری ، واتە : پیاوی گەورەو هەلکەوتو دەسی هەیە لە روداوو ئاراستە کردنیا ، بەلام پیاوی گەورە لە نەبونیەوە نایەتە دەر ، بەلکو لە زوروفیکی تایبەتی‌یا پەیدا ئەبی کە ریگا خوش ئەکا بو هەلکەوتن‌و پەیدابونی ئەم جورە پیاوە ناودارانە •• ئەمانەش بویە هەل ئەستن بە دەوری خویان لە گورانی وەزع‌و باش‌کردنیا ، چونکە هەست ئەکەن بە پیویستی سەرشانی خویان •

به دریژایی ئەم ریگا سەختو دیشوارە کە بەرەی ئادەمیزاد بریویەتی لە قوناخیکەوە بو قوناخی ، لە چەرخیکەوە بو چەرخی بە دەها پیاوی هەلکەوتوو مەردی بلیمەتو زیرەك وپیشەوای مەزن پەیدا بوە ، ئەمانەش هەر رولەی ئەو کومەلەنو زروفی تایبەتی پیی گەیاندون ، وەك شەپولی سامدار کە ئەکەویتە سەر دەریای بی بن بەرز ئەبنەوەو ناو پەیدا ئەکەن ..

پیویستە لە سەر میژونوسە داوین پاکەکان کاتی کــە دەس ئەدەنە پینوسو میژو ئەنوسن شوینو پایەی ئەم جورە مەردە بلیمەتانە وون نەکەنو جیگای راســـتی خویانیان بو دابنین ، چونکە گەورە پیاوانو هەلکەوتوان لە هەر چەرخیکا نوینەری ئــەو چەر خەنو بە زمانی ئەوەوە ئەدوینو بە پیی چەن مەرجیکی کومەلایەتی هەول ئەدەن بو گورینی وەزعو چاك کردنی .

نەزەریەی « پیاوی گەورە » کونترین نەزەریەیە لە میژوا ، یەکەم بیریکە کە کومەلی ئادەمیزاد لە قوناغی سەرەتاییىیا دروسی کردوە بو دوزینەوەی ئەو هیزانە کە کاروباری جهان ئەبەن بــە ریوەو ، پاشە روژی ئادەمیزاد دیاری ئەکەن .. چونکە بەرەی ئادەمیزاد ، لە سەرەتادا ، لە بەر ئەوەی کە میشکی پەی بە حقیقتی شت نەبردوە توانای ئەوەی نەبوە کە هوی روداوەکانی سرشــــت بدوزیتەوە ، وای داناوە کە جهان چەن گیانیکی تیایە ، ئەم گیانانــە بە ئارەزوی خویان هەمو شت هەل ئەسورینن ، وە لەم روەوە هیچ نرخیکیان دانەناوە بو کومەلو چونیەتی ژیانی کومەلو خوورەوشتی ئادەمیزاد لەو قوناغەدا .

له ئاوەدانی‌یە کونەکانی دەوروپشتی دەجلەو فراتو نیل ، واتە : لە عراقو میسرا ، وایان داناوە کە گوایا پاشـــا دەســـت رویشتوەکان، دەستەلاتیان هەیە بە سەر سروشتاو ئەتوانن بە ئارەزوی خویان بیگورن ، لە بەر ئەمە پاشا لەو سەردەمەدا وا دراوەتە قەلەم کە بەریوەبەری هەمو روداوەکانی میژوە ، نەك تەنها بەوەیان زانی‌بن کە یاسا دائەنین‌و ئەی‌پاریزن ، بەلکو وایان داناون کە تەنانەت پیت‌و بەرەکەتی کومەلیش هەر لەوانەوەیە !! .

ئەوەبو فرعەونەکانی‌میسر ، یا پاشاکانی سومەرو بابل وایان داناون کە جلەوی هەلاتنی خورو لافاوی روبارو زوری واریات‌و فراوانی راوی نیچیریان لە ژیردەستایە، چونکە ئەمانە نوینەری خوای گەورەن، لەسەر زەوی‌یا ، پیاوە ئایینی‌یەکانی ئەو روژەش لە تومارەکانی خویانا ، کە میژویان تیائەنوسی ، هەمو روداویکـی‌یان بە دەس‌کردی پیاوە هەلکەوتوەکان ، یان پاشاکان ، دا ئەنا ..

بەم چەشنە لە چەرخە کونەکانا پاشاو پیاوە دەسەلات‌دارەکان بوبون بە سەرچاوەی هەمو خیروبیرو سامانی کە ئەرژا بە ســـەر کومەلا ، وە هەمو زیان‌و ناهەمواریە کە روی تی ئەکردن ، تەنانەت لە یونانا هەندی پیاوی زاناو وریا هەلکەوتن‌و توانیان چەن یاسایەك دابنین کە نەختی بو بە هوی دامەزرانی وەزع لە شارە پچرپچرەکانی یونانا ، وەکو (صولون) یا (لیکورغوس) ، ئەم جورە پیاوانە بـــە رادەیەك ریزیان لی ئەگیرا کە گەیشتبوە رادەی پەرستن ، واتە : وەك خوا ئەیان پەرستن :

لە میژوی تازەدا زانای ئینگلیزی « توماس کارلیل » پروپاگەندەی

زوری کردوه بو نەزەریەی « پیاوی گەورە » ، وە لای وایە کە میژوی ئادەمیزاد بریتیە لە میژوی چەن پیاویکی گەورەو ناودار ، کە هاتونەتە روی گیتی ... نەك تەنها ئەوەش ، بەلکو ئەلی : تەنها ئەم تاقانانە جولانەوەی میژو ئەبەن بە ریوە ، واتە « پیاوی گەورە » ، بە بیری کاریل ، بە بی ئەوەی کە کومەل دەستی لە دروس کردنیا بی ، دیتە کایەوە ، وە خواستی ئەم جورە پیاوە گەورانە وەك هیزی سرشت وایەو هیچ کوسپی ناتوانی دەس بینیتە بەر ریگای ، هەروەها کارلیل لە کتیبەکەیا ، (کە باسی پیاوە هەلکەوتوەکان ئەکات) ، ئەلی : پیاوی گەورە لەوانەیە لە شیوەی پاشادا ، یا فریشتە ، یا پیاوی ئایینا بی ، بەلام من رام وایە لەوانەیە کە پیاویکی گەورە هیزو تواناو بلیمەتی هەمو چەشنە پیاویکی تیابی ..

ئا بەم جورە فەیلەسوفەکانی چەرخی هەژدەهەمو نوزدەهەم ، ئەیانویست هەمو کردەوەو روداویکی میژوی بکەن بە ئیشی چەن مروڤیکی زانا ، ئەوەتا پیاوە ئایینیە میژو نوسەکەی ئینگلیز : (مابلی) لای وایە (مینوس) ژیانی کومەلایەتیو سیاسی خولقاند بو دانشتوانی (کریت) ، وە (لیکورغوس) ژیانی کومەلایەتیو سیاسی پی گەیاند بو دانیشتوانی (ئیسپارتە) ، نەك تەنها ئەمانە ، بەلکو گەلی لـــــە میژونوسە میسالیەکانیش هەر لە سەر ئەم دوخە رویشتون ، ئەوەتا « هیگل »و « شبنجلەر » ، کە دوو فەیلەسوفی ئەلمانین رایان وایە کە پیاوی گەورەو هەلکەوتو لە هوی مادیو کومەلایەتیەوە پەیدا نابی ، وە ئەمانە کە هەلئەســـــتن بە دەوریکی گەورە لە کردەوەیەکی میژویدا ، پشت بە زیرەکی و بلیمەتی خویانەوە پیی هەلئەستن ! وە

زال ئەبن بە سەر هەمو کوسپێکی کومەلایەتی‌و سرشتی‌یا •••

بەرامبەر بەم بیروباوەرە پێشـــوانە ، لە چەرخی نوزدەهەما بیروبارەرێکی تر هاتەکایەوە ، ئەویش ئەوەیە کە دەوری پیـــاوی گەورەو هەلکەوتو لە ئاراستەکردن‌و هەلسورانی روداوەکانی جهانا ، جیی گومان نیە •• بەلام ئەم جورە پیاوانەو کردەوە گەورەکانیان بە پیی زوروفیکی تایبەتی پەیدا ئەبن بەپیی پیویستی ئەو روژەی کـــە ئەو چەشنە پیاوانەی تیا پەیدا ئەبی •

« کارل لمبرخت » میژو نوسی ئەلمانی یەکیک بو لەو میژونوسە بە ناو بانگانەی کە برەوی دا بەم بیروباورە ، وە لەم‌بابەتەوە ئەلی : ئیمە لە لیکولینەوەی میژوا پیویستە سرنج بدەینە ئەو مەرج‌و زوروفە گشتی‌یەی کە زور گەورەترە لە پیاوی هەلکەوتو ، واتە : ئـــەو زروفەی کە بە پیی پیویســتی خوی پیاوی گەورەو ســـەرکردە ئەخولقینی •

گەلی لە زاناکان چ مادی‌و چ مسالی لە دەوری ئەم بیرو باوەرە تازەیە کو بونەوەو باوەریان پی هینا ، وە هەردولا ری‌کەوتن لە سەر ئەوەی کە پیاوی گەورە ، سەرکردەی هەلکەوتو ناتوانی کار لە میژوا بکات ئەگەر زروف ئامادە نەبی • وە ئەم جورە پیاوانە کوری ئەو روژەن کە تیایا پەیدا ئەبن •

دوابەدوای ئەم هەمو بیروباوەرە تیـــکەل‌و پیکەلانە ، زانـــا بلیمەتەکان کە لە سەر بناغەی زانست‌و راستی ئەرویشتن بەریوە هاتنە کایەوە ، وە بیروباوەری خویان دەربارەی « پیاوی گەورە » هینایە ناوەوە ، ئەمانە ئەلین : « وداوەکانی میژو لە سەرەتاوە تائیستا

هەموی چەن زنجیرەیەکن کە بە یەکەوە بەستراون ، وە هەریەکـە لەم روداوانە بەرهەمی گورانی پیشوتر ئامادە ئەکەن بو خەلك ، هەروەها هەمو روداویك ، یا هەر پیاویکی هەلکەوتو نیشانەیەکن بو قوناغەکانی گورانی میژو ، ئەم نیشانانە وەك شەپول وایە کـــە ئەکەویتە سەر ئاو ، واتە : هەروەك شەپول بەشـــیکە لە دەریای گەورەی بی بن ، پیاوی گەورەو روداوی روژ بەشیکە لە میژوی کومەل ولیی جیا نابیتەوە ، ئەم پیاوە گەورانە ئەتوانن پیویســـتی کومەلەکەیان جیبەجی بکەن ، وە ئەو دامو دەزگا کونە رزیوە لابەن کە لە گەل پیویستیە تازەکانی کومەلا ناگونجی ، بەلام گەورەیی ئەم جورە سەرکردانە لەوەدایە کە گەل یارمەتی بداو پشتگیری لی بکات، وە لەم روەوە بو ئەوەی کە ئەم جورە سەرکردانە بتوانن کار بکەنە سەر میژو دو مەرج پیویستە ، یەکەم : ئەوەیە بەو رەوشتە تایبەتی یە کە هەیەتی بتوانی لە گەل پیویستیەکانی کومەلا بروا بە ریوە دوهەم ئەوەیە کە کومەل ریبی لی نەگری •• بەم چەشـنە بومـــان دەر ئەکەوی کە سەروك ، یاپیاوی گەورە لە کاتیکا پەیدا ئەبی کـــە مەرجەکانی کومەلایەتی ئامادەبی بو هاتنی •• هەروەها بلیمەتـیو بەهرەو زیرەکی ئەم جورە پیاوانە بەرهەمی پەیوەندی کومەلایەتی ئەو روژەیە ، واتە پیاوی گەورە ئەبی بە زمانحالی میژوو بە نـاوی ئەوەوە ئەدوی •

نەزەریەی « کارلیل » دەربارەی پیاوی گەورە ، وەك لە پیشەوە باسمان کرد بە تەواوی چاو ئەپوشی لە وەزعی کومەلایەتیو لـــەو پەیوەندە ئابوری یەی کـە پیاوی گـــەورەی تیا ئەخولقی •• بەلام

نەزەریـــەی زانیاری لە گەل ئەوەشـــا کە ئینکاری کرنگی پیاوە هەلکەوتوەکان ناکا ، راستیەکی‌تر دەر ئەخا ، ئەویش ئەوەیە کە پیاو بە ئارەزوی خوی میژو دروس ناکات ، بی‌گومان پیاوی گەورە لە نەبونەوە هەل ناقولی ! • بو نمونە : ئەسکەندەری مەقدونی ئاشکرایە کە پیاویکی هەلکەوتوو بلیمەت‌بو ، وەزعی چەرخەکەی خوی زور باش ئەزانی‌و چاك ئەیزانی کە هەل لە کیس‌نەداو لە گەل رەورەوەی میژوا بروا بەرەو پیش••بەلام بوچی ؟••ئایا هەر لە خویەوەبو ؟••• بی گومان ناء • ••• بەلکو ئەو گورانەی کە بە ســـەر بازرگانی‌و ریگاوبانا هات بەرەو یەکیەتی یەکی سیاسی ئەرویشت لە وولاتەکانی دەریای سپی ناوەراست کە بەهوی پەیوەندی بازرگانی‌و زانیاریەوە پارچەکانی لەیەك نزیك ئەبونەوە ، هاونیشتمانیەکانیش ، کە بـــە زمانی یونانی ئەدوان لە (٦٠٠) سال پیشی میلادەوە دەستیکی گەورەیان هەبو لەم کردەوەیەدا ، چونکە زاناو پیشـــەســـازو بازرگان‌و کریکارەکانی ئیغریق بەم ناوانەدا بلاو بوبونەوە تا گەیشتنە ولاتـــی ئیران •• هەروەها هەندی وردە مەکینەو شـــتو مەکی تازەبابەت شوینی شت‌و مەکە کونەکانی گرتەوە ، ئەم هویانە لە گەل گورانی چەك‌و شیوەی‌جەنگ ، پالیان‌نا بە ئەسکەندەرەوەو پی‌یان گەیاند ، وە وای لی‌هات کە بتوانی ئەو دەورە گرنگە یاری بکا ، کە دەنگی دایەوە •

به کورتی :ـ

ناتوانری ئینکاری بلیمەتی‌و دەوری پیاوی گەورە بکری ، وە ئەم گەورە پیاوانە کە لە سەر شانوی میژو دەرئەکەون، لە نەبونی‌یەوە

نەهاتون، وە لە خویانەوە نەبون بە پیاو ، بەلکو زروفیکی کومەلایەتیو ئابوری دروستیان ئەکاو « ئەیاندا لە قالب » ، وە گەورەیی سەرکردە لەوەدایە کە باش لە گورانی میژوو پیویستی روژ بزانیو بەو پییە بجولیتەوە .. کەوابو قارەمان یەکیکە لەکومەلو چەن رەوشتیکی تایبەتی هەیە ، کە بەو رەوشتانە لە پیویستیەکانی کومەل حالی ئەبیو هەول ئەدا بو جیبەجی کردنی ، بویە رولەی کومەلو نوینەری خواستی کومەلە ...

اعـــلان

رقم الدعوى ٢٤٤-ص-٩٥٤

بناء على الحكم الغيابى الصادر من محكمة صلح مندلى برقـــم ٢٤٤-ص-٩٥٤ والمؤرخ ١٤-١١-٩٥٦ المتضمن الزام المدعى عليهـم علي آغا وعزمت وناز داره وسعدية اولاد احمد بك بتأديتهم للمدعية الامانة العامة للاموال المجمدة مبلغا قدره خمسة عشر دينارا وتحميلهم مصاريف المحاكمة واجور المحاماة وعند تبلغ الحكم المـــذكور الى المدعى عليهم ظهر من شرح المختار والمباشر انهم مجهولين محـــل الاقامة تقرر تبليغهم ؛ اعلانا فى احدى الصحف المحلية ولهم حـق الاعتراض على الحكم المذكور وتمييزه خلال المدة القانونية والا فأنه سيكتسب الدرجة القطعية

حاكم صلح مندلى
اسماعيل ابراهيم العلى

جولانەوەی تورانیەت

لەژێر تیشکی لێکۆڵینەوەدا

نوسینی : ابراهیم علاوی
وەرگێر : محمدی مەلا کریم

لەم دوایی‌یەدا باسی تورانیەت زور بە سەر زوبانی ئـــەمو ئەوەوەیە • هەندی لە نوسەرەکان ئەیانویست وا لە خەلك بگەیەنن کە ئەم ناوە هەمو نەتەوەی تورك ئەگرێتەوە ، وە ئەیانویست تورانی‌و تورکمان بکەن بە یەک • هەندیکی تریش کە بیروباوەری خویانیان لە سەر لاپەرەی چەند روژنامەیەکا دەربری ئەیانوت : نە تورانی هەیەو نە هیچ ! وە وایان پیشان ئەدا کە هیچ شارەزای مەعنای ئەم وشەیە نین ، بەلکو ئەیانوت : تورانیەت شتیکی ساختەیە هەندی کەس لە خویانەوە دروستیان کردوە بو نیازی تایبەتی‌ی خویان تا هـــەر تورکمانیک بیروباوەری لە گەل ئەوان یەک نەکەوی ئەم ناتورەی پیوە بنین •

بەلام نیاز لەم قسانە هەرچی بی ئەوەندە هەیە فری بە ســەر راستی‌یەوە نیە • کەواتە رەنگ بی هەندیک بەکەلک‌بی چەنــد شتیکی راست دەربارەی جولانەوەی تورانیەت پیشان بدەین :

(١) تورانیەت چیە ؟

تورانیەت جولانەوەیەکی تەسک‌و تروسکی نەتەوەیی‌یە ، لـە ئاخرو ئوخری سەدەی پیشودا نیشـــانەی دەرکەوت ، وە وەک ریبازیکی دوژمنانە بلاو بوەوە کە تا شورشی **١٩٠٨**ی تورکیا مەبەسی

ئەوەبو ئەو نەتەوانەی ژیردەستی تورکیا کە تورك نەبون بیان‌کا بە تورك ، پاشانیش شیوەیەکی تازەی وەرگرت وە بانگی ئەکرد بو یەك‌خستنەوەی « توران » ی نیشتمان کە بە تەما بون بەشیکی زوری عیراقیش بگریتەوە ، وە لە مونغولیاو روژاوای ژوروی چینەوە تا تورکیاو مەجەر لە روژاواوە ، وە لە قەوقاز ـ لە یەکیتی‌ی سوڤیەت ـ و ئازربایجانی ئیرانەوە تا ئەفغانستان لە خوارەوە ، بگریتەوە • گوایە ئەو گەل‌و نەتەوانەی کە لەم ولاتانەدا دائەنیشن ـ بە باوەری تورانی‌یەکان ـ هەمویان یەك نەتەوەن (وە تورکیشن ـ وەرگیر) •

لە سەرەتای دامەزرانی حوکومەتی عیراقیشا گیرو گرفتیکی زور کەوتە بەینی عیراق‌و تورکیا دەربارەی ویلایەتی موصل (کە چوار لیواکەی ژوروی عیراقی ئەگرتەوە) کە تورانی‌یەکان بە بەشیکی دائەنین لە « تورانیا » ی نیشتمان ، وەك لەمەو پاش رونی ئەکەینەوە •

بەلام لە راستی‌دا پیویستە رونی بکەینەوە کە جیاوازی‌یەکی گەورە هەیە لە بەینی تورانی‌و نەتەوەی تورکمانا ، وەك جیاوازی‌ی بەینی « نەتەوایەتی » ی عبدالناصرو قازانجی میللەتانی عەرەب !

چونکە لە هەمو جولانەوەیەکی نەتەوەیی‌دا دو ریباز هەیە ، ریبازیك مەبەسی رزگار کردنی گەل‌و نەهیشتنی چەوساندنەوەی نەتەوایەتی‌و بوژاندنەوەی زانستی میللی‌یە ، بو ئەوەی ئەو نەتەوەیە جیگای شایانی خوی وەرگری لە ناو نەتەوەکانی جیهانا ، وەك هەمو ئەوان •

ئەم ریبازە کە نوینەری فراوان‌ترین تاقمەکانی گەلە وە لە گەل هەمو میللەتانی جیهانا یەك ئەکەوی ، هیچ یەك نەکەوتنیکی

نیه لە گەل مەسلەحەتی گەلانو نەتەوەکانی ترا •• بەلام شان بە شانی ئەم ریبازە لە بەشی زوری ولاتانا ریبازیکی تریش دەرکەوت ، ریبازیکی تەسکی شوڤینیو دوژمنانە ، مەبەسی بە کەم زانینی مافی نەتەوەکانیترو خو بە گەورەتر زانین بو لەوان • زور جار ئەم ریبازە کراوە بە پەردە بو داگیر کردنی ولاتی خەلكو دەس کیشان بە سەریا وەك هیتلەرو موسولینیو دیغول کردیان ، وە وەك ئەوە کە ئیستا ئیحتیکاراتی میسر ئەیکا •

تورانیەت نوینەری ریبازە ئازادی خواهە میللیەکەی یەکەم نیە ، بەلکو میسالیکی ئاشکرای ریبازە تەسکە دوژمنانە دوهەمەکەیە • خەتایە نەتەوەی تورکو تورانییەکان بە یەك دانیین ، وە هیچ راست نیە هەمو رولەکانی میللەتی تورك بە تورانی بژمیرین ، چونکە تورانیەت شتیکەو نەتەوەی تورك شتیکی ترە •

(٢) دەرکەوتنی تورانیەت

تورانیەت لە پیشانا وەك جولانەوەیەکی تەسکی وەها دیاریی دا کە ریزی لە مافی نەتەوەکانیتر نەئەگرت ، هویەکی ئەمەش ئەوەبو کە لە ئەمپەراتوریەتیکا پەیدا بو کە بە هوی وریاییو خەباتی گەلە ژیردەست کراوەکانیەوە لە لایەکەوە ، وە بە هوی هیرشی ئەوروپاوە بو دابەش کردنی کەلاکی لە لایەکی ترەوە ، کەوتبوە گیانەلا • لەبەر ئەوە کراسی دوژمنایەتیی لە گەل نەتەوە ژیردەس کراوەکان لە بەر کردبو ، ئەو دوژمنایەتییەی کە نیشانەی هەمو چینە حوکمرانەکانی تورکیا بو بەر لەوەش کە تورانیەت پەیدا ببی • وە بەم چەشنە تورانیەت کە پەیدا بو لە رادە بە دەر دور بو لەوە

که له گەل قازانجی جەماهیری میللەتی تورکا یەکئ‌کەوی ، وە بە ئاشکرا بانگی ئەکرد بو چەوساندنەوەی ئەو نەتەوانەی کە تورك نین ...

وە لە ئاخرو ئوخری سەدەی پیشودا جولانەوەی تورانیەت وەکئ پەیوەندیکی نەتەوایەتی‌و سیاسی لە تورکیادا دیاری دا کە مەبەسی دەس هەل‌گرتن بو لە بیروباوەری « عوسمانیەت » وە دانانی « تورانیەت » لە جیگەی‌دا ٠ بەلام بوچی ئەبی ئەم باشتر بی لەو ؟ بو ئەوەی بزانین بوچی ؟ ئەبی گوی بو (یوسف ئاغا ئوغلو) بگرین کە یەکیکە لە پیشینەکانی بلاو کەرەوەکانی بیرو باوەری تورانیەت ، بزانین لە سالی ۱۹۰۳دا چی نوسیبو لە روژنامەی (الترك = تورکئ) دا کە لە قاهیرە دەرئەچو ٠ ئاغا ئوغلو لە ژیر ناوونیشانی « سە بیروباوەر » دا وتاریکی نوسیبو ، وە لەو وتارەیا نوسیبوی :

« عوسمانیەت قسەی پروپوچە ٠ تورکیا ولاتە یەکئ‌گرتووەکانی ئەمەریکا نیە کە چەند نەتەوەی تیا تیکەل بوەو نەتەوەی ئەمەریکایان لی پیکهاتوە ٠

« عوسمانیەت پیچەوانەی ئارەزووو ئامانجی تورکەکانە ٠ چونکە بیروباوەری چون یەکی‌ی هەمو نەتەوەکانی ئەمپەراتوریەتی عوسمانی لە هەمان‌کاتا واتە کەم کردنەوەی دەسەلاتی تورکەکانی ئەمپەراتوریەت ٠

« هەروەها عوسمانیەت پیچەوانەی ئارەزوی ئەو میللەتانەی ئەمپەراتوریەتی عوسمانی‌یە کە تورك نین ، چونکە ئەو میللەتانە حەزیان لە سەربەخویی‌یە وە نایانەوی لە گەل ئاغەکانیان بژین » ٠

پاشان ئەلی : « کەواتە لە ریگایەکٔ بەولاوە چاری‌تر نیە ، کـــە ئەویش •• بیری تورانیەتی سیاسی‌یە » • [تورانیەت‌و سوڤیەت ، هی نوسەری ئەمەریکایی : چارلز ئەلن هولستەر • لاپەرە ١٤٥] •

ئەوەی کە ئەمە بخوینیتەوە لیرەدا بە ئاشکرا بە کەم دانانـــی بیروباوەری چون یەکی‌ی نەتەوەکـانو ، لایـــەنگری‌یـــەکی بی پیچ‌وپەنای دەس‌گرتنی هەندی نەتەوەی بە سەر هەندی نەتەوەی تراو ، قوبولی بیری ئاغایەتی‌ی نەتەوەی تورکٔ ـ یان بە واتەیەکی راستر : چینی حوکمرانی تورکٔ ـ ی بە سەر نەتەوەکانی ترا تیا ئـەبینی •

ئەمە لە سەرەتای جولانەوەی تورانیەتا بو کە هیشـــتا بلاو نەبوبوەوە ، وە بە کردەوە دیـــاری نەدابو لـە سـیاسـەتی چینە حوکمرانەکانی ئەمپەراتوریەتا •

بەلام پاش شورشی ١٩٠٨ی تورکیا تورانیەت بلاو بوەوە ، وە لە جاران تەسک‌ترو دوژمن‌تری لی دەرچو بەرامبەر بە نەتەوەکانی تر • میللەتە ژیردەستەکانی ئەمپەراتوریەتی عوسمانی شورشـــی ١٩٠٨یان بە شورشی خویشیان دانا وەکٔ چون شورشی میللەتی تورکیش بو ، لە بەر ئەوە داوایان کرد کە بەشی خویان سەربەستی یان دەسگیر ببی ، پاش ئەوەی کە بەشداری‌یان کرد لە تیکدانـــی کوشکی حوکمی رەشی عبد الحمیددا •

بەلام زور زو دیاری دا کە حوکومەتی تازە هەندی هەنگاوی ستەمکارانەی وای نا کە هیچ باشتر نەبو لە کردەوەکانی عبدالحمیدی زوردار • حوکومەتی تازە سیاسەتی « کردن بە تورکٔ » ی گرتە

بەر ، وە نەیهێشت میللەتانی عـــەرەبو کوردو نەتەوەکانی تـری ئەمپەراتوریەت بە زوبانی نەتەوەیی خویان بخوینن •

وە لە ماوەی پاش شورشی ١٩٠٨ی تورکیاشا تورانیەت بـــە شیوەیەکی فراوان دیاری دا ، وە خەلکیکی زوری تی گەیشـــتوو تی نەگەیشتوی شوین کەوت ، تا کونگرەی یەکەمی تورانی بەسرا لە سالی ١٩١٣دا لە ئەستەمول • یەکیک لە سەر بەدەرەوەبوترینی ئەوانەی ئەو کاتە پروپاگاندەیان بو تورانیەت ئەکرد شاعیری تـورك (ضیاء غالب بەگ) بو کە لە سالی ١٩١٩دا هەلبەستیکی بە ناوونیشانی « توران » هەل بەستبو ، وە تیای وتبو :

« ••• من لە لاپەرەی رزیوی زەردی میژودا ناوی باوو باپیرم زیندو ناکەمەوە ، بەلکو لە خوینی دەمارەکانمو لە دلما • ئەتیلاو چنگیز کە مایەی شانازیو گەورەیی رەگەزەکەمن لە قەیسەرو ئەسکەنەر کەمتر نین • ئوغزخان کابرای لە میژودا کەس سەر لی دەرنەچو ، لە هەمو کەس نزیکترە بە دلم •• ئەو ئیستاش لە دلماو لە دەماری لەشما بە هەمو سامو گەورەیی یەکیەوە ئەژی • ئوغز خوشی ئەخاتە دلمەوەو پالم پیوە ئەنی بە بەرزترین دەنگ هاوار بکەم :

« نیشتمانی تورکەکان نە تورکیایەو نە تورکستان •• خاکی بانو پوری هەمیشەیی یە •• خاکی تورانە •• » • [میژوی نەتەوایەتی لە روژەلاتا • نوسینی : هانس کون • لاپەرە ٢٣٩] •

وە لە پارچە شیعریکی تریا (گویزل دوستان) کە لە ١٩١٤دا هەلی بەستوە ئەلی :

« نیشتمانی دوژمنان پارچە پارچە ئەکری •• تورکیایش گەورە

ئەبیو ئەبی بە توران •• » • [تورانیەتو سوڤیەت • لاپەرە ١٤٣] •

لەم دو نمونەی شیعری ضیأ غالب بەگەوە خوێندەوار ڕێبازی دوژمنانەو بانگ بو داگیرکردنی ولاتانیترو گورانی وتنی بە ئیشو کاری چنگیزخانا کە ولاتانی گرتوەو گەلانی تری ژێردەست کردوە ــ بو دەر ئەکەوێ •

ضیاء لە سەرکردەکانی حزبی یەك گرتنو پیشکەوتن بو کــە تورانیەتی کردبو بە سیاسەتی خوی ، وە دەسی کردبو بە کوشتنی زانستی نەتەوایەتیی گەلانیتر ، وە بە کردنبــەتورکی عەرەبو نەتەوەکانیتر کە گیرودەی حوکمی عوسمانی بوبون ، وە میللەتانی عەرەب بە کردەوەکانی جمال پاشادا لە سوریا ، وە میللەتی کورد بە ژێر پی خستنی هەر مافێکی نەتەوایەتیی کوردا ناسینی •

کە جەنگی یەکەمی جیهان هەلگیرسا ئەمپەراتوریەتی عوسمانییش بەشدار بو تیا ، وە مێشکی حوکمرانە تورانییەکانی پر بو لە خەیالی شیتانە • بە هیوا بون هاو پەیمانە ئەلمانەکانیان سەرکەون •

یەکێك لە حوکمرانە عوسمانییەکان ئەم ئاواتــەی ئەوانــی دەربری ، کە وتی :

« بیری تورانیــەت کاتێك دێتەدیکــە تورکەکان ئامانجــە ئابورییەکانی خویان ببننەدی کە ئەوەتە ڕیگایەکمان دەس کەوی بو هیندوستانو چین • ڕیگای هیندوستان لە بەر دەسمانایە ، بەلام ڕیگای چین هیشتا داخراوە ، وە هەر کە توانیمان دەسی بە سەرا بگریــن وەك پیشان گرتمان (لە زەمانی مغولە کانا) ئەو کاتە میللەتی تورك ئەبی بە یەك ، وە پەیامە نەمرەکەی لە جیهانا دێتەدی » • [مێژوی

نەتەوایەتی لە روژهەلاتا • لاپەرە ٢٤١] • بەلام ئەو زیانە قورس‌و قوربانی دانە زورانەی کە میللەتانی موستەعمەرە توشی هاتن بە هوی جەنگەوە ، نەبهیشت هیچ کام لە خەیال پلاوی تورانی‌یەکان بیتەدی •

یەکیک لەوانەی کە ئەو خەیالە لە کەللەیانا خولی ئەخوارد انور پاشای وەزیری جەنگی ئەمپەراتوریەتی عوسمانی‌و حوکمداری راستەقینەی بو کە روی کردە یەکیتی‌ی سوڤیەت ، وە بو بە سەرکردەی یاخی بونیکی کونەپەرستانە روبەروی حوکومەتی شورشی ئوکتوبەر لە ١٩٢٢ دا ، وە لەوی مەرگانی هات • • هەندی لە لایەن‌گرەکانیشی بەر لەوە ویستیان لە روی ئەتاتورکا راست بنەوە • [تورانیەت‌و سوڤیەت • لاپەرە ١٥٤] •

لە پاش جەنگی یەکەمی جیهانیش تورانیەتی لە سیاسەتی حوکومەتی تورکیادا زور باش دەرکەوت کە چەندی پی کرا هەول‌و تەقەلای دا بو زەوت کردنی ویلایەتی موصل (کە هەر چوار لیواکەی شیمال ئەگریتەوە) لە عیراق ، کە لە شوینیکی ترا باسی ئەوەش ئەکەین •

تورانیەت‌و ئیستعمار

روداوو قەوماو دەری بریوە کە پەیوەندیکی بەتین هەیە لە بەینی ئیستیعمارو تورانیەتا ، وە ئیستیعماری ئەلمان کەلکی لە تورانیەت وەرگرتوە بو قازانجی تایبەتی‌ی خوی •

نوسەری ئەمەریکایی چارلز ئەلن هولستەر لە لاپەرە ١٧١ی کتیبەکەیا : تورانیەت‌و سوڤیەت کە لە سالی ١٩٤١دا دایناوە ئەلی : « تورانی‌یەکان لە بەرلین کوبونەوەیان هەبو ، وە هیتلەرو فون

بابن‌و نوری پاشا (ی برای انور پاشای باس کراو) له کوبونه‌وه کانیانا حازر ئه‌بون » •

له کاتی جه‌نگا هه‌ندی به‌لگه‌ی نازی‌یه‌کان که‌وته ده‌ستی سوڤیه‌ت ، که باسی په‌یوه‌ندی تورانی‌یه‌کانی تیا نوسرابو له گه‌ل نازیه‌ت•ئه‌و به‌لگانه بلاو کرانه‌وه‌و به‌شی زوری شاره‌زا تایبه‌تی‌یه‌کانی جیهان ـ به لایه‌نگرانی تورانیه‌تیشه‌وه ـ دانیان پیا نا که راسته • ئه‌و به‌لگانه پیلانیکی نازی‌یه‌کانی ده‌رخست که ئه‌یان‌ویست ده‌وله‌تیکی تورانی (ی سه‌ربه‌خو) دانین وه‌ك له یادداشته‌که‌ی بارون ئه‌رنست وایزاکر (وه‌زیری ده‌وله‌تی ئه‌لمان بو کاروباری ده‌ره‌وه) دا نوسراوه که ناردی بو ریبنتروب (وه‌زیری کاروباری ده‌ره‌وه) له ٥ی ئابی ١٩٤١دا • ئه‌و یادداشته به ئاشکرا ئه‌لی :

« ئه‌مرو بالیوزی تورکیا قونسولی تازه‌یانی هینایه لام •• ئه‌نجا قسه‌ی هینایه سه‌ر باسی ئه‌و گه‌لانه‌ی روسیای سوڤیه‌تی که له خوینی تورکن ، وه ئیشاره‌تی کرد به دامه‌زراندنی ده‌وله‌تیکی تورانی‌ی سه‌ربه‌خو له روژه‌لاتی ده‌لیای خه‌زه‌ردا » • [تورانیه‌ت‌و سوڤیه‌ت • لاپه‌ره ١٧٦] •

وه دوا به دوای ئه‌وه چه‌ند تیپیکی تورانی پیکهات که له ریزی سوپای نازی‌دا ئیشیان ئه‌کرد ، وه له کاتی جه‌نگی دوهه‌می جیهانا له گه‌ل یه‌کیتی‌ی سوڤیه‌ت ئه‌جه‌نگان • به‌لگه‌ی تریش زوره ده‌رباره‌ی په‌یوه‌ندی به‌ینی تورانیه‌ت‌و ئیستیعماری نازی که ئه‌گه‌ر خوینده‌وار بیه‌وی ئه‌توانی شاره‌زای هه‌ندیکیان ببی له کتیبی (تورانیه‌ت‌و سوڤیه‌ت) دا که نوسه‌ری ئه‌مه‌ریکایی چارلز ئه‌لن

هولستەر داپناوە ، وە یەکیکە لەوانەی کە بانگ ئەکەن بو هاوکاری لە بەینی تورانیەتو ئیستیعماری ئەمەریکادا ، وەک پیشان باســمان کرد • ئەوە لە سەرەتای ئەو کتیبەدا نوسراوە :

« ئەم شتە راستانەی کە باسمان کرد (دەربارەی هاوکاریی تورانیەتو نازی لە کاتی جەنگی دوهەمی جیهانا) کاریک ئەکا کە راست بی بینە سەر ئەو باوەرە کەوا لە کاتی رودانی جەنگیکــی سەهەم ، یان توشی تەنگو چەلەمە هاتنی جەنگی ساردا •••

« ••• نەتەوەی تورك ، وە بە تایبەتی ئەوانەیان کە وا تورانین ، کاریکی باش ئەکەنە سەر سیاسەتی جومهوریەتی تورکو میللەتە••• تورکەکانی یەکیتیی سوڤیەت » •

ئەمەش بە واتەیەکی تر وا ئەگەیەنی کە پەیمانیکی ئەمەریکیو تورانی هەیە دوژمنە بە یەکیتیی سوڤیەت، وە لە ژیر دەستی نەخشەی جەنگیکی سەهەمی جیهانی دایە کە ئیستیعماریەکان ئامادەی ئەکەن بەرامبەر بە جیهانی ئیشتیراکی • وە لە ئاخری ئەو کتیبەوە بانگیکی ئاشــکرا هەیە بو جەنگیکی ســەهەمی جیهانی بو لە ناو بردنــی « بولشویکی » یەکیک لەوانە نوسیویانە کە پروپاگاندەیان بو تورانیەت ئەکرد ، وە لە پالی کتیبەکەدا لە چاپی داوە ، وە خوینەوار لــە لاپەرەی ٢٠٧ تا لاپەرەی ٢١٠ دا ئەیخوینیتەوە •

(٤) تورانیەتو مەسەلەی ویلایەتی موصل •

نامەوی خوم بکوتمە باسی میژوی ناکوکییەوە سەبارەت بــە ویلایەتی موصل ، وە باسی ئەوە بکەم کە حوکومەتی تورکیا بــە قسەی خوی ئەیوت موصل بەشیکە لە تورکیا ، وە ئەم مەسەلەیە

چ پیچو پەنایەکی تیدا پەیدا بو ، چونکە ئەمە لە دەرەوەی ئـــەم باسەوەیە کە ئیستا بە دەسمانەوەیە • خویندەواریش پیی ئەکری کتیبی میژوو سەرچاوەکانی تری ئەم مەسەلەیە بخوینیتەوە •

بەلکو لیرەدا ئەوەم ئەوی باسی ئەو دەماری تورانیەتیو ولات داگیرکردنە بکەم کە لە پشتی ئەو داوای حوکومەتی تورکیاوە هەبو ، وە چون هەلگرەکانی بیروباوەری تورانیەت هەمویان خویان کرد بـە سەربازی تەقەلادان بو جوی کردنەوەی ویلایەتی موصل لە عیراق وە نوساندنی بە تورکیاوە •

پاش سەرکەوتنی جەنگی ســـەربەخویی کە کمال ئەتاتورک سەرکردەیی کرد حوکومەتی تورکیا چاوی بریەیە ولات داگــــیر کردنو چەوساندنەوەی ئەو نەتەوانەی لە تورکیادا هەبون ، لـــە جیاتیی ئەوەی کە ئازادی بەهیز بکاو گیانی برایەتی پتەو بکا لـــە نیوانی ئەونەتەوانەدا کە لە تورکیادا ئەژیان • حوکومەتی تورکیا ئەو کاتە هەندی هەنگاوی وای نا کە هیچ ری نە ئەکەوت لە گەل قازانجی میللەتی تورکیادا کە قوربانیی زوری دا بو پاراســـتنی ئازادیو سەربەخویی خوی بەرامبەر بە ئیستیعماریەیە داگیرکەرەکان • یەکەم شت کە لەم روەوە کردی داوای نوساندنی ویلایەتی موصلی عیراقی بو (کە لیوای موصلو هەولیرو کەرکوکو سلیمانی ئەگریتەوە) بە تورکیاوە •

هەر لەو کاتەدا بە زور هەندی ئیشی ستەمکارانە کرا بەرامبەر بە میللەتی کوردی تورکیا ، وە تیکوشانی لـــە خوینا نوقم کرا ، وە یاساغ کرا کە بە زوبانی خوی بخوینی ، بەلکو وشەی (کورد)

هەلگیرا ، وە هەرکەس بەکاری بهێنایە بە پێی قانون سزا ئەدرا •

ئەو بەلگانەی کە ئەو کاتە حوکومەتی تورکیا ئەی‌هێنایەوە تـا ئیسپاتی بکا کە موصل بەشیکە لە تورکیا ، وە هەرگیز لی‌ی جـوی نابیتەوە ، بە ئاشکرا نیازی ئەو حوکومەتەی ئیوە دیاری ئەدا کـــە ئەی‌ویست ولاتی خەلك داگیر بکا • وا دیارە حوکومەتی تورکیا لە سەر روناکی‌ی شیعرەکانی ضیأ غالب بەگ بە ریگەدا ئەچو کـــــە ئەلی : « نیشمانی دوژمنان پارچە پارچە ئەکری تا ببی بە توران » •

بەلگەیەکی تریشی ئەوەبو کە گوایە زوربەی خەلکی بەشـــی ژوروی عیراق تورکن ، وە کەمایەتی‌یەکی عەرەبیشـــیان تیایـــە • کوردەکانیش تورکن بە پێی قسەی عصمت پاشا [سەیری لاپەرەی ١٤٥ی کتیبەکەی لودفریگ بکە] •

بەم چەشنە عصمت پاشا نەك دانی نەنا بە مافە نەتەوەیی‌یەکانی میللەتی کوردا ، بەلکو دانی بە بونی خویشیانەنا ، وە چەند بەلگەی تریشی خستە پال ئەم بەلگەیەی کە لەم دروترو هیچ‌وپوچ‌ترن •

میللەتی عیراقیش بە هەمو نەتەوەکانیەوە بیزاری‌ی ســـــەختی دەربری لەم قسە هیچ‌و پوچانەی حوکومەتی تورکیا ، وە دەری‌خست کە سورە لە سەر پاراستنی عیراق‌و یەکیتی‌ی جوغرافیای‌و پاراستنی ئەم یەکیتی‌یە بە هەر نرخیك بی •

* * *

بەلام ئەمە واناگەیەنی کە کەسی وا لە عیراقا نیە یارمەتـــی‌ی تەماعی حوکومەتی تورکیا بداو لایەنی بگری • زیاتر لە یەك میژو نوس باسی هەلسورانی « لوجنەی تورك » یان کردوە کە لە سالانی

١٩٢٠ و بەم‌لاوەدا دامەزرا وە هەولی ئەدا بو نوســاندنی ویلایەتی موصل بە تورکیاوە •

میژو نوس « لونگریک » ئەلی : « بەم نیازە لوجنەی تــورك پیکهات لە کەرکوك ، وە ئەوانەی کە دایان مەزراند لە بنەمالەی نەوتچی بون لە کەرکوك کە لەوانەن دەماری خوشەویســتی‌ی تورکیایان زور قایمه » [عیراق لە ١٩٠٠ەوە تا ١٩٥٠ ، لاپەرە ١٤٥]•

هەروەها نوسەری ئینگلیز « ئەدمونس » کە لەو ســالانەدا حاکمی ئینگلیز بو لە بەشی ســـەرەوەی عیراقا وە کرا بە ئەندامی لوجنەی کومەلی نەتەوەکان کەهات بو لی‌کولینەوەی وەزعی ویلایەتی موصل ، نوسیویە : « ئەم بنەمالەیە سەرکردەی ئەوانە بون کـــە داوایان ئەکرد ویلایەتی موصل جوی بکریتەوە لە عیراق ، وە بخریتە سەر تورکیا • [تورك‌و کوردو عەرەب • لاپەرە ٤١٥] •

شایانی باسە ناظم بەگی گەورەی ئەم بنە مالەیە ئەندامی وەفدی تورکیا بو کە لە گەل لوجنەی کومەلی نەتەوەکانا هات بو عیراق بو لی‌کولینەوەی مەسەلەی ویلایەتی موصل •

ئەم کابرا خوی جنسیەتی عیراقی‌ی هەبو ، بەلام چو بو تورکیا ، وە چوە پال سوپای تورکیا کە لە سالانی ١٩٢٠و بەم‌لاوەتردا هەندی ناوچەی لە بەشی سەروی عیراقا داگیر کرد •

ئەدمونس کە چونکە حاکمی ئینگلیز بو لە کەرکوك ، زور باش شارەزای سیاسەت‌و وەزعی ئینگلیزەکانە، لە کتیبە باس‌کراوەکەیا ئەلی : « ناظم نوینەری کەرکوك بو لە ئەنجومەنی نیرراوان (مبعوثان مجلسی) ی عوسمانیدا ، وە بە تەما بو پاش داگیر کرانی عیراق لە

لایەن ئینگلیزەکانەوە بکری بە متصرفی کەرکوک، بەلام ئینگلیزەکان لە بەر شتیک ئەمیان دانەناو یەکیکی تریان کرد بە متصرف » [لاپەرە ٢٨٢] « ئەویش لە داخا وەرگەرایەوە لە ئینگلیز ، وە پاش ماوەیەک رای کرد بو تورکیا ، وە چوە پال سوپای تورکیا ، وە بو بە ئەفسەری سیاسی ، وە بەشداریی کرد لە هیرشی سوپای تورکیادا بو داگیر کردنی ویلایەتی موصل لە سالی ١٩٢٣دا •

« کە کومەلی نەتەوەکانیش لە ســالی ١٩٢٥دا بریـــاری دا لوجنەیەک بنیری بو لی‌کولینەوەی مەسەلەی موصل ، بەگی ناوبراو ئەندامی وەفدی تورکیا بو کە لە گەل لوجنەی باس‌کراوا هات ، گوایە شارەزای کاروباری کەرکوکە » • [لاپەرە ٣٩٦ی کتیبەکـــەی ئەدمونس] •

« هاتنی ئەم کابرا بو عیراق لە گەل وەفدی تورکیادا بو بـــە هوی بیزاریی میللەتی عیراق ، وە تورەیی میللەت لەم کابرایە هەمو لایەکی گرتەوە ، تا حوکومەتی ئەو کاتەی عیراق ناچار بو پروتستو (احتجاج) یک بدا لە سەر هاتنی بو عیراق لە گـــەل وەفدیکـی بیگانەدا ، چونکە هاو ولاتیکی عیراقی بو ، وە لە دەستی داد رای کردبو ، وە خزمەتی ولاتیکی بیگانەی ئەکرد » [لاپەرە ٣٩٩ی کتیبەکەی ئەدمونس‌و لاپەرە ١٥٣ی کتیبەکەی لونگریک] •

کاتیکیش کە لوجنەی کومەلی نەتەوەکان هات بو کەرکوک بو پرس کردن بە میللەت دەربارەی پاشەروژی ویلایەتی موصل ، « لوجنەی تورکیا » لەکەرکوک بە گەرمی خەلکی بانگ ئەکرد بو دەنگ‌دان بو جوی‌کردنەوەی ویلایەتی موصل • ئەدمونس کـــە

خوی ئاگای لەو دەنگ وەرگرتنەی کەرکوك بو ئەگیریتەوە کە :

« ئەندامانی بنەمالەی نەوتچی لە کەرکوك چیيان پی کـــرا کردیان بو ئەوەی لوجنەکەی کومەلی نەتـــەوەکان ـ کـە هاتبوە کەرکوك بو زانینی باوەری خەلك لەم روەوە ـ بیننە سەر ئـەوە کە ویلایەتی موصل بەشیکە لە تورکیا » [کتیبەکەی ئەدمونس • لاپەرە ٤١٥] •

(٥) دیمەنەکانی تورانیەت لە پاش شورشی ١٤ ی تەموز •

رەنگ‌بی خوینەرەوەکان لە بیريان بی کە یەکەم کەس بەرەنگاری شورشی ١٤ی تەموز راوەستا تورانی‌یەك بو بە دەماری شوڤینی‌و دوژمنانەی ناوبانگی دەرکردبو ، وە ئەوەبو بو بە هوی باوەری حوکومەتەکانی دەوری کون پی‌ی • لە بەر ئەوە پایەی گەورەو بـە ئەهمیەتی دەولەتیان پی ئەسپارد • عمرعلی سەرکردەی تیپی یەکەم یەکەمین کەس بو کە لە روی شورشا هەلسا ، ویستی هیرش بەریتە سەر بەغدا ، سەربازەکانی کو کردەوە ، وە خوتبەی بو خویندنەوە وە هانی دان کە لە روی حوکومەتی شورشا راپەرن • هەر لـــەو دەقیقەدا کە جاری حوکومەتی شـــورش درا لە بەرەبەیانی ١٤ی تەموزا ،بەلام سەربازە قارەمانەکانمان‌و مەوقیفی ئەفسەرە ئازادەکانمان (و راپەرینی فەلاحە تیکوشەرەکانمان ـ وەرگیر) نەی‌هیشت ئەوەی ئەی‌ویست بوی بچیتە سەر •

میللەت تالی‌و سویری‌ی زوری چەشتبو لە سەر دەســـی ئەو تورانی‌یەدا ، بە تایبەتی کاتیك کە کرا بە متصرفی لیوای سلیمانی ••

لە پاش شورشیش هەندی لە لایەنگرەکانی تورانیەت دەسیان

کرد بە جولانەوەی دوژمنانە لە روی شورشا ، وە بەیاننامەیان دەرئەکرد بە ناوی « تورکمانە ئازادەکان » ەوە ، وە ویستیان ئیمزا کوبکەنەوە (کویشیان کردەوە ـ وەرگیر) بو داوای بەرەللا کردنی عمرعلی ، ئەو تاوانبارە بە ناوبانگە کە دادگای گەل حوکمی خنکاندنی دا ، چونکە خیانەتی لە نیشتمان کردبو وە پیلانی نابووە بو سەر سەلامەتیی جومهوریەت •

هەروەها ویستیان دوبەرەکیو ئاژاوە بخەنە بەینی کوردو تورکمانەوە وە وەزع ئامادەکەن بو بولخاخ نانەوەو مانگرتن بو سەر شیواندن لە حوکومەتی جومهوریەتی ساوامان (وەک ئەو ئاژاوەی کە پایزی رابوردو نایانەوە لە کاتی چونی مەلا مصطفیی بارزانیدا بو کەرکوک ، وە وەک دەس دریژییەکەیان بو سەر مدیرەو قوتابییە کچەکانی دارالمعلماتی کەرکوک ، وە وەک ئاژاوە گەورەکەی کە ئیوارەی ١٤ی تەموز نایانەوە ، وە وە بو بە هوی ئەو کارەساتە ناخوشەی کە روی دا ، وە وەک هەول دانی کونو ئیستایان بو دوروست کردنی چەند دەسە بەشیکی کونەپەرستانە لە ناو کریکارانی نەوتا بە ناوی « کریکارە ئازادەکان » ەوە ، وە بلاوکردنەوەیان چەند بەیان نامە بەم ئیمزایە ، وە وەک چەند ئیشی تریان کە لەم وتارەدا باسی لی ئەکری ـ وەرگیر) •

★ ★ ★

مەحکەمە کردنی طبقچلیو تاقمە تاوانبارەکەی بە توهمەتی بەشدار بون لە پیلانەکەی شوافا (وە ئیسپات بونی ئەو توهمەتە لە سەر زوریان وە سزادانیان لە سەر ئەوە ـ وەرگیر) ئیسپاتی کرد کە

چون دەسگا ئیستیعماری یەکان دەسیان هەیە لەم هیرشی ناکوکی خستنە بەینی نەتەوەکانو کردنیانا بە گژی یەکترا • ئەوەبو یەکی لە شایەتەکان دەنگو باسی هاتو چوو ئیشو کاری گومان لیکراوی قونسولی ئینگلیزو ئەمەریکای گیرایەوە لە کەرکوک کە حوکومەتی ناچار کرد ئەو قونسولخانانە داخا •

ئیستەش پیاو پیی ناوی زور دور بروا تا چاوی بە دیمەنو روالەتی تورانیەتو دەمار هەستانی کویرانە بکەوی ، هەر لە سەر روی لاپەرەی روژنامە ناوخویی یەکان بە هەمو رو هەلمالراویو ئاشکرایی یەک ئەیبینی • داوای دانەنانی مدیریەتی مەعاریفی کوردستانو هاندان لە کوردو ئاژاوە خستنە بەینی کوردو برا عەرەبو تورکمانەکانیانو داوای هەل وەشاندنی بەندی سەهەمی دەستوری وەختی ، هەمو نیشانەی خو دەر خستنی بیروباوەری تورانی یە ••

لە ١٩٥٩/٨/٣دا یەکیک لە روژنامەکان یادداشتیکی بلاو کردبوەوە کە بە ناوی «هاو ولاتە تورکمانەکان» ەوە درابو بە سیادەتی پیشەوا عبدالکریم‌قاسم ، وە ئەم خواستەی تیا نوسرابو :

« هەندی تاقمو رەگەزی دوبەرەکی خەرەوەی کورد ئەوەیان کرد بە دارعەسای دەسیان کەوا لە بەندی سەهەمی دەستوری وەختیدا نوسراوە کوردو عەرەب هاوبەشن لەم نیشتمانەدا •• دەسیان کرد بە مەعنا لیدانەوەی ئەم بەندە بە ئارەزوی خویان ، گوایە ئەم بەندە باسی مافەکانی هاوولاتە تورکمانەکانی نەکردوە ، بەلام لە راستیدا ئەو ئەنجامانەی کە لە بە پیی دەستور جولانەوەوە دیمان تەواو جور

بو له گـەل ئارەزوی هاوولاتە تورکمانەکان ، بەلام بو ئـەوە کە دلمان رەحەت بی (؟ !) هیوامان وایە لە جیاتی‌ی ئەم بەندە بەندیکی تری وا دانری کە هەمو عیراقی‌یەکان بگریتەوە بە بی ناو هینـانو دیاری کردنی کەس » .

واتە : دلی ئەوانەی کە ئەو یادداشتەیان پیشکەش کربو بـە هوی بونی بەندی سەهەمی دەستوری وەختی‌یەوە رەحەت نیە . لە بەر ئەوە ئەیانەوی لابری، وە ئەوەیان کردوە بە بەلگە بو ئەم داوایە کە هەندی کەس ئەیانەوی بەندی سەهەمی دەستور بە شیوەیەکی چەوت مەعنا لی‌بدەنەوە . ئەگەر راست بی کەس بنی وا بە چەوتی مەعنای ئەم بەندە لی بداتەوە ،پیویست ئەکا لە سەر هەمو هاوولاتەکانو حوکومەتیش کە لە سەر دەستور بینە دەنگ ، وە بەندەکانی بـە جوریک جی‌بەجی بکەن کە قازانجی میللەت بپاریزی ، وە هـەر هەول دانیک بو ژیر پی‌خستنی مافی برا تورکمانەکانمان بە خستنە پشت‌گوی‌یەکی ئاشکرای دەستور دائەنری، وە لە گەل گیانی شورشی ١٤ی تەموزو سیاسەتی حوکومەتی نیشتمان پەروەرمان ریک ناکەوی .

بەلام هیچ راست نیە تاوانی مەعنا لی‌دانەوەی چەوتی هەنـدی کەس بخەینە ئەستوی دەستوری وەختی کە خواستی میللەتو گیانی شورشـەکەی دەرئەبری . واتە مافی برا تورکمانەکانمان بەوە وەرناگیری کە کوردەکان بی‌بەش بکرین لە مافە نەتەوەیی‌یـە راستەکانیان .

وە ئەگەر لە ژیرەوە مەبەس لە داواکەی ئەوانە کە ئـەو یادداشتەیان ئیمزا کردوە ئەوەبی کە بەندی سەهەمی دەسـتور

پیچەوانەی مافەکانی تورکمانەکانە وە کەمی ئەکاتەوە ، ئەوە ، ئەمە پیچەوانەی راستییەو راستی بە درویا ئەخاتەوە • ئەوانە کە ئیمزای یاد داشتەکەیان کردوە خویان ئەلین : « ئەو ئەنجامە عەمەلییانەی کە لە جیبەجی کردنی دەستور پەیدا بو لە گەل ئارەزوی هاوولاتـــە تورکمانەکانا یەک بو •• » شورشی عیراقو بەرهەمو دەسکەوتـــە کانی تاپو نیە لە ســـەر هیچ نەتەوەو چینیکی کومەلایـــەتی ، وە دەسکەوتی نەتەوایەتیی زوریشی بو برا تورکمانەکان پەیدا کـــرد کە گالتەی پی ناکری ، وە ئەگەر بە کـــەمی ئەزانن خو هیـــچ هاوولاتیکی بە ئینســـاف نیە کە رازی نەبی بە هینانەدیی ئـــەو داخوازییە نەتەوەییە راستانەی کە داوای ئەکەن •

دیارە یەکیک لەو دەسکەوتانەی کە شورشی عیراق دەسی برا تورکمانەکانی خست ئەوەبو توانییان بو یەکەم جار لە میژوی عیراقا سە روژنامە بە تورکمانی دەرکەن (مەبەس لە « بشیر » و « آفاق » و « کرکوک = گاورباغی » یە کە دوانی پیشویان لە بەر گیرانـــی خاوەنەکانیان بە هوی هاوکارییانەوە لە پیلانەکەی شوافا داخران ــ وەرگیر) وە دانانی پروگرامیکی تایبەتیی روژانەیە بە تورکمانی لە ئیستگەی رادیوی عیراقا (هەرچەند هەندیک لەوانەی قسەی لە سەر ئەکەن بە هەمو رەنگیک ئەیانەوی تا بتوانن خزمەتـــی تورانیەتی بکەن • بروانە بەشی « لە گەل خویندەواران » لە لاپەرەی دوهەمی ژمارەی ٢٥٠ی روژنامەی صوت الاحرار ــ وەرگیر) • هەروەهـــا لە بارەی خویندنیشەوە وەختیک تەرخان کراوە بو وتنەوەی زوبانی تورکی لە قوتابخانەکانی تورکمانەکانا کە خویندن تیایانا بە زوبانـــی

تورکی بی ، وه پلەی دەرچون لە زوبانی عەرەبی‌یا بو تورکمانەکان ٤٠٪ بی وەک برا کوردەکانیان •

هەروەها ئەم سیاسەتەی کە جومهوریەت گرتویەتیە بەر کـە سەربەستی‌یە دیموکراتی‌یەکانی گەلی بەرەللا کردوەو ریگای دانانی نەقابەو کومەلانی پیشەوەرانی داوە ، وە مەوەی بەرەللا کردوە بـو هەرنەتەوەیەک کە بە سەربەستی‌یەکی وا گیروگرفتەکانی خـــوی پیشان بداو لی‌ی بکولیتەوە کە جاران هەرگیز بوی نە ئەلوا • بـرا تورکمانەکانیش بەشیک بون لەو رولانەی میللەتی عیراق کە لـــە بەری ئەم سەربەستی‌یانەیان چەشت •

لە بەر ئەوە داوای هەل‌وەشاندنەوەی بەندی سەهەمی دەستورە وەختی‌یەکەی عیراق هەرگیز خزمەتی قازانجی تورکمانەکان ناکا ، بەلکو ئەبی بە هوی نانەوەی ئاژاوەی رەگەز پەرستی‌و کینە پەیـدا کردن لە میانی رولەکانی نەتەوە براکانی عیراقا • (ئیستیعمار ئەیەوی لە ریگای بەتین‌کردنی دەماری تورانیەتی یەوە ناکوکی‌یەکی سەخت لە بەینی کوردو تورکمانا پەیدا بکا ، وە بتوانی « قبرص » یکی تر لە ناوچەی کەرکوکا پەیدا بکا کە سەرچاوەیەکی گەورەی سامانـــی کومپانی‌یە تیر نەخورە کانیەتی ، تا ریگای دەمی ببی بە ناوی پاراستنی مەسلەحەتی خویەوە بیتە دەنگ ، وە بە ناوی پاراستنی کەمایەتی‌یە تورکمانەکانەوە بوکە شوشەکانی دەستی لە تورکیادا بخاتە جیقــە جیق ـ وەرگیر) •

داوای ژیرپی‌خستنی مافە نەتەوەیی‌یە راستەکانی میللەتی کورد یا هەر میللەتیکی‌تر خزمەتی مەسلەحەتی برا تورکمانەکان ناکـا •

هەمو ناکوکی یەکی ساختەو کینەیەکی رەگەزپەرستی ، وە بو برایەتی لە بەینی هەمو رولەکانی گـەلدا بە عەرەبو کوردو تورکمـــانو ئەرمەنیو ئاسوری یەوە ،چونکە بەمە ئەو یەکیتی یەی نیشتمانپەروەران جی گیر ئەبی کە هەمو دلسوزان داوای ئەکەن، وە جومهوریەتەکەمان گەشە ئەکاو لە سەرکەوتنیکەوە ئەروا بو سەرکەوتنیکی تر ..

هەموشت کە کەم بو بە نرخ ئەبیت ، تنها زانستە کە هەتا زورتربی بە نرخ ترە .

علی کوری ابو طالب

ئەو مالو سامانە کە مروف دەسی ئەکەوی ، هوی ئازادی یەتی بەلام ئەگەر زور بە پەلەقاژەو هەلپە بگەریین بە دوایا ئەبی بە هـــوی دیلی .

جان جاك روسو

ئەوانە زور ئەترسن لە شورشگیرەکان !! وا ئەزانن لە پشتی هەمو کوسپیک عەرەبانەیەك هەیەو روبسبیری تیایە !!

ستـــندال

جوانی شەقلاوە

شەقلاوە ـ هیران ـ ووردی

شەقلاوە خاکی کوردان   مەلبەندی شیرو مەردان
دیمەنی باخی میوەت   هەر لە گول ئەچی شیوەت
لەنجەی چنارو لاولاو   شەنگەبی‌و سەروی دەم‌ئاو
رائەکیشی دل‌و گیان   کات‌و دەمی ئیواران
خورەی ئاوی ساردی‌تو   دارو درك‌و بەردی تو
گەوهەرو شەوچراغن   هەزاران بوی بەداغن
بونی گولانی چیمەن   بەیبون هەلالەو وشەن
سەرخوشت ئەکا بی‌مەی   نەخوش ساغە بە نەشئەی
قولپەی کانی وەك بلور   خاك‌و بەردی سەوزو سور
سەد گەوهەری بەقوربان   مردوو دینیتە جوولان
شنەی شەمال کاتی دی   ئەدا لە سیوو بەهی
ئەلیی بوکەو لەنجەدار   ئەچی بو باوەش دلدار
زولف‌و نازی شورەبی   لە دل تیرە وگیر ئەبی
خەندەی گولی پشکوتو   بانگت ئەکا روو بە روو
هەنار وەك مەمکی دلبەر   هاتوتە خوار بو کەمەر
قوخیش وەکو کولەی سوور   خوی ئەنوینی دوور بە دوور
گویزیش قەدی بلندی   ئەشەنگینی بە مەندی
خو شەوانی مانگەشەو   کە ئەدا لە کیو پرتەو
سەفین‌و دارو باری   ئەبتە گردی مرواری

مەزوو بەروو قەزوان
دەست تیك ئه گرن بو شایی
بزەی لیوی مانگی جوان
ئەهینی بەختیاری
کوترە باریکەو وکەو
دەمو وەختی بەیانی
ئەخوینن لە ناو دولان
هوشو بیرت ئەجوشی
پول پول مەلی ناوچیا
ئەفررن ئه خوینن شادان
گردی سەوزو سورو زەرد
شەقلاوە کوردستانی
ئەت پاریزم تاماوم
وەك نیشتمانی گەلان
نەك من بەلکە هەزاران
شانازی بە تو ئەکەم
بویە ئەچمە کوتەوە
روژی دی ئەی نیشتمان
نەتەوەی ئیمەی نەبەز
وەکو گەلانی ئازاد
بەرەنجی لاوی ووریا
ئەو خاکە ئەو زەمینە

کەوەت گویژو ئەرغەوان
وەك کورو کچی ئاوایی
ئەپررژیتە ناو داران
شاد ئەکا پەستو زاری
کاتی هەل ئەستن لە خەو
شەیدا ئەکەن گورانی
سویسکەوو کەوی جوان
ئەشیویی وەك سەرخوشی
دەست دەستەو بە تەنیا
ئەخەنە سەما انسان
ئەبەن ژەنگو خەمو دەرد
بویە وا شەنگو جوانی
پیش کەشتە گیانو چاوم
سەر بەرزی لە ریی ژیان
هاتونە کورری مەیدان
کەمە هیشتا وەسفت کەم
تاکو روژم بیتەوە
خاکی رەنگینی کوردان
لە جهان ببی سەربەرز
دوژمنان بکا بە رباد
دەنگی دەرخا لە دنیا
کە بەهەشتی رەنگینە

خەمی تیا نەمینی　　گەس دەستی بو نەهینی
بەلی ئەو روژە روونە　　لە سەر کەل لە بینینە
میژوو پیشی ناگیری　　بە گوللەو شیرو تیری
قافلەی گەلان وا ئەروا　　کورد لی ی نابیتن جیا
گەرچی ئیستی جی ماوە　　چاوە نواری هەتاوە
خوری ئازادی کوردان　　پرشنگی دا سەر کەژان

دوژمنی کوشندەی هەمو پیش‌کەوتنیکی زانست بریتیە لە بیری‌وشك ! (الجمود الكري) ، ئەویش ئەوەیە لە باتی لیکولینەوەی زانستی راستەقینە ، پیاو چەن ثیوری‌یەکی دانراوی وشك بەکاربینی! وە ئیمە هیشتا نەگەیشتونیەتە ئەو رادەی کە ئەم کەمو کوری‌یە لە مەیدانی زانیاریا بە تەواوی لابەین !!

سوبولیف

نوسەرو هونەروە رە بورژوازیە بچوکەکان هیزیکی گرنگن لە بەرەی یەك گرتوی ویژەو هونەرا ، لە گەل ئەمەشدا گەلی لەررو لاوازی پیشان ئەدەن لە بیرکردنەوەو کردەوەیانا ، بەلام ئەمانە حەز لە شورش زیاتر ئەکەن هەتا تاقمەکانی‌تر .

ماو تسی تونگ .

هەربژی یادی شورشی ئوکتوبەری نەمر
بژیو بەهیزتربی دوستایەتی
کوردو سوڤیت

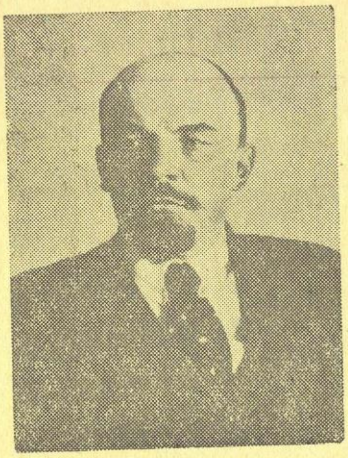

شورشی سوشیالیستی ئوکتوبەری مەزن گەلانی ژیردەستەی روژەلاتی لە خەو هەلسانو ئاگری خەباتی تیژ کردن ، وەبو یەکەمجار لە شەش‌یەکی سەرزەمین‌دا یاسای سەرمایە داریو پاشماوەی دەرەبەگی لە ناو برد ، بەشکیش لە نەتەوەی کورد لە نیشتمانی یەکیەتی شورەوی‌دا گەیشتە ئاوات • بویە نەتەوەی کوردی تیکوشەریش لە عیراقا ، لە گەل نەتەوەی عەرەبی برادەرو هاوری‌ی خەباتی ، پیروزبایی لە گەلی سوڤیتو سەرکردە دلسوزەکانی ئەکات بە بونەی بیرەوەری چل ودو هەمی شورشی ئوکتوبەری پیروزەوە •

بژی یادی شورشی ئوکتوبەر !

بژی دوستایەتی عیراقو سوڤیت !

بژی دوستایەتی نەتەوەی کوردو گەلانی سوڤیت !

لاهوتی

شاعری بەناوبانگی کورد

حسن قزلجی

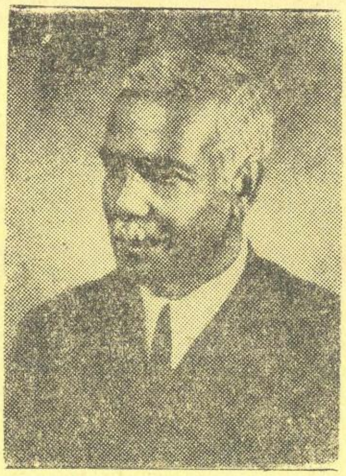

لاهوتی ناوی أبوالقاسمە ، سالی **١٨٥٥** لە شاری کرماشان لە دایک بوە ، باوکی ناوی (الهامی) یە ، لە باکوری کرماشان مولکیکی زوری بوە • سەردەمی قوتابخانەو سەرەتای خویندنی روشن نیە • لە هەوەلی گەنجیەوە دەستی کردوە بە شعروتن ، لە خەمو خەفەتی لـەناوچونی دارایی‌و سامانی ، نازناوی شعری خوی بە لاهوتی داناوە زور ئارەزوی بوە شعرەکانی بخاتە بەر دەمو دەستی خەلك ، بـو

هەوەلین جار شیعری خوی لە روژنامەی (ئیرانی نەو) دا چاپ کردوە سالی ١٩٠٩ و ١٩١٠ •

ماوەیەك « علومی دینی » خویندوە ، لە پاشان بە ری نیشاندانی کەس‌و کارو دوستو برادەرانی ، سالی ١٩٠٤ چوەتە رشتەی پولیسی ئەو وەختەوە کەپی‌یان وتوە (ژاندار مری) ، سەبارەت بە لیهاتنوو کارمەیی سالی ١٩١٢ گەیشتوەتە پایەی (رئیس)ی‌و بوەتە فەرماندەری ژاندارمری شاری (قوم) ، هەر لەو سالەدا بە بونەی هیندی گیرەو کیشەوە یەکی لە ژیر دەستەکانی خوی کوشتوە ، گرتویانەو بردویانەتە تاران ، ماوەیەك لە زیندانا ماوەتەوە ، دەرفەتی بو هەلکەوتوە ورای کردوە ، بە ریگای خاتەقی‌یا هاتوەتە بەغدا • سالی ١٩١٤ لە بەغداوە چوەتە ئەستەمبول ، لەوی دوکانیکی کتیب فروشی بچوکی داناوە ، وردە وردە لە گەل روشن بیرەکانی ئەوی سەری ئاشنایەتی داخستوە ، تا کەس‌و کاری لە تارانەوە کاغەذیان بو نوسیوە ، چونکە تاوانەکەی لە سەر دەمی قاجارەکانا بوەو ئیستا حکومەت گوراوەو حکومەتی تازە بەخشیو، بەتی وئیتر بگەریتەوە ،لە پاش پرسی دوستو برادەرانی سالی ١٩٢١ گەراوەتەوە تاران‌و سەرلەنوی چوەتەوە ریشتەی ژاندار مری ، هەر ئەو سالە بە پایەی (رئیس‌أول)ی بوەتە فەرماندەری ژاندارمری (تەوریز) ، کە چوە تەوریز لە کومەلی (سوسیال دیموکرات) نزیك بوەوەو پەیوەندی لە گەل پەیدا کردن ، سالی ١٩٢٢ لە شورشەکەی شیخ محمدی خیابانی‌دا هاوبەشی کردوە ، لە پاش کوژرانی خیابانی‌و شکانی شورشگیرەکان‌و هاتنی ئوردوی تاران بو تەوریز رای کرد بو

(جولفا)و له ریگەی (ئاراز)ەوە چوە ولاتی سوڤیت ..

هەندی گوڤارو روژنامەی ئیران نوسیویانە کە سالی ١٩٥٢ لە ولاتی سوڤیتەوە رای کردوەو چوەتە پاکستان ، لەوی کتیبیکـــی نوسیوە بە ناوی (ژیانی من)ەوە ، لە سوڤیت خراپ دواوە ، ئەمە درووو بی بایەخو ساختەیە ، کتیبی ناوبراو آخرو ئوخری سالی ١٩٥٣ لە لایەن کونە پەرستەکانی ئیرانەوە ، بە ناوی لاهوتیەوە هەلبەسراوەو لە چەن روژنامەدا بلاو کراوەتەوە ، تا بە خەیالی خویان سوڤیتی پی بەد ناو بکەن ، لاهوتی مانگی ژانویەی سالی ١٩٥٤ لە موسکووە ، بەم شیعرانە وەلامی داونەتەوە :ـ

پیاویکی بەناوبانگ ، لە ئیرانا
توشی ناپاکیك هات ، لە گەورەکان
ووتی : عەجایب ! ئەمەتوی ؟
یەکی ترە لە تو ئەچیت ، یا هەر خوتی ؟
بیستم بە وەبا مردوی ،
بە دەس مەرگەوە لە ناو چوی !
پیی گوت : نابینی ، زیندوم ؟
قسە ئەکەم ، ئـەبیەم ، ئەبزوم ؟
گوتی : دەمیکە پیاویکی راس گو ،
خەبەری مەرگی توی داوە !
گوتی : شایەتی زنیدویەتی من
لە خوم راس تر کیت دەس ئەکەوی ؟
پەیتا پەیتا کابرای نەگریس ،

ئەیگوت : ئەوی خەبەری هینا ووریایە
درو ناکات پیاوی چاکە ،
قسەی وەك زیر بە نرخە !
کە ئەم پرو پوچانەی لی بیست ،
کابرای روسپی ییی گوت :ـ
ئەزانم تو قینت لیمە ،
دوژمنایەتی کونت هەیە
تو ئارەزوی مەرگم ئەکەی
بە دل ئەتەوی ئازارم دەی
بەلام بە دیقی تو ، ماوم
زور بە ریزم ، بەرزە ناوم

★ ★ ★

گیرەشیوینیی دەغەلەکانی ئیران
وەك چیروکی ئەو جورە گەورانەیە
من لە موسکودا ، شاریکی ئازاد
ئەژیم بەختیار ، دلشاد !
بەلام دوژمن ئەلی : من ، من نیم !
چونکە لە پیاویکی راستی بیستوە :
کە من بە دلشکاوی
لە ولاتی سوفیت رام کردوە ،
لە پیشا چومەتە پاکستان ،
لەویوە چومەتە هیندوستان ،

گوایا لەوی کتیبیکم نوسیوە
لە ولاتی سوڤیت خراپ دواوم !! ..
ئەی ناکەس تو کە ئەمە ئەنوسێ ،
پیم بلێ ! لە دەس کێ ڕا ئەکەم ؟
لە دەس چوار منالە خوشەویستەکانم
یا لە دەس دایکە ئەمەگدارەکەیان ؟
بوچی لەم جورە وولاتە را ئەکەم
کە دوسەد ملیون برای دامی
کاتیکی رام کرد لە ئیران ،
لە دەس هی وەکو ئیوە نامەردان .
منو بوختان بە وولاتی خوشبەختی ؟
من وەك ئیوە خووم بە خیانەت نەگرتوە
راکەم لە دوست بولای دوژمن ؟
نا ، نا ، من وەکو تو نیم کە دوژمنی ئیرانی .
راکردن لە چاوگەی بەختی ئینسان ؟
دنیا ئەزانی ئەمە دروو بوختانە .
تو خوشت ئەزانی بەلام لە بەر نامەردی
ناویری راستەکەی دەر بری .
لە بیری توی ، خویری ، بیر تاریکا ،
زیرە ، زیر ، فەرمانی ئەمریکا !
تو ئەتەوی خەلکی وولاتی من ،
لە گەل خەلکی سوفییت ببنە دوژمن .

برو ، بمره ، خەلکی ئەم دو ولاتە
هەمیشە دوستو بران ،
تیکرا تی ئەکوشین بو ئاشتی ،
بو ئینسان ، دوستی وبرایەتی •
ئەم پرو پوچانەت دەر ئەکەوی ،
لەم ئاژاوە نانەوەدا ریسوا ئەبی •

- ماویەتی -

برایەتی‌ی بەهێزی رەنجکیشانی جیهان

[وتاریکە روژنامەی (ترود)ی سوڤیەتی
بلاوی کردوەتەوە • لە عەرەبی‌یـەوە
وەرگیرراوە •] ـ هیوا ـ

لە روژە سامناکەکانی مارتی ١٩١٩دا ژمارەیەک لە باشـــترین خەباتکەرانی ریگای چینی کریکار لە سی ولاتی ئەوروپاو ئەفەریقاو ئاســیاوە گەیشتنە موسکو • ئەمانە گیانی خویان نابوە سەر دەسیان ، چەند دیوارو تەیمانی سەختی ئاسنینیان بریبو تا گەیشتبونە ئەوی ، وە بە چەند ناوچەی شەرا گوزەریان کردبو تا هاتنە پایتەختی لە هەمو لایەکەوە گەمارو دراوی جومهوریەتی ساوای سوڤیەت • ئەمانە لە هولی (میترو فاینفســـکی) لـــە کوشـــکی کرملین بیرو باوەری شورشگیرانەی خویان بە کورتی نوسی ، وە لە سەر پیشنیاری لینین سەروکی پارتی بولشەویک ئومەمیەتی سەهەمیان دانا کە بریتی‌یـە لە یەکیتی‌ی خەباتی کومونیستەکانی هەمو نەتەوەکانی جیهان •

سوروشتی چینی کریکارو جولانەوەی چینی کریکار پیویستی ئەکا لە سەر هەمو خەباتکەرانی ریگای سوشیالیزم کە لە ناو خویانا یەکیتی‌یەکی ئومەمی‌یان ببی ، یەکەمین پیویستی سەرشانی پرولیتاریای شورشگیر ئەوەتە یارمەتی‌ی یەکتر بدەنو پشتی یەک بگرن لـــە خەباتا بەرامبەر بە دوژمنی هەمو لایەکیان : ئیمپریالیزمو نوکەرەکانی •

نزیکەی سەدەیەک لەمەوپیش ، واتە لە ١٨٦٤دا کارل مارکس بنچینەی یەکەمین کومەلیکی شـــورشگیری بو کریکارانی هەمـــو

نەتەوەیەک دامەزراند کە بە (ئومەمیەتی یەکەم) ناوبانگی دەرکرد • مارکس دەیان سال بیوچان هەولیدا بو ئەوە کە هەمو پرولیتاری‌یە پیشرەوەکانی ئەوروپاو ئەمەریکا یەک بخا ، وە لە دەوری ئـــالای (اشتراکیەتی علمی) یان کو بکاتەوە • لە پاش مردنیشی لە ژیـــر سەرکردەیی ئینگلزی هاوری‌ی دلسوزیا بنچینەی یەکیتی‌ی هەمـــو پارتە سوشیالیستەکانی دەولەتان دانرا کە بە (ئومەمیەتی دوهەم) ناوبانگی دەرکرد • پارتەکانی کریکاران کە کونگرەیان ئەگـــرت تەجروبەی خەباتی چینایەتی‌ی خویان بو یەکتری باس ئەکردو ری‌و شوینی تیکەلی خویانیان دائەنا • ئا لەو روژانەدا ئەو عادەتـــە پـــر شانازی‌یە دانرا کە هەمو سالی لە روژی یەکی ئەیارا کریکاران بە خو پیشاندان بینە سەر جادەکان •

بەلام پاش مردنی ئینگلز پارتەکانی ئومەمیەتی دوهەم روژ لە روژ زیاتر توشی دەردی هەل پەرستی (انتهازیة) ئەهاتن ، چونکە پەنجەی بوگەن‌کەری ئیمپریالیزمیان پی‌گەیی ، لەبەرئـــەوە روژ لە پاش روژ باشـــتر ئەچەقینە زەلکاوی ری‌کەوتنـــەوە لە گـــەل بورجوازیەت • لەبەرئەوە پیویست بو لە سەر پرولیتاریا کە وا بو ئەوەی بە سەر ئیمپریالیزما زال ببی چەند پارتی لە چەشنیکی نوی بو خوی دروست بکا ، پارتی وا کە بتوانی میللەت راپەرینی بـــو رامالینی ئیمپریالیزم • لە ژیر سەرکردەیی لینینا حزبیکی وا لـــە روسیا پیکهات ، وە لە ولاتانی تری ئەوروپاشا باشترین خەباتکەرانی چینی کریکار کەوتنە خو بو دامەزراندنی چەند حزبیکی لەم چەشنە وەک (کارل لیبنخت)و (روزا لوکسمبورگ) • لینین هەمو هیزە

چەپ گیر (یساری)و شورشگیرەکانی لە جولانەوەیەکی یەک گرتوی سوشیالیستیدا کوکردەوە •

کە ئاگری جەنگی یەکەمی جیهان هەلگیرسا سەروکەکانـــی پارتە سوشیالیستە دیموکراسیستەکان بە ئاشکرا لایەنی حوکومەتـــە ئیمپریالیستەکانی خویانیان گرت • بەم چەشنە ئومەمیەتی دوهەم بە تەواوی بوگەنی کرد ، وە بی ئەوەی کەس داخی لی بیو خەفەتی بو بخوا سەری نایەوە ! لە ماوەی سالەکانی جەنگا لینین ئالای خەباتی هەل کرد لە پیناوی دامەزراندنی ئومەمیەتـــی ســـەهەمی نویدا ، ئومەمیەتی مارکسو ئینگلز •

سەرکەوتنی شورشی مەزنی ئوکتوبەر پالی بە هەمو کریکارانی گیتی یەوە نا بو پیشەوە ، وە بو بە پشتیوانو چرای رون کەرەوەی ریگای خەبات لە پیناوی کومونیزما • دامەزرینەرانی هەمو پارتـــە کومونیستەکان رویان کردە ئەم چرا تازە هەل گیرساوە ، ئەوەبو لە موسکودا بنچینەی یەکیتیی خەباتی پرولیتارە شورشگیرەکانی هەمو ولاتان ـ دانرا •

ئومەمیەتی سەهەم دەربرینیکی راستی قازانجی چینایـــەتیی جولانەوەی کریکارانی هەمو جیهانو هینانە قەوارەی پشتی یـەک گرتنی پرولیتاریای هەمو نەتەوەکان بو •رەنج کیشەکانی جومهوریەتی سوڤیەت کە دوژمن لە هەمو لایەکەوە گەمارۆی دابون ، بەو چاوە سەیری ئومەمیەتی سەهەمیان ئەکرد کە نیشـانەی ئەوەیـــە دلی پرولیتاریای هەمو ولاتان لای ئەوانەو لایەنگریانن لە خەباتیانا بـــو سوشیالیزم •

کریکارە سوڤیەتی‌یەکان هەرگیز ئەوەیان لە بیر ناچێتەوە کـە چون کریکارانی هەمو ولاتان بە یەک دەنگ هاواریان ئەکـــرد : « دەستان بکیشنەوە لە روسیای سوڤیەت » • ئومەمیەتی سەهەم لــە ماوەی چارەکە سەدەیەکا کە ئیشی کرد دەوریکی پر لە شانازیی یاری کرد • لە بەهاری سالی ١٩١٩دا ، واتە لە روژە یەکەمەکانی بەسرانی کونگرەی ئومەمیەتی سەهەما پارتی کومونیست لە گەلی ولاتا دامەزرا ، کتیبەکانی لینین وەرگیررانە سەر چەند زوبان ، هەروا بریارەکانی کونگرەکانی ئومەمیەت بە کومەلانی کریکارانی جیهانا راگەیینرا • ئەو تاقمە کەمانە کە ئەوسا بانگی خەلکیان ئەکرد بـو بیروباوەری کومونیزم بون بە چەند پارتی گەورەیوا کە کومەلانی خەلکیان لە دەور کوبوەوە • چەند پارتی کومونیست لە ولاتانـــی ئاسیاو ئەمریکای لاتینی‌یا دامەزرا ، کە هیشتا چینەکانی کریکار لەو ولاتانەدا تازە هەنگاویان هەل‌ئەهینایەوە لە سەر شانوی کومەل •

وە لە بەر ئەوە کە هەمیشە بورجوازی‌یەکان گیروگرفتیـــان ئەهینایە ریگای پارتە کومونیستەکان ، وە چونکە چینەکانی کریکار خویشیان لە ناو خویانا تەواو جور نەبون ، پارتە تازە دامەزراوەکانی پرولیتاریا زور جار بە راستو چەپا لایان ئەدا ، یا توشی هەل‌پەرستی ئەبون وەک بوگەنەکانی ئومەمیەتی دوهەم ، یا ئەکەوتنە هەلەشـــەیی‌و پالەوان‌بازی کە نیشانەی بورجوازیی بچوکە• لە بەر ئەوە ماوەیەکی زوری ئیش کردنی ئومەمیەتی ســــەهەم بو ئەوە بو کە پارتـــە کومونیستەکان بکا بە کومەلە پارتیکی بولشەویکی راست • پارتـــە کومونیستەکان بە پشتوانیی پرولیتاریاو بە یارمەتیی ئومەمیـــەتی

سەهەم لە ئەنجاما توانی‌یان سەر بکەون بە سەر هەمو لادانیکا لە ریگای مارکسیزمی لینینیزم ، وە ئەوانە لە خویان دور بخەنەوە کە دەسەبەش دروست ئەکەن ، وە ریزەکانی خویان پتەوبکەن • وە لە سایەی ئەم خەباتەوە چینی کریکار لە هەمو ولاتیکا بو یەکەم جار کومەلــــە سەرکردەیەکی راستەقینەی دەسگیر بو کە پارتە کومونیستەکانن کە ئەتوانن تەقەلاو جولانەوەی چینی کریکار بەریوەبەرن وە بە دلسوزی بیگەیەننە ئامانجی خوی •

کە سەرمایەدارەکان توزی هاتنەوە سەر خویان پاش ئەو تەنگ‌و چەلەمەی کە لە ئەنجامی جەنگی یەکەما توشیان هات‌و ، گیانـــــی شورشگیری هەمو ولاتانی گرتەوە ، هیرشیکی نوی‌یان هینا بو سەر چینی کریکار ، وە ئەگەر پارتە کومونیستەکان نەبونایە کە لە سەر دەسکەوتە کومەلایەتی‌و سیاسی یەکانی رەنجکیشان هاتنە دەنگ‌و پاراستیان ، چینی کریکاری ولاتانی سەرمایەداری هیچیان پی نەئەکرا لە بەردەمی گوژمی کومپانی‌یە ئیحتیکاری یەکانا •

پارتە کومونیستەکان لە ژیر سەرکردەیی ئومەمیەتا توانی‌یــان کریکارەکان یەکڭخەن‌و سەرکردەیی‌یان بکەن لە جەنگیکی بە تینا لە پیناوی مافی ژیانی کریکارانا • لە ماوەی بەینی هەردو جەنگــا ئەو ری‌و شوینانەی کە لینین دای نابون سەبارەت بە پتەو کردنـــی پەیوەندی بەینی پارتی کومونیست‌و سەندیکا (نقابە)کان ، هەروەها بریارەکانی ئومەمیەت سەبارەت بە ئیش کردنی کومونیستەکان لە ناو خەلکا ، ئەنجامیکی جوان‌و بەکەلکیان بەخشـــی • وە بـــە دەس پیشخەری‌ی کومونیستەکان لە زور ولاتی سەرمایەداری‌یا سەندیکای

چینی کریکار دامەزرینرا کـــە زور بـــە گـــەرمی لە ســـەر قازانجی کریکارەکان هەلیان ئەدایەو یەکیتی‌یە بەهیزەکانی سەندیکاکانی جیهان دامەزرا ••

هەروەها لە ژیر سەرکردەیی ئومەمیەتا پارتە کومونیستەکـان خەباتیکی سەرسەختانەیان کرد بو ئەوەی کریکاران بن بە یەک پارچە ، وە دوبەرەکی لە جولانەوەی کریکارانا نەمینی کە خیانەتی سەرکردە سوشیالیستە دیموکراسیستەکان پەیدای کردبو ، ئـــەو خیانەتەی کە ریگای بو فاشیستەکان خوش کرد لە زور ولاتا بینە سەر حوکم •

وە لە سەر هاواری کونگرەی حەوتەمی ئومەمیەتی سەهەم کە لە ۱۹۳۵دا بەسرا هەمو پارتە کومونیستەکان خەباتیکی سەختیان کرد بو دانانی بەرەی یەک گرتوی گەل ، وە ئەم خەباتەیان لە فەرەنسەو مەکسیکو ئەسپانیاو چینو گەلی ولاتی‌ترا گەیشتە ئەنجام •

ئومەمیەتی سەهەم بە دریژایی چەند سال پەردەی لا ئەدا لـــە روی ئیمپریالیستەکان کە خویان بو جەنگ ئامادە ئەکرد ، وە هەمو هیزە ریکخراوەکانی چینی کریکاریان وریاو ئاگادار ئەکردەوە کـــە راپەرن بو خەبات لە روی شەرا • کە ئاگری جەنگیش هەلگیرسـا کومونیستەکان لە ریزەکانی پیشەوەی خەباتکەرانی زدی فاشـیزمدا وەستان • کومونیستەکان لە ولاتە هاوسوینەکانا هەل گری گیانی خەباتی نیشتمانی‌و گیانی بەربەرەکانی‌ی میللی بون ، ئەوان بون کومەلانـــی گەلیان رائەپەراند بو تیکشکاندنی دوژمن • لە ولاتانی دەستەی فاشیستی‌یا کومونیستەکان قوربانی‌ی زوریان دا ، وە گەلی ئیشی وایان

کرد که مەکینەی جەنگی هیتلەری بێهێز کرد ، قارەمانانە سەرکردەیی خەباتی نهێنی‌یان ئەکرد روبەروی فاشیزم •

کومونیستەکان بە پێی ئاموژگاری‌یەکانی مارکس‌و لینین ،وە بە پێی پێویستە گورجەکانی جولانەوەی کرێکاران‌و وەزعی هەمیشە گوڕاو شێوەی خەبات‌و خو ریکخستن دائەنێن • بە میسال لە سالی ۱۹۱۹دا چونیەتی‌ی جولانەوەی کرێکارانی جیهان‌و مەسلەحەتی خەبات بو سەرکەوتنی کومونیزم پێویستی کرد کە ئومەمیەتی سەهەم دامەزری ، لە سالەکانی پاشەوەش‌دا پێویست بو ئومەمیەت بە هێز بکری بو ئەوەی ئەم خەباتە سەرکەوی‌و بگاتە ئەنجام ، بەلام هەرچەند بزوتنەوەی کومونیزم لە ولاتانا پەرەی ئەسەند زەحمەت‌تر ئەبو لە یەک سەرچاوەوە سەرکردەیی بکری • پارتە کومونیستەکان خویان هێزیان پەیدا کردبو ، وە ئەیان توانی بە تەنها خویان چاری ئەو گیرو گرفتانە بکەن کە لە سەرکردەیی کردنی خەباتی پرولیتاریاوە پەیدا ئەبو •

دیارە لەم وەزعە تازەدا ، لە سەر شیوە کونەکانی خوریکخستن مانەوەو هیشتنەوەی هەمو پارتە کومونیستەکان لە یەک کومەلا بو هەمو دەولەتان ریگا لە بەرەللا بونی توانای پارتەکان ئەگری • لەبەرئەوە ئومەمیەتی سەهەم بە یەک دەنگ لە سالی ۱۹۴۳دا بریاری قوبول کردنی پێشنیاری سەروکایەتی‌ی لوجنەی جێ‌بەجێ کردنی کاروباری ئومەمیەتی دا کە داوای کردبو کومەلی ئومەمیەت هەلوەشێنرێتەوە بەو ناوە کە سەرچاوەی سەرکردەیی کردنی جولانەوەی کومونیزمی‌یە لە جیهانا •

بەلام یەکیتی‌و پشتگیری کردنی پارتەکانی چینی کریکار لـــە یەکتری دیارە هەر ئەمینی‌و روژ لە روژ بە هیزتر ئەبی ، ئەوەش کە ئەبی بە هوی زیاد بونی ئەوەتە کە بیروباوەری هەمویان یەکەو یەك ئامانجیان هەیەو بە یەك چاو سەیری هەمو کاروباریکی گیتی ئەکەن ، وە قازانجیان تیکەلەو لەخەباتی پیکـە وەیانایە بو مەسەلەی چینـــی کریکار ••

لە سالەکانی پاش جەنگی دوهەمیشا پارتە کومونیستەکان گەلیـــك سەرکەوتنی تازەیان دەسگیر بو • سوشیالیزم لە گەلی ولاتی ئەوروپاو ئاسیادا سەرکەوت وە بو بە یاسایەکی جیهانی ، روخانی یاســـــای ئیمپریالیزم ریگای ئەوەی بەرەللا کرد بو گەلیك لە گەلانی دیل‌و شوین خراو کە سەربەخویی نیشتمانی‌یان دەسگیر ببی • لەم ولاتانەدا کومەلانی خەلك باوەریکی بەهیزیان هەیە بە کومونیستەکان ، چونکە خەباتیکی نیشتمان‌پەروەرانەو ئازایەتی‌یەکی باشیان پیشان داوە ، وە **لە سەر مەسەلەحەتی** رەنج کیشان تی‌کوشاون • لەو ولاتانەشا کـە هیشتا لە ژیر نیلەی سەرمایەی بیگانەدا ئەنالینن پارتە کومونیستەکان سەرکردەیی ملیونەها خەباتکەران ئەکەن • ئەمرو لە **٨٣** ولاتی جیهانا پارتی کومونیست‌و کریکاران هەیە ، وە ژمارەی ئەندامەکانیان لـە **٣٣ ملیون** کەس پترە •

ئیش کردن شیوەی تازەی پەیدا کردوە بو پەیوەندی بەینـی پارتەکان • هات‌و چو کردنی نوینەرانی ئەم پارت‌و ئەو پارت بـــو لیکولینەوەی تەجروبەی جولانەوەی پارتی‌و بە یەك گەیشـــتنی نوینەری دو پارت‌و هاتنی فوروستادەی پارتەکان بو کونگرەی هەر

کامیکیان ، وه بەیان پیکەوه دەرکردنو کوبونەوەی نوینەرانی چەند پارتیکی کومونیستو کریکارانی چەند ولاتیك یا هی هەمو گیتی ، ئەمه هەمو یارمەتیی ئەوه ئەدا کە لە یەکتری‌یەوه فیر ببنو ریو شوینی تیکەل دانینو پیکەوه ئیش بکەن • بە میسال بەیان نامـــەی ئاشتی کە لە تەشرینی دوهەمی ۱۹۵۷دا لە موسکو دەرچو ، وه وتاری نوینەرانی پارتەکان لە کونگرەی ۲۱هەمینی پارتی کومونیســـــتی یەکیتیی سوڤیەتا ، کە ئیسپاتی کرد ئوردوگای کومونیزم یـەك پارچەیەو یەکیتی‌یەکی ئیجگار پتەوی هەیە •

هەول‌دانی بورژواری‌یە ئیمپریالیستەکان بو کەم کردنـــەوەی دەسەلاتی پارتە کومونیستەکانو ناکوکی خستنە ناو جولانـــەوەی کومونیزمی جیهـان بە پشتیوانیی سوشیالیستەکانی لای راســت ، شکستیکی سەختی توش هاتوه • هەروا تەقەلای یوغوسلافیایی‌یەکان کە بیروباوەری کومونیزم هەل ئەگیرنەوەو ئەیانەوی لە ناوەوه کار بکەنە ســـەر جولانەوەی کومونیزمی لە جیهانا ، وه لە ری‌رەوی لینینیزمو ئومەمیەتی پرولیتاریای لادەن ، ئەویش شکستیکی گەورەی توش بوه • پارتە کومونیستەکان ئالای هاوکاریو برایەتیو بەرگری کردنیان لە پەیرەوەکانی مارکسیزمی لینینیزم هەل‌گرتوه ، وه هەمو هەولو تەقەلایەکی ریگا گورەکان بە هیچ دەر ئەکەن •

برایەتیی مەزنی بەینی خەباتکەرانی ریگای چینی کریکار ، ئەو برایەتی‌یەی کە ماموستاکانمان مارکسو لینین ، پەیدایان کردوه ، ماوەو بە ردەوامە ، وه بە کویرایی چاوی هەمو دوژمنان هەمیشـە ئەژیو ئەمینی !

ڕۆڵەی دڵسۆزو بەجەرگی گەل

عبدالکریم قاسم !

بە ناوی دەستەی بەرێوەبەرو ئەندامەکانی یانەی سەرکەوتنی کوردان پیروزبایی لە ئیوەو گەلی عراقی مەزن ئەکەین بــــە کوردو عەربی‌یەوە بە بونەی سەرنەکەوتنی ئەو پیلانە پەســـــتە ، بیزاری توندمان درئەبرین ، دەرونمان پرە لە ررقو قین لە دوژمنەکانی کومارو دوژمنەکانی سەروکی خوشەویستمان٠ داواتان لی‌ئەکەین بە دەستیکی ئاسنین بدەن لە پیلان‌گیرو خەتا بارانو کونەپەرستانو تەماع‌کاران ، نوکەرانی ئیمپریالیستو پاشماوە رزیوەکانی چەرخی لە ناو براو ٠

دکتور هاشم دوگرامەچی

معتمدی یانەی سەرکەوتنی کوردان

« زوربەی گەل »

ـ شەقلاوە ـ هوشەنگ

١٩٥٧/٤/٢٠

ئیمەی کریکارو هەژار   ئیمەی دەستەپاچەو بی کار ،
ئیمەی چینی گرنگی گەل،   ،کەوا عەودالین لە دوی هەل
گشت روتو برسیو نەخوشین   لە بەر کەمزانیش کەم هوشین
کوژراوی دەستی زورداریـن   چاوەرریی پشتەی رزگاریـن
شانمان ریشو کولی زامە ،   ژینمان بو خومان ناکامە ،

چیمان هەیە ، بو ئاغایە ،   بو میرو ، گەورە برایە !!
بو شیخەو بو بەگەو ، بو خان ،   ، ئەمانەن زورداری کوردان !!
کامیان شیفو وەردیان برری؟   کامە زەویو زارییان کرری ؟
کام خاکەنازو پاچ وبیل   دەستی کردنە بلوق وزویل ؟
کام هەوجارو کام چەکوشو داس   بە دەس کاریانەوە بون کاس ؟
کام ساجەقوریان نایە سەر ؟   کەی مانەوە لە دەشتو دەر ؟
کەی رەنجیان کیشاو ماندو بون ؟   لە ریی کام ژینا زەبون بون ؟
ئەم کەرەسەو کارانە گشت ؟   بەری رەنجو ژینیشمان خشت :ـ
هی ئیمەو ، ئیمەش بو وانین !   بەلی ! نەبوو وچاوەروانین !!
ئەوانیش شوینییان تەلارە   ئیمەش جیمان زنجی تارە !..
چیچاکە هەر هی ئەوانە ،   گەلی هەژاریش ؟ بینانە !

ئەنجا تا گەورەپەرست بین   ئەبی هەروا پی بە «رست» بین
ئەبی هەروا دەستەو خواربین ،   ئەبی هەر خوزگە بە پار بین !
سادەی ! سادەی ! جوشی، هەستی   تا گەل لە «براگەورە» هەستی !
لە سەر لاشەی پیسی ئەوان   داچەقینی ئالای ژیان
ئالای کامەرانیو شادی   ئالای سەربەستیو ئازادی

« فس‌فس پاڵەوان »

نوسینی : ج بابان

هاوڕێکەم هەر نەی‌ئەبڕیەوە تاکو دوایی ووتی :ـ

(کابرا بەهەمو ئەقلیکیەوە خوی بە هەل بژیرراو ئەزانی لە سەر رووی زەمین کە خوا ناردویـــە بو ڕون کردنـــەوەی بیروباوەری ئادەمیزادو دەست گرتنیان تا ئەیان خاتە سەر ری‌ی ڕاست بگـرە خوی بە پیغەمبەری دواروژ یا خود (مهدی) چاوەری کراو دائەنـا دیتە تا دەست هەلبری شیشمان‌و کەلەگەت‌و زیاتریش بەخووە بو • بویە هەر چەند ئەیروانی بە بالای خویاو سەیری مەچـــەك‌و بازوو قەلافەتی خوی ئەکرد ئەوەندەی تر لە خوی بایی ئەبو • دوا بروای ئەوەبو کە بیتو نەبی ئەو روژە هەر دیت کە گشت لایەك بروای پی بینن‌و کەلینیکی تەواو لە دلی هەموانا داگیر کات ، چونکە ڕاستی ، پیاوەتی ، لەخوبوردن ، خوبەخت کردن ، ئازایەتی ، قارەمانی ، ئەمانە هەمو روژیك ئەبی هەر دەرئەکەون‌و لە ناو هەوری تاریکا سەر دەر دەهینن‌و دەشت‌و دەر بە جاریك رۆناك ئەکەنەوە •

فس‌فس پاڵەوان یاخود کاك أحمد لە تەمەنا پەنجا ساڵ بەرەو ژور بو ، کەچی هەر کە پرسیاری تەمەن‌یان لی بکردایە بت‌کوشتایەو بت‌بڕریایە هەر گیز لە سنوری ٣٠ سالی روژیك چیە ؟ نەئـەچــو بەولاوە ، بو ئەوەی خەلکیش ئەم قسەیەی بسەلمینن‌و بروای پی‌بکەن، پەیتا پەیتا سەرو سمیلی بویە ئەکردو یەك لە سەر یەك ریشی ئەتاشی تاکو توکە سپیەکان سەر دەرنەهینن ، خو لە گەل باجی هەمین یاخود (هەمە)ی ژنیشیا گیریان خواردبو بە دەست یەکەوە ، روژ نەبو نەبی

به بەربەرەکانێو حەنەحەپەشی‌یان لە سەر (تەمەن) ، ئەم ئەیوت :
تو لە تەمەنی دایکمایت‌و ئەو ئەیوت تو لە بیرتە من چ روژیك لـــە دایك بوم‌و ئەگەیشتنە ئەوەی لە یەك بەر بن ، مام أحمد گورج لە دلا بە خوی ئەووت :ــ یاران شورەیە بو من ریبی نەفامی وا بدەم ئەم چەن‌و چونەم لە گەلا بکات، من پیویستە لی‌بووردن‌و چاوپوشیم پی هیجگار بەرامبەر بەم جورە کەسانە• ئینجا هاوری‌یەکەم جیگەرەیەکی لی داگیرســـان‌و تاتوانی دوسی مژی باشی لی‌داو دوای ئـــەوەی دوکەلەکەی بە بادا تی هەلچوەوەو ووتی : « ئەگەر بلیی کاك احمد یا خود احمد کەچەلە پیاویکی زور ساویلکەو ساکاریش‌بو ، هـەر چیەکی بوتایەو بکردایە بە بروایەکی پاك‌و خواستیکی بی گەردەوە بو ، بی ئەوەی ئەوەندەی نەختی بیری خراپەو چاو لەدوییی یا خود داوین پیسی‌و زیانی تیکەلاو بی ، بەلام ئەلیی چی؟ توشی نەخوشی نەفسی بوبو ، وای دائەنا کە بیراز کردنی گیتی ئەبی بە تەنها لە سەر دەستی ئەوا بیت‌و بەس •

« کابرا خوی حالی تەواو باش‌بو ، واتە ئەوەی هەیبو لە سەری خوی‌و مال‌و منالی ئەهات‌و لە پی‌یان دەر ئـــەچو ، بگرە زوریشی زیادبو ، خوایش هەلناگری دەستی جوامیری کرابوەوەو وەك بارانی بەهار پیاوەتی لی ئەباری »

لە پرێ منیش لە هاوری‌یەکەم پرسی : باشە ئەمانە هەموی وا • ئەی بوچی پی‌یان ئـەووت : فس‌فس‌پالەوان • لە وەلاما ووتی : « بەراستی أحمد کەچەلە لە زوربەی هەلسان‌و دانیشتن‌و کردەو کوششـــــیا پالەوانیك‌بو بو خوی بگرە قارەمانیك بو لە ئازاییو

سوارچاکیو چەك‌بازیا بەلام بە داخەوە ئەلیم چونکە پیاویکی ساکارو ساویلکەبو زور جار بە خورایی خوی ئەدا بە تراندنو فەلاقە کردن ، چونکە لە خویەوە لە شـــتیوا هەل ئەچو کە هیچ پەیوەندیە کی بەوەوە نەبیت •

دە لە گەل ئەوەشا زورجار بیری جوان‌جوانو ریکوپیکی وای دەرئەبری کە واقی زورر کـــەسی ورر ئـــەکرد ، هەندی جاریش قسەیەکی ئەوەندە قوری بە بەرا ئەهینا کە بناغەی هەمو قسە جوانەکانی پیشوی ئەتلیساندەوە خەلکی لە خوی تەرە ئەکرد •

دوای ئەوەی چەند جاریك سەرم بو هاوری‌یەکەم لە قانو ئەویش بەوە تابلیت زیاتر تاوی دایــە خوی بو قسەکردنو دەستی پی‌کردەو• ووتی :ــ

« خو دانیشتوانی دی‌یەکەش زوربەیان مام أحمدیان بە وەلی دائەنا یا خود بە یەکیك لەوانەی بەرمالیان بە سەرئاوەوە ئەگـــەری چونکە مرویەکی ئەوەندە لی‌بوردو بو لە پیناوی موسولمانانا ، ئەمەیان زور جار لە کوبونەوەکانیانا لە سەر سەرە نویلکەکانی ناو ئاوایـــی یا لە ژوری مزگەوت‌دا باس ئەکرد ، هەر کە ئەم باسانەش بەرگویی مام‌أحمد ئەکەوتەوە ئەوندەی تر با ئەچوە پشکلانیەوەو بـــەوە بایی‌هەوا ئەبو وفیزیکی پەیدا ئەکرد بەلام چەند کەسیکی وریاش هەبون لەناو ئاوایدا کە وا لە کاك أحمد باش گەیشتبون بە جوریك چوبونە موخەکەیەوە ئەوەندە شارەزای بوبون بویە ئەوانیش جار جار هەلیان ئەداو سابونیان لە بەری پیی ئەدا، بەوە کابرایان هەلئەخلیسکان جاری وا هەبو ئەوەندەی نەئەما ملی لە حەوت جی بشکینن بەلام خوا

ئەپاراست !! : با بو نمونەش یەکیك لە سەدەها بەســــەرهاتـی کاك أحمدت بو بگیرمەوە بو ئەوەی بزانی ساویلکەیی‌و دلپاکی ئـەم پیاوە گەیشتبوە چ رادەیەك •

« روژیك داروغایەك بە ئیشی میری هاتە گوندی هەزارکانی واتە گوندەکەی کە کاك احمدی تیا ئەژیا ، خواو راستان ئەسـپی مام داروغا چونکە ئەوەندە جوی بەلاشی ئەم‌و ئەوی خواردبو، غوباب بوبو ، بە هەر چوار پەل سەمای ئەکرد ، رەشمەو زنجیری پچراندو کەوتە جوتە وەشاندن‌و تەراتین بە ناو ئاواییدا بە جوریك زەندەقدار زەندەقی لە شیرو هورو حیلکە حیلکی ئەچو ، دو سی یەك لـــە چوختی‌یەکان بە هەل‌یان زانی چونە بن کلیشەی مام احمدەوە کە ئەو نەبی ئەم بەلایە پەل بەست کات کەس لە حەقی نایەت ، مام احمد بەمە لەو مەندەکەی تریش‌بو هەستا دوای پیرە ئەسپ کەوت هـە لیرە هە لەوی ئەم بە دوای ولاخاو سەگەلی ناو ئاوایی بــە دوای هەردوکیانا سەعاتیك پتر یەکتریان هیناو برد تا کابرا کەمەندیکی هاویشتە ملی پیرە ئەســـپەوەو گرتیەوە ، بەلام دوای چی ؟ دوای ئەوەی چەند جوتەیەکی باشی خوارد جگە لە کارەساتی سەگەلی ناو ئاوایی کە پرزول بەرگیان بە بەرەوە نەهیشتبو چگە لەوەی لـە چەند لایەکیشەوە کەلبەیان لی دابو •

لیم پرسی باشە فس‌فس پالەوان بەم مەخســــەرەیە هیچی لی نەهات ، لە وەلاما وتی :

« نەمرد ، بەلام دو سی مانگیك لە سەر جیگا بوی کەوت ، تا برینەکانی ساریژ بونەوە • ئینجا توزیك هاتەوە سەر خوی ، وە

لە گەل ئەوەشا هەر وازی نەهیناو لە جاران بە گوژم‌ترو سورتر تی هەل چووەوە چونکە ئـەو بروایەی لە میشکیا بنجی داکوتابو کە خوا ناردویە بو ری نیشان دانی مرو مەگەر مردن لە بیری ببردایەوە » •

کە برادەرەکەم ئەم سەرگوزشتەیەی تەواو کرد سەری هەلبری‌و لیی پرسیم ووتی : « رات چیە بەرامبەر بە فس‌فس پالەوان »

ووتم : کابرایەکی زور بەرزە لە لام چونکە هەرچیەك ئەکات بە دلیکی روون‌و بروایەکی خاوینەوەیە، دوای توزیك بیرکردنەوەی‌تر پیم‌ووت : کابرا! زور بەرزترە لەو دو روە بی‌شەرمانەی لە پیش‌ملە بە کاکە کاکەو گیانە گیانە خویان بە برای بررببرەیی‌و دوســـتی گیانی بە گیانیت دائــەنین‌و لە پاش‌ملەش هەزار ناوو ناتورەت لی دائەهینن وە گالتەت پی ئەکەن •

ئنجا هاوری‌یەکەم گورج ووتی : « دەسا بەسەرهات‌و داستانی فس‌فس پالەوانم زورلایە ئەگــەر ئارەزو ئەکـــەیت وردە وردە ئەوانی‌تریشـــت بو بگیرمەوە » ووتم : هەلسان‌و دانیشتنی فس‌فس پالەوانی لە مەرخومان ، خو بە قەلبەدا دان‌و تی‌هەلچوەکانی (دون کیشوت)م بیر ئەخاتەوە •

ووتی : « رووداوی ئەم لەو زورترو سەیرترن وەلامیم دایەوە : هەلیان گرە بو جاریکی تر ، ئەگەر واش نەبو لە هەلیکی ترا هەمویم بو بگیرەوە منیش گشتی ئەنوسمەوەو ئەیکەم بە داستانیك •

هەلبژاردە لە شیعری چینی

[تو ـ فو] یەکیکە لە شاعیرە کونەکانی چین ، وە لەوانەیانە کە چینی‌یەکان زوریان خوش ئەوین ٠ نزیکەی دوانزە سەدە لەمەو پیش ژیاوە ٠ ئەو سەردەمەی کە ئەوی تیا ئەژیا پر بو لەجەنگ کە ئەمپەراتوری چین ئاگرەکەی هەل ئەگیرساند بو گەورە کردنی ماوەی دەسەلاتی ٠ ٠ ئەم شاعیرە بەرەنگاری ئەو جەنگانە راوەستا ، وە لە زور پارچە شیعریا باسی تالو سویری‌ی جەنگی کردوە ٠ ئەمەش یەکیکە لە پارچە شیعرەکانی :

کاربەدەستەکەی (شیهاو)

خوراوا بو هاتم بو دی‌ی (شیهاو)
زوری پی نەچـو
یەکیک لە کاربەدەستەکانی میری هات
بو گرتنی ئەوانەی ناویان هاتبوەوە بو سەربازی
لە حەوشەی مالە دیهاتی‌یەکەدا کە شەو لەوی بوم
پیاویکی بی‌هیز هەلزنی بە دیوارا
دایە غار ، رای کرد !

★ ★ ★

پیرەژنەکەی ژنی بە هەلەداوان هاتە بەر دەرگاکە
بەخیرهاتن بکا لە کابرای کاربەدەست
ئای ! ئەو کابرا چەند تفـو لەعنەتی لەو پیرەژنە کرد !
ئای ! ئەویش چەند بە سوز گریا :
« سە کورم بو کردنیان بە سەربازو بردنیان بو (پیشنگ)
پاشان نامەیەکم بو هات تیا نوسرابو :

« کورەکانت دوانیان کوژران ، ئەویشیان خوشی نازانی کەی ئەمری»
ئیستاش ئـەم زنجە
لە کورەزا ساواکەم بەولاوە کەسی تیا نیە
کە ئیستاش مەمکی دایکی ئەمژی
دایکی ناتوانی بیتە دەر بو لات
چونکە هیچ شک نابا خوی پی داپوشی
منیش هەر ئەوەندەم پی ئەکری
لە گەلت بیم بو ناوچەی جەنگ بو (هویانگ)
لەوی ئەتوانم چیشتتان بو لی‌نیم .
هەرچەند پیرمو بی هیز کەوتوم . . »

★ ★ ★

شـــەو تاریک داهات
هەراو بولخاخی دەنگی خەلك دور کەوتەوە
ئیتر جگە لە هاواری ناو زنجەکە هیچم بەرگوی نەئەکەوت
کە شەبەقی دا هەلسامو دی‌یەکەم بەجی‌هیشت
کەس نەبو بەریم بکا
جگە لە پیرەی بەســـەزمان
ولاتەکەمان بە تەواوی ویران کراوە . . .
جگە لە روبارو شاخەکان هیچی وەک خوی نەماوە
درەختە بەبەرەکانی دەوروپشتی شار خەفەتبار دیارن .
گژو گیای بەهاریش کە لە دەورو پشتیا رواوە ، هەروا . .
گولیش دیمەنی لەوە ئەچی فرمیسک بریژی
لە داخی چارە رەشی‌ی ئەم چەرخەی ئیمە !

گوڵەکان بە داخەوەن
کە خەڵکی ئەبینن خۆشەویستەکانیان بە جێ دێڵن !

★ ★ ★

سە مانگە ئاشی جەنگ کەوتوەتە گەڕ
دەنگ‌و باسی کەس‌و کار براوە
نامەیەکیان لە زێڕ بە نرخترە
کە دەس بە سەرما دێنم
ئەبینم بەشی زۆری مووی سەرەبۆزەکەم ڕوتاوەتەوە
بە موکێشیش بۆم ناگیرێ ..
پار پاییز کاتێک کە گەڵای دارەکان
ئەوەرینە گوێی ڕوباری (فو)
لاوێکی ئەسپ سوار لێرەوە تێپەڕی کرد
ڕمەکەی بە فیزێکەوە هەڵبڕیبو
بەڵام ئێستا کەس نازانێ ئێسکی لە کوێ لە ژێر خۆڵایە
چونکە ئەوانەی ڕۆیشتن
کەسیان لێ نەگەڕایەوە !

★ ★ ★

گیانی مردوەکان هاوار ئەکا
لە ناو چەی جەنگا
لە کاتێکا کە ئۆردوگای سەربازەکان
ناهومێدی ڕەشماڵی خۆی بە سەرا هەڵداوە ..

وەرگێر : محمدی مەلا کریم
ئەندامی یەکێتی ئەدیبەکانی عێراق

کونگرەی چوارەمی کومەلی خویندکارانی کورد لە ئەوروپا ٢٣ ـ ٢٦ تەموز ٩٥٩ ـ ڤیەنا

زیاتر لە چل خویندکاری کورد ، لە هەمو پارچە دابەش کراوەکانی کوردستان ، ئەوانەی بو تەواوکردنی خویندنیان هاتوون بو وولاتانی ئەوروپا ، ئەمسال لە شاری « ڤیەنا » کوبونەوە بو بەستنی کونگرەی چوارەمیان •

لە دانیشتنی یەکەمی گونگرەدا ، بیجگە لە خویندکارانی کورد ، گەلیك میوانی خوشەویست ئامادەبون ، لەوانە دکتور کامەران بەدرخان ، سیادەتی قونسولی کوماری عیراق‌و نوینەری خویندکارانی عراق لە ڤینا ، وە دو روژنامەچی کە تا کوتایی گونگرە لەوی‌بون •

پاش خویندنەوەی ووتاری دەست‌پی کردن لە لاین سەروکی کومەل کاك « عصمت شریف » ەوە ، کونگرە گویی لە ووتاری میوانە بەریزەکان گرت ، هەر یەکەیان سوپاس‌و هەستی جوانی خوی پیشان‌دا بەرامبەر بە کومەل‌و خەباتی خویندکارانی کورد لە ئەوروپا •

ئەنجا کونگرە دەستی کرد بە باس کردنی کاروبارەکانی ، گویی لە راپوری نائبی سکرتیری گشتی کاك « سعدی ئەمین دزەیی » وە سکرتیری گوڤاری کوردستان کاك « صلاح سعد الله » وە راپوری سکرتیری لقەکانی کومەل لە نەمسا ، ئینگلتەرە ، ئەلمانیای یەك‌گرتوو ، ئەلمانیای دیموکراتی‌و سویسرە گرت • وە بە دورو دریژی لەم راپورانەیان کولیەوە ، ناوبەناویش ئەو نامەو تەلگرافانە ئەخوینرایەوە کە لە کاتی کونگرەدا لە لاین گەلیك لە کوردە ناسراوەکان‌و

دوستەکانی کومەڵەوە ئەگەیشت بە کونگرە ، لەوانە نامەی سەروك بارزانی‌و پاریزەر ابراهیم‌احمدو پروفیسور قەناتی کوردویف‌و تەلگرافی رەوشەن بدرخان‌و گەلیکی‌تر ، هەر وەها نامەی کومەلی خویندکارانی عراق لە ئینگلتەرەو نامەو تەلگرافی گەلیك دوست‌و برایانی کومەل گەیشت بە کونگرە ، هەمویان ئومیدیان سەرکەوتنی کونگرەو پیش کەوتنی کومەل‌بوو لە کاروبارەکانیا کە جیگای لایەنگیری هەمو کەسیکی بەشەرەفە. وەکو لە راپوری نائبی سکرتیری گشتی‌و سکرتیری گوڤاری کوردستان‌و سکرتیری لقەکان دەرکەوت ، سالی رابوردو سالیکی پرر لە کوشش‌و گورج‌و گولی بوو لە پیناوی هینانەدی ئامانجەکانی کومەل‌دا کە تیکوشان بو جی‌بەجی‌کردنی مەسەلەی‌کوردو ناسینی کورد بە گەلانی ئەوروپا ، بەلام خویندکاران هەمو بریاریان وایە سالی ئاینده زیاتر یەکیەتی ریزو خەباتیان بە هیز بکەن وەهەمیشە بەرەو پیشکەوتن‌و سەرکەوتن برون ، سەرەرای هەمو کوسپ‌و ناخوشیەك بیتە بەر دەمیان .

لە بەر ئەوەی لە راپوریکی وادا جیگای باس کردنی هەمو روداوەکانی کونگرە نابیتەوە ، لیرەدا تەنها گرنگ‌ترین ئەو نامانەی بە کونگرە گەیشت لە گەل وتاری نوینەرەکانی خویندکارانی کوردستانی تورکیاو ئیران‌و عراق‌و سوریاو گرنگ‌ترین بریارە کوتایی‌یەکانی کونگرە ئەخەینە بەرچاو :

نامەکەی سەروك بارزانی :

سەروك لە نامەکەیا ئەلی :

« داخەکەم لە بەر پیویستی‌مانەوەم لە ولاتا نەم‌توانی ئامادەی

کونگرەکەتان بم من لە گەل هەمو هەنگاویکتانام لە ریگای گەیاندنی دەنگی گەلەکەمان بەگەلانی جهان ، وە دەرخستنی راستی مەسەلەی میللەتەکەمانو ئاشـــکرا کردنی هەلویستی گەلی کورد بەرامبـــەر جەمهوریەتە دیموکراتیەکەمان ، جەمهوریەتی کوردو عەرەب ، کە ئەمرو برادیموکراتیەکانتان لە کوردوستانی عراق بە هەمو هیزیانەوە تیئەکوشن لە پیناوی پاراستنو پیشخستنیا لە ژیر ســـەرکردەیی پیشەوای عەرەبو کورد عبدالکریم قاسم » .

« من دلنیام لەوەی خەباتیئیوە کە هەرگیز جیانابیتەوە لە خەباتی گەلی کوردستان لە پیناوی ئاشتیو رزگاریو دیموکراتیەتا ، هەمیشە بەردەوام ئەبیت لە سەر ئەو ریگە راستەی گرتوتانە ، لە بەر ئەوە ئیمەو هەمو نیشتمانپەروەریکی دلسوز ئامادەین بو پیشکەش کردنی هەمو یارمەتیەك لە توانادابیت بو ئەم کوششەتان .

ئومیدی سەرکەوتنی کونگرەی چوارەمتان ئەکەم ، وە داوای لیبوردنتان ئەکەم چونکە نەمتوانی لە کونگرەکەتانا ئامادە بم .

ماموستا ئیبراهیم أحمد لە نامەکەیا ئەلی :ــ

بەداخەوە ئەلیم نەمتوانی لە کونگرەکەتانا ئامادە بم . بە گەرمی ئومیدی سەرکەوتنتان ئەکەم لە خەباتی پیروزتانا لە پیناوی چاکــەو مافی گەلی کوردا بەرەنگاری ئیمپریالزمو نوکەرەکانی ، هەروەهـــا لایەنگیری تیکوشـــانتانم لـــە پینـــاوی پاراســـتنی جـــەمهوریـــەتـــە دیموکراتیەکەمانا ، جەمهوریەتی کوردو عەرەب بە ســـەرکردەیی عبدالکریم قاسم .

بو پیشەوە لە پیناوی دیموکراتیەتو سەربەستیو ئاسایشدا . »

پروفیسور قەناتی کوردوف لە موسکووە نوسیویەتی :ـ

« داخەکەم لە بەر نەخوشی نەمتوانی بیم بو ڤینا ، تا لـــــە کونگرەکەتانا ئامادە بم ، کوبونەوەی ئیوە لە شاری « ڤینا » زور باشە بو پیشکەوتن‌و بزوتنەوەی سەربەخویی کورد ،بو دوستایەتی‌و برایەتی ناو میللەتانی جیهان ، بو ئاشتی‌و ئازادی میللەتان •

« دانانی ئەلیف‌بایەکی لاتینی بو زبانی هەمو کوردەکان گەلیك پیویست‌و نرخ‌دارە ،بەلام دەبیت ئەوە بزانن ، تا کوردستان نەبنـــە یەك گرانە حەرفی لاتینی لە ناو هەمو کوردەکان بلاو بکەن ••ئیستا حەرفی لاتینی باشە بو کوردەکانی تورکیاو سوریاو بو کاری علمی »

لە پاشا نامەکەی بەم ووشانەی خوارەوە کوتایی پی‌ئەهینی :

« ئیتر بژی خەباتی گەلی‌کورد ، بژی یەکیەتی‌کوردستان‌و یەك گرتنی هەمو گەنجانی میللەتی کورد لە پیناوی کوردو کوردستان• بژی جەمهوریەتی عراق ، هی کوردوعەرەب ، بروخی ئیمپریالزم‌و کونەپەرستی » •

نوینەری خویندکارانی کوردوستانی داگیرکراوی بە زور بە تورکیاوە بەستراو لە ووتارەکەیا ووتی :ـ

« پتر لە حەوت‌ملیون کورد لە ناوچە پرر پیت‌و سامانەکانـــی دیاربکرو ماردین‌و ئورفەو ئەرزورۆم‌و ناوچەکانی‌ترا ، ئەمـــرو بەرنگاری ناخوش ترین ژیان‌و چەوسانەوەن لە سەردەستی کاربەدەستە زوردارەکانی حکومەتی تورکیای کونەپەرست ، کە ســەرەرای هەق خواردنی نەتەوا یەتیمان ئەمرو خاوەنی ســـەروەت‌و ســـامانی نیشتمانیمانن !! •

« پیویستە هەمومان دەست لە ناودەستا خەبات بکەین بو ئەوەی هەمو پارچە دابەش کراوەکانی کوردستانی خوشەویستمان بکەین بە یەك ... باوكو باپیرمان زور هـەلیان لە کیسی خویان دا لە ریگای یەکیەتی کوردستانا ... ئیمە نابیت ئەو هەلانەی ئەوان دوبـارە بکەینەوە.. با لە سەر خاکی پیروزی کوردوستان کە بە خوینی باوكو باپیرمان ئاو دراوە ، هەمو سویند بخوین : یا مردن یا سەربەستی »

نوینەری کوردستانی تورکیا ئەوەندە بـەدلیکی پر لـە داخو دەنگیکی بـە سـوزەوە وتارەکەی دا ، هەسـتی هەمو دانیشتوانی کونگرەی بە جوریکی وا جولان تا ماوەیەکی زور هەمو بە سـەر پیوە ، بە چەپلە ریزانیکی زور گەرم بە پیریەوە چون .

نوینەری کوردستانی داگیرکراوی بە زور بە ئیران بەستراو ووتی :-

« ... حکومەتی کونەپەرستی ئیران بە زور ئەیەوی گەلی کورد لە ناو بەریت بەلام هەرگیز ئەمەی بو ناچیتە سەر .. بـا خویندنخانەی کوردیو نوسراوو روژنامەو گوڤاری کوردی نەبی ، با قەفی زنجیرەکانیان لە پیمانا زیاتر ئەستور بی ، ئیمە هەر کوردینو بە کوردی ئەمینینەوە ، تا ئەو روژەی ئالای کوردستانی سەربەستو یەك گرتوی خومان بە دەستی خومان بە سەر خاکی کوردسـتان خوشەویستمانا بەرز ئەکەینەوە ، ئەو روژەش دورنیە ئەگەربیتو ئیمە بەراستی بو گەلو نیشتمانەکەمان خەبـات بکـەینو بەدروو دەلەسەی ئەمو ئەو هەل نەخەلەتین ، وەکوو جارەها هەل خەلەتاین.. ئیتر بەسە بەهەلە چوونو دلپاکی بەرامبەر بە دوشمنانی نەتـەوەی

کورد • بژی کوردو کوردوستان •

نونیەری خویندکارانی کوردستانی داگیرکراوی بەزور بەسوریاوە بەستراو :ــ پاش ئەوەی باسی نەهیشتنی سەربەستی کرد لـــە ســــوریا لە ژیر حوکمی ژەندرمەکانی عبدالناســرا ووتی :ــ« من باسی ئەو بەشە کوردستانە ئەکەم کە ئەمرو لە ژیر باری گرانــی کاربەدەستەکانی بسوریاو میسرا ئەچەوسینەوە • ئەو کاربەدەستانەی ئەمرو براکانیان لە بەندیخانە تونـــد کردوین و هەمو هەقیکـــی نەتەوایەتی‌یان لی زەوت کردوین ، ئەوانەی نەك تەمسیلی ئیمە بەلکو تەمسیلی گەلەکەی خوشیان ناکەن ، ئەوانە زورباش ئەزانن ئیمـــە گەلیکی سەربەخو دروست‌ئەکەین کە هەرگیز لە پیناوی سەربەستیمانا دریغمان نەکردوە ، کەچی لە ئاستی هەقەکانمانا خویان گیل ئەکەن‌و بە عەرەبمان دائەنین •

«براکانم لە سوریا ئەیانەویت هەمومان بو مەسەلەی کورد خەبات بکەین ، وەزع لە « جزیرە » کە پارچەیەك خاکی پر پیت‌و بەرەکەتی کوردستانە زور خراپە ، نیوەی واریاتی ســـــوریا لەم بەشـــەوە دەرئەچیت ، بەلام حکومەت هیچ ناکات بو چاك‌کردنی وەزعیان •

« بژی خەباتی گەلی کوردو هەمو گەلانی جهان لە پینـــاوی سەربەستی‌و رزگاریا • »

نوینەری کوردستانی عیراق ، لە ووتارەکەیا باســــی وەزعی کوردەکانی کرد پیش شورشی ١٤ تەموز لە ژیرحوکمی ئیمپریالزم‌و رژیمی پاشـــایەتی دارزاودا ، کــە چون ئەیانویست زبان‌و ویژەی کوردی لە ناو بەرن‌و ئەو مافانەی کوردەکان بە خوینی خویان وەریان

گرتبوو به چاکی جی‌بەجی نەئەکرا •• هەتا ناوهینانی کوردستان بە تاوان ئەژمیررا لە سایەی دەس‌بەســـەری بیگانەو هەندیك لـــە کوردفروشەکان ، کە چاکەو مافی وولاتەکەیان فروشت بەرامبەر بە چەن کورسیەکی سوك ، کە ئەمروش بەداخەوە ئەلیم وینەی ئەو میللەت‌فروشانە هەرماوە ، ئەوانەی تا ئیستا خزمەتی بیگانە ئەکەن‌و کوردیان لە بیر چوەتەوە چونکە مەسلەحەتی ئەمرویان ریگایان نادا بو کوردو کوردستان تی‌بکوشن • »

لە پاش‌دا باســی پیکهینانی جەمهوریەتی عراقی کرد، کە چون لە ئەنجامی تیکوشانی چەن سالەی گەلی کوردو عەرەب پیك هات ، وە چون کوردە کان توانیان لە سەردەمی جەمهوریەتا چەن هەقیکیان وەربگرن • وە داوای کرد کە هەمیشە تیکوشانی کوردایەتیان بەهیز بکەن لە پیناوی سەندنی هەمو هەقیکی نەتەوایەتی‌و دیموکراتیانا بەو جورەی کە گەلی کورد خوی ئەیەویت ، چونکـــە هیچ مافیـــك وەرناگیری بی کوشـــش‌کردن ، وە داوای‌کرد لە هەموان کـــە لایەنگری‌و پشتیوانی جەمهوریەتی عراق بکەن بە ســـەرکردەیی عبدالکریم قاسم‌و هەول‌بدەن بو پاراستنی دیموکراتیەت‌و ئاشتی لـــە سەر بناغەی برایەتی کوردو عەرەب‌و هەمو میللەتان •

بریارە گرنگەکانی کونگرە :

١ ـ دەربارەی‌عیراق : کونگرە لایەنگری‌یەکی تەواوی کوماری عیراق‌و پەیرەوە دیموکراتیەکەی ئەکات بە سەرکردەیی عبدالکریم قاسم ، وە داوا لە حکومەتی عراق ئەکات تا بەردەوام بیت لەسەر سیاسەتەکەی بەرەنگاری ئیمپریالزم‌و کونەپەرستی کە دامەزرابیت

له ســـەر برایەتی کوردوعەرەب وریزگرتن لـــە مافی هەمـو کەمایەتیەکانی تر •

« کونگرە خوشی خوی دەرئەبری بەرامبەر بە دامەزرانـــی مدیریەتی زانیاری کوردستان وە داوای جیبەجی کردنی ئەم بریارە ئەکات بە خیرایی •

« کونگرە داوای پیکهینانی سەربەخویی ذاتی ئەکات بـــو کوردستانی عیراق وە وا بە پیویست ئەزانیت لە دەســـتوری تازەدا مادەیەکی ئاشکرا دابنریت دەربارەی ئەم هەقە » •

٢ ـ دەربارەی ئیران :

کونگرە لایەنی نامەی « لیژنەی بە ریوەبەری گشتی » ئەگری، کە درا بە شای ئیران ، کاتی چوونی بو لەندەن ، لەو نامەیەدا داوا لە حکومەتی ئیران کرابو پی لینان بە مافی نەتەوایەتی گەلی کورد ، وە پروتستو درا بەرەنگاری پەیمانی ئەمریکاو ئیران ، وە بەرەنگاری ئەو پیلانو مؤامەراتانەی لە ئیران ریك ئەخری بەرامبەر بە کوماری دیموکراتیو ئاشتیخوازی عیراق ، کونگرە وەلامی ســـەفارەتی ئیرانی بەرامبەر بەم نامەیە بە هیچ نازانی •

هەروەها کونگرە لایەنی قسەکانی وەفدی کومەل ئەگریت کە بە سەفیری ئیران ووترا لە لەندەن ، بو تاکید کردن لە سەر نامەکەی کومەلە ، وە بو جیبەجی کردنی داخوازیە نەتەوایەتیەکانی کورد لە ئیران ، وە بەربەست نەکردنی روژنامەو گوڤاری کوردی ولابردنی ئیدارەی سوپایی لە کوردستانی ئیرانو گورینی بە ئیدارەیەکی مەدەنی، کونگرە نازەرایی خوی دەرئەبری بەرامبەر بە نەگەیاندنی ئـــەم

داخوازیانە بە حکومەتی ئیران لە لاپەن سەفیری ئیرانەوە ، وە ئەمە بە لادانیکی ئاشکرا دائەنیت لە کەمترین رەوشتی دیپلوماسیانەی باوەرپی کراو ، هەروەها نارەزایی پیشان دا بەرامبەر قسەی وەزیری ئیران کە ووتی زبانی کوردی لە کوردستانی ئیرانانیە ، وە داوا لە « لیژنەی بەریوەبەری گشتی » ئەکات تا هەول بدات بو گەیاندنی پیشنیارەکانی کومەلە بە حکومەتی ئیران بە ریگایەکی ترا ٠

« کونگرە داوا لە حکومەتی ئیران ئەکات سیاسەتی نالەباری ئیستای بگوری بەرامبەر بە گەلی کوردستان ، وە دان بنیت بە مافە دیموکراتیەکانی گەلی کوردا ، وەکو سەربەستی بلاوکردنەوەو کوبونەوەو وەرگرتنی مافە نەتەوایەتیەکانی کورد وە خویندن بە زبانی کوردی لە کوردستانی ئیرانا وە داوا لە حکومەتی ئیران ئەکات لە پەیمانی بەغدا بکشیتەوە ، چونکە ئەم پەیمانە بەرەنگاری چاکەی هەمو گەلانی روژهەلاتە ٠

« کونگرەی چوارەم هەوالی وەرگرت گوڤاریک بە کوردی لە تاران دەر ئەچیت بە ناوی « کوردستان » ، وە ئەم گوڤارە دان ئەنیت بە بونی یەك نەتەوەی کورداو ئەلیت ، لورستانو بەختیار بەشیکی خوشەویستن لە گەلی کورد ، هەروەها کونگرە بەوەی زانی کورسیەك بو زبانو ئەدەبی کوردی لە دانشگای تاران تەرخان کراوە ، ئیمە لە کاتیکا ئەم هەوالانە وەرئەگرین ، بروامان وایە ئەمانە بەس نیە بو کورد چونکە وەزعی کومەلایەتیو ئابوریو زانیاریو نەتەوایەتی زور خراپە لە کوردستانی ئیرانا ، لە بەر ئەو ئیمە داوای هەستان ئەکەین بە هەنگاویتر بو چاك کردنی هەمو

وەزعە نالەبارەکانی کوردستانی ئیران ٠

« کونگرە داوا لە حکومەتی ئیران ئەکات ، دان بەو راستیە علمیەدا بنیت : کە زبانی کوردی بەشیک نیە لە زبانی فارسی ، بەلکو زبانیکی سەربەخویە لە زبانەکانی « هندو ـ ئەورووپی ـ بەشی ئیرانی » وە داوا ئەکات حکومەتی ئیران دان بنیت بەوەدا کوردستان لە روی جوگرافیو نەتەوایەتیەوە لەم بەشانەی خوارەوە پیک هاتوە :

ناوچەی بەختیاری ، لورستان ، کرماشاە ، وە ئەو ناوچەیەی لە ئیدارەی ئیستادا پیی ئەلین : کوردستانو بەشەکانی روژاواو خواروی ئازربایجان ، واتە ناوچەی مەهابادو شکاکو جلالی » ٠

٣ ـ دەبارەی تورکیا :

کونگرە سلاوی گەرمی پیشکەش خویندکارانی کوردستانی تورکیا ئەکات بەرنگاری ئیمپریالیزمی ئەمریکیو کونەپەرستی تورکی کە ئەمرو حکومەتی مەندەریس تەمسیلیان ئەکات ، وە لایەنگری تیکوشانیان ئەکات لە ریگای ئازادی نەتەوایەتیدا ، کونگرە داوا ئەکات دان بنری بە مافی خویندکارانی کوردا لە تورکیا تا بتوانن لە خویندنخانەکانی کوردستانی تورکیا بە زبانی نەتەوایەتی خویان بخوینن ، کونگرە بی‌بەشی‌یان لەم هەقە بە جیاوازی‌یەکی نەتەوایەتی دائەنیت ، ئەمەش لادانە لە مافی مروڤایەتیو پەیمانی نەتەوە یەک گرتووەکان ٠

٤ ـ دەربارەی سوریا :

« کونگرە نارەزایی خوی دەرئەبری بەرامبەر بە چەوساندنەوەی نەتەوایەتی کوردەکانی سوریا وە داوای وەستاندنی ئەکات

دەس بەجی ، وە داوای بەرەلا کردنی هەمو گیراوو بەندە سیاسیەکان ئەکات بە کوردەکانەوە ، وە گەراندنەوەی هەمو سەربازو ئەفسەرو ماموستاو موەزەفە دەرکراوەکان بو سەر ئیشەکانی پیشویان ، وە داوای بـــەرەلا کردنی ســەربەستی دیموکراتیو سەربەستی دانانو بلاوکردنەوەو روژنامەچیەتیو وتاردانو سەربەستی ریکخستنـــی سیاسیو خویندکارو کریکار ئەکات وە پیلینان بە مافە نەتەوایەتیەکانی کوردا ، هەروەها کونگرە بە توندی نارەزایی پیشان ئەدا بەرامبەر پیلانی دوژمنانەی کوماری یەك گرتووی عەرەب بەرەنگاری ئاسایشی کوماری عیراقی دیموکراتی •

« کونگرە بە پیویست ئەزانی هیرشـــیکی بە هیز ببری بـــو بەرەلاکردنی بویژی کورد « قەدری جان ـ عبدالقادر عزیز » وە داوا لە یەکیەتی ویژە وانەکانی عیراق ئەکات تا بە تایبەتی داوای بەرەلاکردنی بکەن ، هەروەها کونگرە نارەزایی خوی دەرئەبری بەرامبەر بە زەوت کردنی پاساپورتی « دکتور نور الدین زازا » وە داوای گەرانەوەی ئەکات •

٥ ـ دەربارەی یەکیەتی سوفییت :

کونگرەی چوارەم سوپاسی کونگرەی سیهەمی کومەل دوبارە ئەکاتەوە بو یەکیەتی سوفیتو کومارەکانی ئەرمینیاو چورچیـــاو ئازربایجانی سوشیالیستی سوفیتی، بو اهتمامدانیان بە زانیاری نیشتمانی کوردەکانـــی یەکیەتی ســوفیت ، وە ئومیدئەکات ، وەکو لەمەوپیش چەن کومەلیکی کوردی داوایان کردوە ، کاربەدەستانی ســـوفیت هەلبسن بە چاپ کردنی نوسراوی کوردیو روژنامەو گوفارەکان

به تیپی لاتینی تا ملیونەهای گەلی کورد لە دەرەوەی یەکیەتی سوڤیت لیی تی بگات •

٦ ـ دەربارەی کورد :

کونگرە بروای وایە حەل کردنی تەواوی مەسەلەی کورد لەوەدایە هەمو پارچەکانی کوردستان لە ژیر چنگی ئیمپریالزمو کونەپەرستی بیگانەو ناوخوی ئازاد بکری ، بە دامەزراندنی حکوماتی دیموکراتی لەو دەولەتانەدا ئەمرو کوردستانیان ئەکەویتە ناو ، وە ئەمانەش دان بنین بە مافی گەلی کوردو هەقە نەتەوایەتیەکانی ، لە سەروی هەمو ئەم هەقانەوە هەقی دانانی دواروژی خوی بە دەستی خوی •

ئەندامانی کونگرە یەکگرتنی جولانەوەی شورشگیریان لە هەمو بەشەکانی کوردستانا لە پیناوی ئازادیو ئاسایشو دیموکراتیەتا زور بە لاوە پیوبستبوو ، هەروەها دانانی سیاسەتیکی یەك گرتوو بو هەمو گەلی کورد ، تا هەمو پیکەوە تی بکوشن لە پیناوی هینانەدی ئامانجە پیروزەکانی گەلی کوردا ، لە کوردستانیکی ئازادو بەختیارو یەك گرتوودا •

بیجگە لەمانەی باس کرا کونگرە گەلیك بریاری تری وەرگرت ، ئومید ئەکەین لە کاتیکی نزیك دا لە ژمارەی پینجەمی گوڤاری کوردستانا ـ ژمارەی تایبەتی کونگرەی چوارەم ـ بیخەینە پیش چاو •

کونگرە پاش تەواوبونی کاروبارەکانی وە هەل بژاردنی « لیژنەی بەریوبەری گشتی » نوی ، روژی ٢٦ی تەموز سەعات دوی بەیانی بە سرودی « ئەی رەقیب هەر ماوە قەومی کورد زبان ••• »

کوتایی پی هینرا •

ئیمه له کاتیکا هەمو برومان وایه ، جولانەوەکەمان بەشیکه هەرگیز جیا نابیتەوە له خەباتی گەلی کورد له هەموو بەشەکانی کوردستانا ، بەلین ئەدەین ببینه نمونەیەکی زیندو بو یەکیەتی جولانەوەی کوردایەتی له هەمو بەشەکانی کوردستانی خوشەویستمانا •

با هەمو پیکەوە ئالای خەباتی یەك گرتومان بەرز بکەینەوە ، بو رزگارکردنی نەتەوە چەوساوەکەمان له دەس بەسەری بیگانەو دوژمنانی ناوخو •

خەباتی یەك گرتوو چەکی سەرکەوتنمانه ، چونکه هیچ هیزیك نیه له ریگای مللەتیکی یەگ گرتودا بوەستی ئەگەر بازوی خەباتی لی هەل کردو ئامادەبو بو پیشکەش کردنی هەمو قوربانیەك له پیناوی ئازادیو بەختیاریا •

بژی خەباتی یەك گرتوومان ، بژی کوردو کوردستان
بژی ئاشتیو دوستایەتی ناو هەموو گەلانی جیهان

کمال فوآد
سکرتیری کومەل

بەرژەوەندی ئابوری بیرو باوەری سیاسی ریزو چینەکان دیاری ئەکا ، وه هیچ هیزی ناتوانی ئەم بەرژەوەندە بخاتە پشت گوی • لەوانەیه یەکه یەکەی خەلك بیریان بگوری ، لەوانەیه واز له قازانجی تایبەتی خویان بهینن ،ئەگەر چی ئەمەش بە دەگمەن هەلئەکەوی ، بەلام چینەکانو ریزەکانی هەرگیز ئەمه ناکەن •

جەواهیر لال نەهرو

پەیمان

بەوجووتە چاوە کاڵانەت
بەو لیوە قوتە ئاڵانەت
بە تیشکی روناکی گونات
بە ئاهی‌سارد ، بە ئاوات
دووربی نزیك ئەت‌پەرستم
گیانە بە شـیوەت پرر مەســـتم
بیرەوەری روژانی زوو
وا لە یاداو لە بیر نەچوو
زەردەخەنەو سوزی دەنگت
نەخشەکیشەو وا لە سەر روو
دووربی نزیك ئەتپەرستم
گیانە بە شیوەت پررمەستم
خەوو خوراکم بـەژارە
چاو لە فرمیسکی بیزارە
قەتیس ماوە لە سەر برژانگ
یاخود تاك‌تاك سەرەوخوارە
دووربی نزیك ئەتپەرســـتم
گیانە بە شیوەت پررمەستم
سالان دیت‌و تیپەر ئـەبی
ئاواتی من نایەتە جی
ناسوری دل ، ئازاری نوی

توانی بیرو هوشم بەری
دووربی نزیك ئەتپەرستم
گیانە بە شیوەت پررمەستم
ئەژیم ژیانم تەرخانە بوتو
ئەگەرچی ژیان بم‌کا رەنجەرو
بەلام ئەوری‌یەی گرتومە بو تو
واگرتومەبەر بی‌پرسی بو؟ بو؟
دووربی نزیك ئەتپەرستم
گیانە بەشیوەت پررمەستم
خوشەو یستیت بی پرسی من
پەتی سیدارەی هاویشتە گەردن
ریشەی گیانمی دەرهینا لە بن
بردی لە گەل خوی بو دەریاری بی‌بن
دووربی نزیك ئەتپەرستم
گیانە بە شیوەت پررمەستم
لە سایەی خوشەویستیا
بی هوش و گوش‌و ئاوارە
کەوتوم‌و چارم ناچارە
پیشەم هەرنالەو هاوارە
دووربی نزیك ئەتپەرستم
گیانە بەشیوەت پررمەستم
هەلەم چیەو کوا گوناهم

سـزام بدەو ببرە ئاھم
یابە جاری جا چارم کە
لەم ژیانە رزگارم کـە
دووربی نزیك ئەتپەرسـتم
گیانە بەشیوەت پررمەسـتم
ناوی شیرینت وا لە سەر زارم
هەمیشە بوتە واتەو کردارم
بە هیوات ئەژیم تا دوا هەناسە
گەرچی نەش‌پرسی لە حالی زارم
دووربی نزیك ئەتپەرستم
گیانە بەشیوەت پررمەسـتم

– ن –

نیشتمان‌پەروەری راسـتەقینە ریز ئەگری لە چون‌یەکـی نەتەوەکانی‌تر ، وە لە هەمان کاتا هیواداره بو هینانەدی بەزرتریـن ژینی مروڤایەتی لە یەك ولاتا وە یەکیەتی گەلانی هەمو گیتـی ئەپاریزی ..

نەتەوایەتی کونەپەرستانەی بورژوازی رقوکنیە بە رپا ئەکات لە ناو نەتەوە کانا .... وە شیت گیری نەتەوایەتی (العصبية القومية) یاسای عەشایەری کونی دواکەوتو هاونیشتمانەکان ئەپچرینی لە هەمو جهان وە وایان لی ئەکا لە سـنوری تەسك‌و تروسکی تی‌بی‌نینـە ووشکەکەی خویانا بخنکین .

لیو شاوشی

چیرۆکی ژمارە

چۆن لە بیرم بچیتەوە ؟!

مصطفى صالح كريم
ـ ئەندام لە یەکیەتی ئەدیبانی عیراق ـ

بو لیم زیز بوویت ؟بو مالەکەت بەجی هیشتوە ورویشتویت ؟ تاوانی ئەم دوو کورپە ساوایە چییە بی‌ناز بمیننەوە ۰۰۰۰۰وە بدرین بە بەر شەپولی ناخوشیو لیک‌جیابوونەوەی منو تودا !

هەرگیز چاوەروانم نەئەکرد کە نیوەرو بیمەوە مالەوە وتـــو نەبینم ۰۰۰۰ چاوەرواتی ئەو پارچە کاغەزە بحکولەم نەئەکرد کـــە لە سەر میزەکەمی دابنیو برویت ! ئەو پارچە کاغەزەی کە بە پرتاو پەلامارم دایە بزانم چیت تیدا نوسیوە ۰کە خویندمەوە تەنیا ئەمەندەبوو:

« تائیستا نەم‌ئەناسییت باش ،بەلام دوینی کە دەستە خوشکەکانم هاتن بەمیوانیم زور شت تی‌گەیشتم ، بە تایبەتی (نەسرین) تی‌ی گەیاندم کە چەنـــد کچ لە رابووردووتا هەیە ، کی ئەلی :هـــەر رابووردوو رەنگە هی ئیستاشت بن ، منیش بروام نەئەکرد لـــە سەرەتا وە ، بەلام لە دواییدا بو دلنیابوون کتیبخانەکەت گـــەرام ـ دەستە نامە پیچراوەکانتم دوزیەوە کە بە شریتکی ئال پیچاوتەو لەسەری نووسراوە (نامەکانی پرشنگ) ئیتر لەوە بەولاوە چاوەروانی چی بکەم ؟ وا مالەکەم بو بەجی هیشتی »

چەن دڵرەقی لە حوکمەکانتا چیت لێ ئەهات ئەگەر چاوەروانیت بکردایە تا ئەهاتمەوەو هەموو شتێکم بو ئەگیرایتەوە بەلام پەلەت کردو بەهەلەش چوویت نەم ئەویست کە هەرگیز ئەم باسەت بو بگیرمەوە چونکە ئەزانم کە پێی دل تەنگ ئەبیت وە دیسانەوە ئەوەندەی تر دلت ختورە ئەکات وە ئەتبرژینی ٠٠٠٠بەلام چارم ناچارە کە ئەبی دلت بهێنمەوە جێی خویو ئەو یادگارەی ناشـــتبووم جاریکـــی‌تر زنیدووی بکەمەوە ئەوەی کە بوت ئەگیرمەوە ئەوەندی فرمیسك بە چاوما ئەهینیتە خواری ئەوەندەش تو پەست ئەکا بەلام بە دەست من نیە ئارەزووی تو وایە هەموومان خاوەن رابووردووین ٠٠٠٠٠٠ دوای مارەکردنت ویستم رابوردووی خومت بو بگیرمەوەو باسی ئەم نامە پیچراوانەت بو بکەم ،بەلام هەســـتم کـــرد کـــە بەختیاریت وە بەختیاری‌یەکەشت هی ئەوەیە کە (میردەکەت) رابووردووی نیە !! وە هەرگیز دلی بو دلداری دانەخورپاوە لە بەر ئەوە نەم ویست لـــە خەیالت بدەمو بەختیاریت لی بشیوینم گیانەکەم : ئەو نامانە ئیستا تەنیا (یادگارن) بەلام تو پرر بە پرری دلیت ٠٠٠هەرچەند پیویستی بەوە نەئەکرد کە ئەمەش بلیم بەلام بلیم چی لە گەل سروشتی پرواهیمەت کـــە وام لی ئەکەی دەســـت بکەم بە هەلکولینی گـــوری یادگاری رابووردووم ، دەسا گوی بگرەو باش سەرنج بدە :

« سەرەتای سالی٩٥١ بو قوتابی بووم لە بەغدا ئەم خوینـــد روژیك روانیم ئاوەلەکـــانم هەموو گرد بوونەتەوە لە [لوحـــەی اعلانات] منیش وەك ئەوان خوم کوتا بو پیشەوە بزانم چی نووسراوە ئەوەندەی پی نەچوو کە هەموومان زانیمان بانگیکە بو لاوان کـــی

ئەیەوی خوی پیشکەش بکات بو ئەوەی خوینی لی بگیری بو ئەوانەی کە تووشی نەخوشی کەمخوینیو هەندی نەخوشی تری وا ئەبن کە پیویستییان بە خوین ئەبی بو روژی دوایی کە دەست کرا بەخـــو نووسین ری بەرنەئەکەوت لەبەر ئەو هەموو قوتابیە گەنجەی کـــە خویان پیشکەش ئەکرد ، هەرچەندە من لاوازیش بووم بەلام دلـم بەرایی نەهات لە هاوریکانم دواکەوم منیش وەك ئەوان خوم ناونووس کردو ناوەکانمان نیررا بو یەکی لە نەخوشخانەکان وە ئیتر هـــەر شەوەی بە تەلەفون چەند کەسیکیان لی بانگ ئەکردین ....

شەویکیان زور سارد بوو نەچووین بو بەشی دەرس خویندن بو (مطالعەی اجباری = پیاچوونەوەی دەرس) بەلکو لە ژووری نووستنی قوتابخانە لە سەر قەرەویلەکەم راکشابووم وە بەتانیەکـم لە خومەوە پیچابوو خەریکی خویندنەوە بووم کە لە پرر چاودیری گشتی کە قوتابیەکی پولی سیهەم بوو هاتو ووتی : ـ خیرا هەستەجل لەبەرکەو خوت بگەیەنە خەستەخانەی (ن) ئیمشەو نورەی تویـــەو داوایان کردویت ، منیش بە پەلە خوم گەیاندە ئەوی‌و یەکی لـــە دوکتورەکان رووی تی کردم :

کچیك نەخوشی [ئەنیمیا] یەتی خیراکە با بروین ، منیش بە شەرمیکەوە ووتم: دکتور کەسیتر نیە بیبەی لە گەل خوتا راستیەکەی زور سەرمامە ، خوین لەوانەیە لە لەشما مەیبیت ، ئەترسم خوم پی را نەگیریت . بە پی‌کەنینیکەوە ووتی .

ـ جاری لە پیش هەموو شتیکا نمونەی خوینی تو کە گیراوە لە گەل خوینی ئەم کچـەدا ئەگونجی وە جگـــە لەوەش تو بـــە پیی

ناو نیشـــانەکەت روڵەی کوردستانی ، فیری ساردو سەرمای ، گوی مەدەرە ئەوانە ، خیراکە ۰۰۰۰ها ئەوەشت پی بلیم کچە نەخوشەکەش خەلقی سلیمانی‌یە ۰

هەر کە ئەمەی ووت ئیتر نە لاوازی خوم‌و نە سەرماو نـــە هیچ شتیکم بیر نەما خیرا سواری ئوتوموبیلەکە بووین‌و رویشتین تا لە بەر دەمی خانوویەکی قەشەنگا وەستاو دابەزین لە بەر درگـــا خزمەت کاریك هات بە پیرمانەوە و بردینی تا گەیاندینیە ژووریك کە قەرەویلەیەکی تیدا بوو کچیکی جوانی قەلەم ریکی لە سەر راکشا بوو ، بەلام رەنگی هەل‌بزرکاوو چاوی بە قوولا چوو بوو ، لیوەکانی تەرایی خوینی تیا بەدی نە ئەکرا ، سورایی لە رووومەتیا نەئەبینرا ، لە پشت سەریشیەوە دولابو میزیك دانرابوو ، پیاویکی بە سالا چوو لە گەل ئافرەتیکی چاو پرر لە فرمیسکا لەم دیوەو دیوی کچـــەوە دانیشتبون ، دوای بە خیر هاتن زانیمان کە ئەم کچە تاقانەی ئـــەم دایکو باوکەیە وە هەر ئەمە شك ئەبەن لە بەر ئەوە زور بە پەروشن بوی ، سی مانگ زیاترە لە سەر جیگایە تووشی (انفلونزا) بووە ، دوایی لی‌ی پیس کردوە ، ئیمجا کە هاتوتە ئەمەی چاك بیتەوە ئەمەندە بی‌هیزو لاواز بووە هیچ جورە توانایەکی وای نیە بەربەرەکانی‌ی هیچ نەخوشی یەك بکات بویە تایەت [ئەنیمیا = کەم خوینی] زیاتر تەنگی پی هەل‌ئەچنی زوری پی نەچوو کە دکتور جانتا کەی کردەوە و جووتی دەرزی گەورەو بوری یەکی لاســـتیکی دەرهینا ، خیرا دایکەو باوکە ژوورەکەیان بەجی‌هیشت‌و دکتور کەوتە گواستنەوەی خوین ، سەرم کەوتە سوورر خوارد نو دلم کـەوتە لیدان هـەروەکو

گیانم دەربکیشـــــن ، عارەقیکی سارد بە ناوچەوانما ئەهاتە خواری هەروەکو کچەش هەستی بەوە کردبی کە لە چ ئیش‌و ئازاریکـــام دەستی هینا بە قولماو زەردەخەنەیەك کەوتە سەر لیوەکانی بوو بــە سەبووری دلم لەو تەنگو چەلەمەیەدا •

خوین گواستنەوەکە تەواو بوو بەلام من هەستم کرد بە ماندوو بوونیکی زور وە دلیشم هەر لە دلەکوتی‌ی خوی نەئەکەوت کە سەرم هەلبری بینیم چاوەکانی تی‌برریوم وە زور لە سەرخو ووتی :

ـ نازانم چون سوپاست بکەم •

پیش ئەوەی بتوانم قسەیەك ئامادە بکەم بو وەلام دایکو باوکی هاتنەوە ژووری وە هەریەکەیان بە جوریك سوپاسیان ئەکردم ، بە دەم کوکردنەوەی شتەکانەوە دکتور پی‌ی ووتن :

ئەم قوتابیە کوردەو خەلکی سلیمانی‌یە وە یەکیکە لەو گەنجانەی کە خوی تبرع کردوە بو ئەم جورە فرمانانە واش بزانم چاوەروانی سوپاس ناکەن بە پیویستی ســـەرشانی خویانی ئەزانن ، ئیتر کاتی رویشتن‌مان هات بەلام پیش ئەوەی ژوورەکە بەجی بهیلین باوکی کچەکە ووتی :

ـ تکام وایە ئەم مالە بە مالی خوت بزانی وە هیچ شەرم نەکەی مادام خەلکی سلیمانیت ئەبی بە مالی باوکی خوتی بزانی •

گەرامەوە قوتابخانە و خوم کرد بە ژیر جیگاکەوە بەلام هەست ئەکەم خەو دوورە لیم وینەی کچە نەخوشەکە بەردەمی گرتووم وە بە هیچ جوری بەرەللام ناکات منیش جلەوم شـــل کرد بو خەیالی ساوام، وام ئەزانی ئیستا پیکەوە کەوتوینە تە گفتوگو لە بەر خوشمەوە

هەستم بە شادی‌یەك ئەکرد بەم وردە خەیالانەوە خەوم لی کەوت ، بەیانی روژ بووە چووین بو ژووری دەرس‌خانە کەوتمە ناو گیژاوی [نەبانو سایکولوجیاو کان و اخواتها] بە رادەیی هیچ پشووم نەبوو بیری تیا بکەمەوە تا کاتی پاش نیوەرو هات هاوریکانم هەموو روویان کردە گازنیوی (نعمان)و (گازینوی رصافە) بەلام من هەر لە خومەوە بە خەیالما هات سەریکی کچە نەخوشەکەی دوینی شەو بدەم هەرچەند کە ئەشم زانی هیچ پیویست بەم چوونە ناکات بەلام کاتی بە خومم زانی لە بەر دەرگاکەیان راوەستاوم لە پرر موچرکەیەکم پیا هـــاتو شەرم گرتمیو لە دلی خوما ووتم ئیستا چیم پی‌ئەلین کەوا هەلئەکوتمە سەریان ؟

بەلام پیش ئەوەی وەلامی خـــوم بدەمەوە یا بگەریمە دواوە یەکیك بە گەرمی هات بە پیرمەوە وە دەنگی بەخیر هاتنی بـــەرز بووەوە کە سەرم هەلبری روانیم باوکی کچەکەیە کە توند دەستی گوشیم وە پیش خوی دام بو ژووری نەخوشەکە وە کورسی‌یەکیـان لای قەرەویلەکەیە وە بو دانام منیش هەوالی سیحەتیم لی پرسی ئەویش بە روویەکی خوشەوە وەلامی دامەوە :

ـ چاکم شکور •

ئیتر کەوتمە گفتوگو لە گەل دایکو باوکیا تا ماوەیـــەکـی وا تی پەری کە هەستم کرد ئیتر پیویستە برروم جارجارەش چـــــاوم ئەبرریە چاوە گەشەکانی کچە نەخوشەکە کە تی گەیشـــتم ناوی (پرشنگە) وە سەیری ئەو سنگە نازدارەییم ئەکرد کە ئـــەتووت (ئاردی بومبایە) ئەوەندە سپی بوو ، هەســـتامو مال ئاوایم کـــرد

هەرچەندە لە کاتی دلەوە ئەمویست تا دنیا دنیایە هەر لەوی دانیشم لە ریگا نەختی سیو دووی دلی خوم کرد وە برریارم دا کە ئیتـــر نەچمەوە •

بەلام بو روژی دوایی هەر کە نانی نیوەروم خوارد ئیتر بـــە جاری عەزمم روخا وە بەرەو لانەی بەختیاریم جوولام •

خیزانی خوشەویستم :

هەرچەندە زور بە داخەوەم کە ئیستا دلتەنگ ئەبیت بەم راستی‌یە بەلام تاوانی من نیە تو برینت کولاندمەوەو بە جاری شریتی عومری رابووردومت هنیایەوە پیش چاوم لە بەر ئەوە ناچاری کە گـــوی شل کەی بو رازەکەم تا دوایی روژی لە روژان کە پوستەی قوتابخانە دابەشرا نامەیەکم وەرگرت لە باوکی پرشنگەوە بو دەعوەتیـــان بو کردبووم بو نیوەروی پینج شەممە ، منیش لە کاتی خویا چووم روانیم (پرشنگ) روەو چاکی ئەروات کراسیکی ســـپی لە بەرایە ئەلی فریشتەی (ئاشتی) یە دیتو ئەچی و میزی خواردن ئامادە ئەکات لە دوای نان خواردن هەر چونی بوو خومم گەیاندیو تکام لی کرد کە سبەنی هەینی‌یەوەدەستم بەتالە پەیمانم بداتی لە باخچەی (نمعان) یەکتری

ببنین ئەوەشم لە بیر نەچوو کە پی‌ی بلیم :

ـ بو سیحەتت وا باشە کە ئیستا بگەرییتو خوشی دنیا بچیژی •

* * *

نازانم ئەو شەوەم چون لی بە سەر چوو لە خوشی ئەوەی کە سبەینی لە گەل پرشنگا دوو بە دوو ئەبین پیکەوە ، هەر چونی بوو لە

دووای نیوه‌رو رووم کرده باخچه‌ی (نعمان) ئه‌بینم به ته‌نیا پرشنگ له ژیر سیبه‌ری دار (زه‌یزه‌فونیکا) دانیشتوه له سه‌ر تاکه کورسی‌یه‌ك وه کیتیبکی پی‌یه ئه‌م دیوو ئه‌و دیوی ئه‌کات ، هه‌ر که چاوی لاوی پیم که‌وت هه‌ستایه سه‌رپی و ده‌سته ناسکوله‌که‌ی بو دریژ کردم و تیر ده‌ستم گوشی ئیمجا له باخچه‌که هاتینه ده‌ره‌وه و به جووته ئه‌و شه‌قامانه‌مان بری به ده‌م قسه‌ی خوشه‌وه تا گه‌یشتینه قه‌راعی رووباری (دجله) له‌وی له شوینیکی هیمنا دانیشتین ، روژیکی زور خوش بوو ، سال به‌ره‌و به‌هار ئه‌رویشت ، تیشکی خور ته‌وژمی زه‌وی شکاند بوو له سه‌ر لمه‌که هه‌ر له خومه‌وه به په‌نجه شتم دروست ئه‌کرد وه‌ختیکم زانی نه‌خشه‌ی دلیکی گه‌وره‌م کیشاو له سوچکیه‌وه نووسیم «پرشنگ» ئه‌ویش به په‌نجه شمشالی‌یه‌کانی‌و به ده‌م زه‌رده‌خه‌نه‌وه له سووچه‌که‌ی تری به خه‌تیکی ئاشکرا ناوی منی نووسی ، ئیتر خوم پی نه‌گیرا هه‌رچی له دلما بوو هه‌لم رشت وه سکالای خومم بو کرد که چون گورفتاری دلداری ئه‌وم ، چون بووه به خوراکی گیانم ، به‌لام هه‌ر وه‌کوو ئه‌م قسانه‌م شتیکی سه‌یر نه‌بی له لای ئه‌و وابوو چونکه سه‌ری هه‌ل‌بری‌و چاوه جوانه‌کانی تی‌برریم کاتیکم زانی بوونی هه‌ناسه‌مان به سه‌ر یه‌کا ئه‌چی‌و هه‌ر وه‌ك جاری پیشوو که خوینمان تیکه‌ل‌بوو ئه‌م جاره‌ش هه‌ناسه‌مان تیکه‌ل بوو به پیك گه‌یشتنی لیومان ! به‌لام ئه‌م پیك‌گه‌یشـــــتنه بوو به هوی بووژاندنه‌وه‌ی هه‌موو ئاواتم پاش ماوه‌یه‌ك بی‌ده‌نگی جاریکی‌تر ئه‌و چاوه ره‌شه چریسکه دارانـــه‌ی تی‌برریمه‌وه‌و ووتی :

ـ ئامانج گیان ! په‌یمانم ئه‌ده‌یتی که له بیرت نـــه‌چمه‌وه •

ـ پەیمان بی گیانەکەم هەرگیز لە بیرم نەچیت •

ئیتر دوای ئەوە هەستاین بە قەراغی دجلەدا بە گفتوگو هاتینە خواری بە لای باخە کاهوەکانا کە لەو ناوەدا بوون ووردە ووردەو لە سەر خو باسی ژیانی تایبەتی خویانی بو ئەگیرامەوە ، تی گەیشتم کە باوکی بازرگانە لە بەغدا وە حالەتی مالییان باشە ، خوشی قوتابی بووە لە (کلیەی تجارەو اقتصاد) بەلام ئیمسال لە بەرنەخوشـــی ئەوەندەی دەوام نەکردوە کە نیازی ئەوەی ببی بچیتە تاقی کردنەوەی سەری سالەوە بەلام بە دەستیەوەیە تی کە سالی دوایی زور بە باشی‌تی هەل‌بچیتەوە ، منیش پیم ووت :

ـ خوا ئەکا خوت خوش ئەبی ئەتوانی سالیکی تر دەست پی بکـەیتەوە وە دەریش بچیت ، بە پیکەنینیشەوە ووتم : «خوت نەت ووتایە وام ئەزانی هیشتا لە سانەویت » •

★ ★ ★

بەم رەنگەو بە ئەوپەری کامەرانی‌یەوە سالمان تەواو کردو هاوین هات و گەرامەوە بو سلیمانی ، هیچ هەفتەیەك نەبو نامەیەکی (پرشنگم) بو نەیەت کە هەمو یادگاری روژانی رابووردوومان بوو، هەمو ئاوازی دلداری‌یە بەسوزەکەمان بوو ، هەموو پەیمان بوو لە سەر دلسوزی ، هەمووی رازو خوازی دلداری‌یەکی بە هیزی بی وینـە بوو ، زور جار ئەی‌نووسی :

« گیانەکەم وا بزانم ، رومیو جولیت ، قیس‌و لیلی‌ش ، هەر بە قەد [پرشنگو ئامانج] ئەشکەنجەیان چیشتوە » •

★ ★ ★

قوتابخانەکان کرانەوەو گەراینەوە بەغدا و لـە گەل پرشـنگا پیك شاد بوونیەوە وە کەوتینەوە نوشینی شەرابی خوشەویستی ، بە تایبەتی ئیمسال ئیتر بە جاری خوی دارشتبوو ، سیحەتشی زور باش بووبوو ، دەوامی قوتابخانەشی زور بە باشی دەست پی کردبوو ، پینج شەمموان وە روژانی هەینی هەمیشە پیکەوە بووین ، وەك جووتە بولبولی ئـــەم باخەو ئەو باخمان ئەکرد ، یا ئەچووینەوە شـــوینە پیروزەکەی کە یەکەم جار لە روخی دجلە خوشەویستی‌یەکەمـــان تیایا زمانی پژا ......

گەلی جاریش پیکەوە ئەچوونیە سینەما ، زەوقیکی باشی بوو لە هەلیژاردنی فلیمی خوشا منیش هەرگیز بی‌دلیم نە ئەکرد .

★ ★ ★

شەویکیان شەوی بیستو حەوتی مانگی کانوونی دووەم بـوو سالی ٩٥٢ ، جووتی قوندەرەی تەنگم لە پیدا بوو ، پالتوی یەکی لە هاوریکانی ترم لە بەر کردبوو ، مل‌پیچیکی شینم لە ملمەوە ئالاندبوو، درەنگیك لە درگای مالی (پرشنگم)دا کە درگایان لی کردمـــەوە حەپەسان ، چون بەم درەنگە هاتووم ؟ بەلام پیش ئەوەی بە تەواوی ماوە بدەم کە پرشنگ رەنگی زەرد هەل بگەری وە بکەویتە دلـــە کوتی ووتم :

ــ بە خوا دەوری قوتابخانەکەمان بە پولیس گیراوە لە چاخانە بووم درەنگ هاتمەوە دوکاندارەکان پی‌یان ووتم کەوا لە ژوورەوە تەفتیشی قوتابیەکان ئەکەن ئەلین : گوایا (بەیان نامە) بلاو کراوەتەوە بو یاد کردنـەوەی راپەرینەکەی کانونی دوەمی سالی ٩٤٨ بو یادی

چوار ساڵەی شەهیدانی سەرپرد ، پولیسی تحقیقاتیش شکیان لـــە قوتابیانی ئەم قوتابخانەیەیە ••• ئیتر منیش نەمویرا بچمە ژوورەوە نەوەك بمگرن لە بەر ئەوە هاتم بو ئیرە ، ئتیر خیرا بردمیانە ژووریكو جیگایان بو چاك کردم دوای ئەوەی کە خوم گورری‌و ویستم بچمە ناو جیگاوە بی‌دەنگ (پرشنگ) هاتە ژوورەوە پیش ئەوەی کـــە هیچ بم دوینی دەستی کرد بە گیرفانەکانماو دەستی دەرهینایەوە بـــە کومەڵیك بەیان‌نامەوە وە بە پی‌کەنینیکەوە ووتی :

ــ ئەم مل‌پیچو پالتو خواستراوە و قوندەرە تەنگانە هەروا بـــە خورایی نەبوو ، هەستم بە شتیك کردبوو ،

منیش خوم تیك نەدا و ووتم :

ــ ئا ••• ئەوانە لە ریگا دوزیمنەوە ، بەلام لە ترسی ئەوەی کە بم پشکنن وە بیدوزنەوە نەمویرا بچمە ژوورەوە •

ــ گیانەکەم بو لیم‌ئەشاریتەوە ؟ بو ئیمە مافی تیکوشانمان نیـــە وەکو ئیوە ؟ بو هەمیشە سنگی ئیمە قەلغانی ئیوە نەبووە لە خەباتی خویناویدا ••• ئاخ •••• خوزگەشتیکم پی ئەسپیررا جا بزانن چونم رائەپەراند ، منیش تینوی سەربەستیم وەك ئیوە ، منیش ئاواتە خوازم کە ئەم حکومەتە رزیوە بروخنریت ، ئەم قەسابخانە یەی بو ئازادی خوازان دانراوە بە سەر خاوەنەکانیانا ویران بکەین ، ئەم بەندیخانە گەورەیەبروخینن ، منیش بە عەزرەتەوەم کە ســـبەینی بی‌ترس هەموو بە چەپکـــە گولی رەنگاو رەنگـــەوە بچینە ســـەر گوری شەهیدەکانمان وە پەیمان لە گەل گیانی پاکیانا تازە بکەینەوە و بلیین :

« دلنیا بن کە خوینی ئیوە هەر دلوپیکی نەمامیکی ساوای ئـــاو

داوە لە باخی خەباتا » •

بە راستی هەر واقم وورما کە گویم لە مانە بوو هیچم پی نەکرا ئەوە نەبیت کە هەستمو ناوچەوانی ماچ بکەم •

بەم پیـــە پرشـــنگ بوو بە هاوریی ژیانم و دلـداری راستە قینەم بوو بـــە هیـوای باخـی ژیانم ، بـــوو بە قەلغانی کـــورری جەنگم بو بە یەك پارچە ئاگرو بلیسەی لی بە رز ئەبووە ، تا وای لی هات لە (کلیە)دا بە چاویکی زور بەرز ســەیری ئەکرا لە لایەن هەموو خوشکو برا قوتا بیەکانەوە •••• وە لـە ناو جـەرگەی ئەم تیکوشانە شیرانەدا پەیمانمان تازە کردەوە کە مەگـەر « گل » لیکمان جیا بکاتەوە ، وە بریارمان دا هەر دوای دەرچوونمان لە قوتابخانـە خوازبینی بکەم وە دلنیاش بووین کە باوکو دایکیشی پرر بە دل ئەیان ویست پیك بگەین •

★ ★ ★

ئەو هاوینەش کـە بـە ســـەرا هاتو لیك دوور کـــەوتینەوە پوستەچییەك هەر بەریگەی نامەی منو پرشنگەوە بوو کە ئەینووسی :

« کەی ئەگەریتەوە گیانەکەم ؟ کەی بیت سەرت بکەمە سەر رانمو باسی هەوا فینکەکەو ئاوە ســاردەکەو دیمەنە دلگیرەکانی کوردستانم بو بگیرریتەوە ؟

کەی دیتەوە خویناوی دلەکەم ؟ ! •

ئەی دلی من بە خوینی تو نەبوژایەوە ؟ ئەی میشکی من بـــە بیری نویی تو زاخاو نەدرایەوە ؟ ئەی ئیمانی من بە عەزمی پولاینی تو بناغەی بەهیز نەبوو ؟ ئەی باخی هیـوام تو نەبوویتە باخەوانی ؟

دەوەرەوە گیانەکەم چونکە (دجلە) ماتو غەمگینە بو جووتە پەیمان پەروەرەکەی باخچەی « نعمان » و « شەقامی بیستەم » چاوەروانن کە جووتە کوترەکەی بە شەقەی بال پیا بینەوە !

بابەو دایە هەمیشە هەوالی ئەو کاتە ئەپرسن کە تیا ئەگەریتەوە ، ئامانج گیان ! نەکەی خوینی خوت ببەخشـــی بـە هیچ کچیکی تر هەرچەندە ئەمە (خوپەرستیشە) بەلام ئەبی لیم ببوری چونکە هەر من ئەزانم کە تیکەلاو بوونی خوین چ کارەساتیك ئەنیتەوە ! »

هاوینەکەمان بەم نامانە بردە سەروگەرامەوە بو بەغدا ..... لە گەرمەی خوشی پیك گەیشتنەوە مانا نەمان ئەزانی (قەدەر) چ تیریکی بو ئامادە کردوین ؟

گەلی عیراق بە کوورد و عەرەبیەوە لە زاخووە تا فـاو هاتبوە کولاندن پلەی تەوژم لە تەقینا بوو ، گەلی تیکوشەر ئامادە بوو ، بو خو بەخت کردن لە پیناوی ئازادی نیشتمانو کامەرانیدا ، بە تایبەتی شاری بەغدا وەك خرابیتە سەر کیویکی ئاگرین وای لی هاتبوو .... هەر کە مانگی تشرینی دوەم هات خو پیشاندان دەستی پی کـــرد ، قوتابیان لە هەموو کلیەکانا بریاری مانگرتنیان دا ، وە تیکرا قوتابیان لە هەموو قوتابخانەکانا بە خوپیشاندانەوە هاتنە دەری بومەیان بو قول کردن بە قولی جەماهیرا ، بو روخاندنی حوکمی پیسی شاهانە تا لە لایەك پولیس موزاهەرەیەکی ئەکوژاندەوە لە چوار لای ترەوە هەل ئەگیرسایەوە .....

جەنگ گەرم بوو ، جەنگی ژیانو مردن ـ پولیس بە رەشاشەوە بە ئوتومبیلی چەکدارەوە ، بە سترلنگەوە ، بە تفەنگی سونگی دارەوە

به بومبای فرمسیك ریژەوە دەوری قوتابخانەکانیان ئەگرت بـەلام بێسوود بوو هیچ هیزیك خوی لە بەر هیزی پولاینی رولە نەبەزەکانی گەلو (گولە بونخوشەکانی یەخەی میللەتا) را نە ئەگرت هـەتـا روژیکیان ئەو روژەی کە هیچ کاتیك هەرگیزاو هەرگیز بیرم ناچیتەوە تا لە ژیانا بم ۰۰۰۰ ئەو روژەی کە لە بەرە بەیانیەوە (مظاهرات) دەستی پی کرد لە هەموو سووچیکی بەغداوە ، قوتابیان ، کریکاران ، گەنجان ، پیاوو ژن ،گەورەو بچوك لە هەموو لایەکەوە بە شیعاراتەوە هاتبوون لە بەردەمی نامەخانەی گشتیدا لە (باب المعظم) هەمـــو (مظاهرەکان) یەکیان گرتو ەقول کرا بە قولی یەکا وە بە ریز بە شیعاراتو بە (هتاف)کیشان: بو پیشەوە بو بەر بەرەکانیو نەگەرانەوە! ئەوەندەم زانی یەکیك توند قولی گرتم کە ئاورم دایەوە (پرشنگ) بوو ، بە زەردە خەنەیەکەوە ووتی :

ــ قوتابیانی ئیمە بریاریان داوە ئیمرو تا وەزارەت نـــەروخی نەگەرینە دواوە ئیوەش قوتابیانی خوتان هان بدەن کەس نەگەریتەوە ۰

ــ ئیمەش هەموومان لە گەلتاناین گیانەکەم ۰

ئیتر قولی کرد بە قولماو بە هتاف سەندنەوە کەوتینە جولاندن لە پرر دوان لە قوتابیانی (کلیەی تجارە) کە پرشنگیان ئەناسی وە منیش ئەمناســـین لە لیژنەی یەکیەتی قوتابیانی نەهینیدا بوون ۰ دەستیان دایە بالی پرشنگ وە سەریان خستە سەر پاسیکی (ئەمانە)کەلەوی راوەستا بوو هەر کە دەستیکی بەرز کردەوە بە جاری ئەو هەموەی لەوی راوەستا بوون بی دەنگ بوون ، ئیتر کەوتە ووتار دان بـــە دەنگیکی پرر لە حەماسەت و بروایەکی بەهیزەوە داوای لە هەموان

کرد که دان بگرن به خویاناو بلاوەی لی نەکەن •••• یا کوشتن•••
یا سەرکەوتن •••• هیشتا لە ووتارەکەی نەبو بوەوە کە تەقـــەی
پولیس لە هەر چوار لاوە دەستی پی کرد قیژانم : ــ پرشنگ وەرە
خواری •••• پرشنگ ••• پرشنگ

قسەکەو بانگەوازەکە لە قوررگما خنکا ، چونکە چاوم لی‌بوو
کە ریك گوللەیەك دای لەو سەر سنگە سپیەی کە جاران بـــە
پی کەنینەوە پیم ئەووت (ئاردی بومبا) خوینی گەشی ئالی هاژەی
کرد بە سەر سنگو مەمکیاو کەوت خیرا رام کرد لە گەل چـــەن
هاوری‌یەکا هینامانە خواری وە هەر چونی بوو بە ناو تەقو توقا دررمان
بە خەلکەکە داو گەیاندمانە نەخوشخانەی (مجیدیە) لەوی یەکی لە
هاوری‌کانم نارد بو مالی پرشنگ کە خەبەریان بدەنی‌و بین بـــو
خەستەخانە چونکە لەو بروایەدا بووم کە بە تەلەفوون ئەم کـــارە
ناگەیەنریت •

لە سەر قەرەویلەیەك پرشنیگیان راکشیاو خوشم بە لایـــەوە
دانیشتم فرمسیك وەك بارانی بەهار بە چاوما ئەهاتە خواری ئەویش
خیرا خیرا عارەقی هەلئەرشت وە هەناسەی سوار بوبوو کەمێ سەری
جوولانەوە و دەستی دریژ کرد بو دەستم وە بە بی‌دەنگیەکەوە ووتی

ــ گیانەکەم خەم مەخو ، هەر من نەبووم شەهیدی ریگـــای
ئازادی ئەم خوینەی ئیمەیە کە موژدەی سەربەستی ئەدا بە میللەت •
ئتیر هەموو هیزیکی دایە خوی‌و دەستی هیناو سەرمی لە خوی نزیك
کردەوەو دەستی کردە ملم وە دەمی نایە ناو دەمم کە سەری کەوتەوە
سەر پشتی‌یەکە لە بەر خویەوە ووتی :

ـ بەلام دلنیام کە خوینی ئیمە داری ئازادی بو میللەت ئاو ئەدا و لیم روونە کە [ئەو گەلەی قوربانی بدات هەرگیز نامری]

گە دەسە سرەکەم لە چاوم کردەوە بینیم وەك دوو ســال لە مەو بەر پرشنگم سیس بووبوو ، تەرزایی لە ژیانیا نەمابوو ، تەنانـــەت باوکیشو دایکیشی فریای نەکەوتن ، کاتی کە گەیشتنە ئەوی بە سەر لاشەی نەوجوانی بی‌گیانی پرشنگ وە بە سەر شیوەنی بە کولی منی رەنجەرودا هاتن •••• تائیستاش دلم بروایی نەهیناوە بچمەوە بەو شوینالەدا کە لە گەل پرشنگا پیکەوە هاتو چوومان تیا کردوە ••••• بەلام هەرگیز لە بیرم نەچوەتەوە •••• پیم بلی ، پیم بلی ، تو خوا « چون لە بیرم بچیتەوە ؟ ! • »

* * *

ئا ئەمەیە رابووردووەکەی من ئەی خیزانە خوشەویستەکـــەم کەوا پیی پەست بوویت وە وای لی کردویت مالەکەم بە سەرا بەجی بهیلی وە منالەکانم پەرەوازە بکەی ، ئەمەیە ئەو زامەی کە کراوەتە دلم وە ئیستا تو بە ئارەزوو کولاندتەوە ! ••••

وا ئەزانم ئەم باسەش باسیی وا نیە دلی لی پیس بکەیت ، وەرەوە بە لای مالو میردی خوتەوە ••••• تازە رابووردوو بە سەر چوو••• رابووردوو بە هەموو دەردو خەمو خەفەتو ئەشکەنجەو سزایەکیەوە بو من ••••• دوا روژیش بـــە هـــەموو رووناکیو خوشـــــیو شادی‌یەکیەوە بو تو گیانەکەم •••••• چاوە روانت ئەکـــەم زوو وەرەوە •

اعـــلان

وضع فى المناقصة السرية تعهد تشييد مستوصف ودار فى كل من قرية الشبكة والرحبة والتى يمكـــن الحصول عـــلى مجموعة الاستمارات والمواصفات من مأمورية خزينة الادارة المحلية بعد دفـع ثمن المجموعة الواحدة دينارين تقدم العطاءات بغلاف مختوم موءشر عليه أسم المناقصة كاملا (مجلس ادارة اللواء فى كربلاء) فى الساعة العاشرة من يوم الاربعاء الموافق ١٨-١١-٩٥٩ • عـــلى أن ترفـــق العطاءات بتأمينات أولية قدرها -/١٧٠ دينارا والتى يمكن تسليمها الى مديرية خزينة كربلاء على ان يرفق الوصل المعطى لقاء ذلك بمجموعة الاستمارات وكتاب ضمان صادر من احد المصارف المعترف بها فـى العراق وكل عطاء لا يقدم فى الوقت المعين او قدم وكان خاليا مـــن شهادة الانتساب الى غرفة التجارة ان كان المقاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة او شهادة ضريبة الدخل يهمل •

عبود الشوك
متصرف لواء كربلاء
ورئيس مجلس اللواء العام

اعـــلان

الحاقا بمنشورنا المرقم ٩٣٧٩٢ والموءرخ فى ٢٦-١٠-١٩٥٩ •

لا يقبل فى الدورات التربوية ذات السنة الواحدة خريجـــو الدراسة الثانوية المستخدمون فى التعليم حيث ستفتح لهـــم دورات تربوية صيفية •

المدير العـــام
عبد الحميد عبد الكريم

اعــلان

م / طريق سرقلعة ـ كلار

نعلن بهذا وجود مناقصة سرية رقم ٩٥٩/١٩ لفرش الحصو على طريق سرقلعة ـ كلار ضمن قضاء كفرى ويمكن الحصول عــلى مجموعــة شـــروط المناقصــة من مأمورية خزينة الادارة المحليــة لقاء دفع ثمنها البالغ ـ/٥ دنانير نقدا غير قابلة للرد ، تقدم العطاءات من قبل راغبى الاشتراك فى المناقصة بغلاف مختوم موءشر عليه أسم المناقصة الى مجلس ادارة اللواء قبل او فى الساعة ١١ زوالية من يوم الاربعاء الموافق ١١-١١-٩٥٩ • ترفق العطاءات بتأمينات أوليــة قدرها ـ/٤٩٥ دينارا التى يمكن دفعها الى مأمورية خزينة ادارة محلية كركوك على ان يرفق الوصل المعطى لقاء ذلك بمجموعة شـــروط المناقصة كل مناقصة لا تقدم فى الوقت المعين او تكون غير معززة بوصل التأمينات او شهادة الانتساب الى غرفة التجارة (اذا كان المقــاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة) او شهادة توءيد تسجيله لدى مديرية ضريبة الدخل العامة ومخمنى مناطق ضريبة الدخل فى الالوية تهمل •

محمود البكرى

متصرف لواء كركوك

ورئيس مجلس اللواء العام

اعــــلان

ستباع بالمزاد العلني مواد ملغية (اواني نحاسية ومواد سروجية ومواد نسيجية وحديدية) فعلى الراغبين للشراء الحضور في مستودعات العينة في ابي غريب وذلك في الساعة ـ/١١ من صباح يوم الثلاثاء الموافق ٣-١١-٩٥٩ وان الاجور والدلالية والتأمينات بنســـبة ١٥٪ تدفع جميعها نقدا من قبل المشترى عند البيع •

طارق سعيد فهمي
متصرف لواء بغـداد

اعــــلان

نظرا لعدم وصول بدل ايجار الدار المرقمة ١٣٨/١٨ الواقعة في الاعظمية محلة السفينة البدل اللائق فقد تقرر تمديد الاعلان لغايــة يوم ٩-١١-٩٥٩ فعلى من له رغبة في الزيادة مراجعة هذه المديرية في الساعة العاشرة من اليوم المذكور مع العلم ان اجور نشر الاعلان والمناداة على المستأجر •

نوري القاضي
مدير اوقاف منطقة بغداد

اعـــلان

ستباع بالمزاد العلنى (٣٧٨٤) صفيحة خالية فعلى الراغبين للشراء الحضور فى مخزن مديرية الخدمات الريفية العامة فى المسبح وذلك فى الساعة ـ/١١ من صباح يوم الاربعاء الموافق ٤-١١-٩٥٩ وان اجور أجور الدلالية والتأمينات بنسبة ١٥٪ تدفع جميعها نقدا من قبل المشترى عند البيع •

طارق سعيد فهمى

متصرف لواء بغـداد

اعـــلان

رقم الدعوى ٢٣٩-ض-٩٥٤

بناء على الحكم الغيابى الصادر من محكمة صلح مندلى برقـــم ٣٩-ص-٩٥٤ والموءرخ ١٤-١١-٩٥٦ المتضمن الزام المدعى عليهم امامى وعباس وابراهيم وكلى اولاد يار محمد بتأديتهم للمدعية الامانة العامة للاموال المجمدة مبلغا قدره اثنتين وثلاثين دينارا وتحميلهـــم مصاريف المحاكمة واجور المحاماة وعند تبليغ الحكم المذكـــــور الى المدعى عليهم ظهر من شرح المختار والمباشر انهم مجهولين محل الاقامة فقرر تبليغهم به اعلانا فى احدى الصحف المحلية ولهم حق الاعتراض على الحكم المذكور وتمييزه خلال المدة القانونية والا فأنه سيكتسب الدرجة القطعية

الحاكم

اسماعيل ابراهيم العلى

اعــلان

نعلن بهذا وجود مناقصة سرية لتعهد انشاء بناية مخفر للشرطة فى (بناوەسوته) حسب الشروط والمواصفات الموضوعة له والتى يمكن الحصول عليها لدى شعبة هندسة ادارة المحلية مقابل ثمنها البالــــغ (-/٢) ديناران لكل مجموعة •

تقدم العطاءات من قبل راغبى الاشتراك فى المناقصة الى مجلس ادارة لواء السليمانية فى أو قبل الساعة الحادية عشرة من صباح يوم الاثنين المصادف ٩٥٩/١١/٢٣ مرفقة بتأمينات اولية قدرها (-/٣٠٠) ثلثمائة دينارا والتى يمكن دفعها الى خزينة اللواء على ان يرفق الوصل المعطى لقاء ذلك بمجموعة استمارة شروط المناقصة •

كل عطاء يرد الى المجلس بعد الموعد او لم يرفق به وصــل التأمينات وشهادة التسجيل لدى دوائر ضريبة الدخل وشهادة الانتساب الى غرفة التجارة اذا كان المقاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة يهمل•

حامد الالوسى

و• متصرف لواء السليمانية

اعـــلان

نعلن بهذا وجود مناقصة سرية لتعهد انشاء بناية مخفر للشرطة فى (هيرو) حسب الشروط والمواصفات الموضوعة له والتى يمكن الحصول عليها لدى شعبة هندسة ادارة المحلية مقابل ثمنها البالـــغ (ـ/٢) ديناران لكل مجموعة ٠

تقدم العطاءات من قبل راغبى الاشتراك فى المناقصة الى مجلس ادارة لواء السليمانية فى أو قبل الساعة الحادية عشرة من صباح يوم الاثنين المصادف ٩٥٩/١١/٢٣ مرفقة بتأمينات اولية قدرها (ـ/٣٠٠) ثلثمائة دينارا والتى يمكن دفعها الى خزينة اللواء على ان يرفق الوصل المعطى لقاء ذلك بمجموعة استمارة شروط المناقصة ٠

كل عطاء يرد الى المجلس بعد الموعد او لم يرفق به وصـــل التأمينات وشهادة التسجيل لدى دوائر ضريبة الدخل وشهادة الانتساب الى غرفة التجارة اذا كان المقاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة يهمل٠

حامد الالوسى

و٠ متصرف لواء السليمانية

باوەر پێ‌گراوانی هیوا

لە :ـ

بەغداد :ـ ماموستا بەشیر موشیر ـ حیدرخانە

سولەیمانی :ـ ١ ـ رؤف معروف ـ خاوەنی کتیبخانەی گەلاویژ

٢ ـ محمد عارف معروف ـ خاوەنی کتیبخانەی زیوەر

٣ ـ محمد رسول ـ خاوەنی کتیبخانەی ئازادی

٤ ـ احمد عباس کریم ـ نامەخانەی بیری نوی

کەرکوک :ـ عمر بی کەس ـ شەقامی سیروان

هەولیر :ـ قادر احمد خوشناو ـ خاوەنی نامەخانەی شورش

٢ ـ نامە خانەی سەربەستی

کویـە :ـ نامە خانەی کوردستان

رانیـە :ـ عزیز صدیق ـ کوگای بیتوین

هەلەبجە :ـ سید حسین ئەمین

زاخـو :ـ محمود حاجی احمد ، مکتب التحریر

قەلادزی :ـ نورالدین مەلا صابر

رەواندز :ـ علی عبدالله : کتیبخانەی رەواندز

خانەقین :ـ حبیب نەوروز : کتیبخانەی سیروان

موصـل :ـ سید علی ـ مکتبة الامین ـ شارع النجفی

چەمچەمال :ـ رەحیم رەزا ـ کۆگای کاوە

« چاپخانەی شەفیق ـ بغداد »

خوینەواری کوردی دلسوز !

گوڤاری « هیوا » ئەوەتی هەیە هەتا ئەمرو لە هەلسان بە پیویستی سەرشانی خوی کوتایی نەکردوە ، لە روژانی نوری بی‌گوررو تاقمە چەتەکانی ئیمپریالیستا ئەو روژانەی کە بیجگەلە روژنامە تیکوشەرە پەنهانەکان روژنامەو گوڤاری نەبو روسورانە بیتە مەیدانەوە !! • بەلی لەو روژانەدا ، هیوا ریبازی راستی خوی بەرنەداوە •••••• ئەگەر باوەر ناکەی بررو لاپەرەی ژمارەکانی پیش شورشی بخوینەرەوە راستی قسەکەمت بو دەر ئەکەوی • •

بویە یارمەتی‌دانی گوڤاری « هیوا » یارمەتی نەتەوەو نەتەوایەتی‌یە ، یارمەتی دیموکراتیەتە ، هاوبەشی‌کردنە لە بوژانەوەی ویژەو سامانی باوباپیرمان •

دەستی یارمەتی دریژ بکەن بو گوڤاری « هیوا » ی نەبەز ،هانی خەلك بدەن بو پشتگیری « هیوا » ، پارەی ئابونەتان بنیرن بی‌گومان بەمە بەردیك دائەنین لە بناغەی دیواری نەتەوە پەرستی راستەقینە دەسا خوتانو غیرەتتان هیوا چاوەروانە !!!

بەغدا : چاپخانەی شەفیق